

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN
DAVRANIŞ PROBLEMLERİYLE ANNE-BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Aylin DURSUN

**İzmir
2010**

T.C
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN
DAVRANIŞ PROBLEMLERİYLE ANNE-BABA
TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Aylin DURSUN

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Günseli GİRGIN**

**İzmir
2010**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri ile Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi ” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynaklarda gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak kullanıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

05/07/2010

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne

İşbu alışma, j¼rimiz tarafından.....İlköğretim.....
Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği.....Bilim Dalında
 YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Gürsel Şişir.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ekrem Kabasakal.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mustafa Mısırlı.....

Onay
 Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. —

.../.../...

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
 Enstitü M¼d¼r¼

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	373548
Yazar Adı / Soyadı	Aylin Dursun
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 27811470976
Telefon / Cep Telefonu	0248 234 4430 0505 399 9740
e-Posta	aylindursun_1@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleriyle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Tezin Tercümesi	Examining Of The Relationship Between The Behavioral Problems Of The Children In The Preschool Period And Parents' Attitudes
Konu Başlıkları	Eğitim ve Öğretim
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	İlköğretim Bölümü
Anabilim Dalı	Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	147
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Günseli Girgin
Dizin Terimleri	
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelemesini istiyorum [1 Yıl]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **02.07.2011** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Ertelene süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

05.07.2010
İmza

Yazdır

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın her aşamasında yanımda olan, desteklerini benden esirgemeyen aşağıdaki bütün isimlere teşekkürü bir borç bilirim.

Öncelikle çalışmanın hazırlık aşamasından çalışmanın bitimine kadar bana olan desteğini esirgemeyen, engin bilgileri ile beni aydınlatan, her zaman başaracağıma inanan ve çalışmalarım konusunda beni cesaretlendiren çok değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Günseli GİRĞİN' e teşekkür ederim.

Çalışmam konusunda beni destekleyen, bitirmem konusunda beni cesaretlendiren çok kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Yasemin AKMAN KARABEYOĞLU' na teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca bana inandığını her fırsatta dile getiren, her konuda bana destek olan, hiçbir sorumu cevapsız bırakmayan, çok kıymetli bilgilerini benimle paylaşan çok değerli hocalarım Sayın Yrd. Doç. Dr. Ümit ŞAHBAZ' a ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Hülya ŞAHİN' e çok teşekkür ederim.

Ayrıca çok değerli dostlarımdan; değerli tecrübelerini benimle paylaşan sevgili öğretmen arkadaşım Aşkın KILIÇ'a, sevgili meslektaşlarım Arş.Gör. Şeyma YÜKSEL'e, Arş. Gör. Nihal DULKADİR' e, Arş.Gör. Serap ÖZDEMİR' e, Arş. Gör. Neşe ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemi sağlayan sadece tez çalışmam sürecinde değil hayatımın her aşamasında beni destekleyen, bana karşı sevgisini hiçbir zaman esirgemeyen, maddi ve manevi her zaman yanımda olan, hayatımın en değerli parçaları babam Bülent DURSUN'a, annem Feray DURSUN'a, ve kardeşim Ayçin DURSUN'a sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak daha sayamadığım ama her zaman yanımda olduklarını bildiğim tüm değerlere çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	i
DEĞERLENDİRME KURULU ÜYELERİ.....	ii
TEZ VERİ FORMU.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
TABLO LİSTESİ.....	ix
ÖZET.....	xii
ABSTRACT.....	xiv
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2 Amaç ve Önem.....	4
1.3 Problem Cümlesi.....	5
1.4 Alt Problemler.....	5
1.5 Sayıtlar.....	6
1.6 Sınırlılıklar.....	7
1.7 Tanımlar.....	7
1.8 Kısaltmalar.....	7
BÖLÜM II.....	8
İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	8
2.1 Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda görülen Davranış Problemleri.....	8
2.1.1 Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması.....	11
2.1.1.1 Davranış Bozuklukları.....	11
2.1.1.2 Duygusal Bozukluklar.....	11
2.1.1.3 Alışkanlık Bozuklukları.....	12
2.1.1.4 Ağır Ruhsal Bozukluklar.....	12
2.1.2 Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarının Davranış Problemleri.....	12
2.1.2.1 Kavgacı ve Saldırgan Davranışlar.....	12
2.1.2.2 Korku Dolu ve Endişeli Olma.....	14
2.1.2.3 Aşırı Hareketlilik ve Dikkat Eksikliği.....	16

2.1.2.4 Kekemelik.....	18
2.1.2.5 İnatçılık.....	19
2.1.2.6 Tırnak Yeme.....	19
2.1.2.7 Parmak Emme.....	20
2.1.2.8 Altını Islatma (Enürezis).....	21
2.1.2.9 Dışkı Kaçırma (Enkoprezis).....	22
2.1.2.10 Tikler.....	23
2.1.2.11 Yeme Bozuklukları	23
2.1.3. Okul Öncesi Dönemde Görülen Davranış Problemlerine Neden Olan Faktörler.....	24
2.1.3.1 Demografik Risk Faktörleri.....	24
2.1.3.2 Biyolojik Risk Faktörleri.....	25
2.1.3.3 Psiko-sosyal Risk Faktörleri.....	25
2.1.4. Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları.....	26
2.1.4.1 Aşırı Hoşgörülü (İzin Verici) Ebeveyn Tutumu.....	30
2.1.4.2 Baskıcı (Otoriter)Ebeveyn Tutumu.....	31
2.1.4.3 Demokratik Ebeveyn Tutumu.....	32
2.1.4.4 İlgisiz (Kaygısız) Ebeveyn Tutumu.....	34
2.1.4.5 Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu.....	35
2.1.4.6 Reddedici Ebeveyn Tutumu.....	35
2.1.4.7 Tutarsız (Dengesiz) Ebeveyn Tutumu.....	36
2.1.5. Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler...	37
2.2 Konu ile İlgili Yayın ve Araştırmalar.....	40
Yurt içi ve Yurt Dışında Konu İle İlgili Yapılan Yayın ve Araştırmalar.....	40
BÖLÜM III.....	48
YÖNTEM.....	48
3.1 Araştırmanın Modeli.....	48
3.2 Evren ve Örneklem.....	48
3.3 Veri Toplama Araçları.....	48
3.3.1 Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (Ek-1).....	49
3.3.2 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) (Ek-2).....	49
3.3.3 Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (ODSTÖ) (Ek-3).....	51

3.4 Veri Çözümleme Teknikleri.....	54
BÖLÜM IV.....	55
BULGULAR VE YORUMLAR.....	55
4.1 Aileye Ait Demografik Değişkenlerin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	56
4.2 Anne Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular.....	59
4.2.1 Aşırı Annelik (Aşırı kontrol) Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	60
4.2.2 Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular...	65
4.2.3 Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	68
4.2.4 Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	71
4.2.5 Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	76
4.3 Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemlerine İlişkin Bulgular.....	79
4.3.1 Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	82
4.3.2 Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	86
4.3.3 Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular.....	90
4.4 Anne Baba Tutumları ile Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular.....	94
BÖLÜM V.....	97
TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER.....	97
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	97
4.1 Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğine (PARI) İlişkin Sonuçlar.....	97
4.1.1 Aşırı Annelik (Aşırı kontrol) Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	97
4.1.2 Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	99
4.1.3 Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	100
4.1.4 Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	100
4.1.5 Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	101
4.2 Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) İlişkin	

Sonuçlar.....	103
4.2.1 Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar...	103
4.2.2 Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar...	104
4.2.3 Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar.....	105
4.3 Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) Arasındaki İlişkiye Ait Tartışma ve Sonuçlar.....	106
ÖNERİLER.....	109
KAYNAKÇA.....	111
EKLER.....	122
Ek 1 Kişisel Bilgi Formu.....	123
Ek 2 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği.....	124
Ek 3 Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği.....	128
Ek 4 Ölçek Uygulamaları İçin İzin Belgesi.....	130

TABLO LİSTESİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 1. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	56
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Anne Baba Sayısına Göre Dağılımı	56
Tablo 3. Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerine (SED) Göre Dağılımı	57
Tablo 4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Dağılımı	57
Tablo 5. Örneklemeye Giren Annelerinin Yaşlarına Göre Dağılımı	57
Tablo 6. Örneklemeye Giren Annelerin Eğitim Durumlarında Göre Dağılımı	58
Tablo 7. Örneklemeye Giren Annelerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	58
Tablo 8. Örneklemeye Giren Babaların Yaşlarına Göre Dağılımı	58
Tablo 9. Örneklemeye Giren Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	59
Tablo 10. Örneklemeye Giren Babaların Çalışma Durumuna Göre Dağılımı	59
Tablo 11. Aşırı Kontrollü Annelik Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	60
Tablo 12. Aşırı Kontrollü Annelik Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi ANOVA Sonuçları	62
Tablo 12.1. Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin LSD Sonuçları	63
Tablo 12.2. Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin Tamhane T2 Sonuçları	63
Tablo 12.3. Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	64
Tablo 12.4. Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	65
Tablo 12.5. Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	66
Tablo 13. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	67
Tablo 14. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	68

Tablo 15. Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	69
Tablo 16. Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	71
Tablo 17. Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	72
Tablo 18. Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	74
Tablo 18.1. Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin LSD Sonuçları	75
Tablo 18.2. Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	76
Tablo 18.3. Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	77
Tablo 19. Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	78
Tablo 20. Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	79
Tablo 20.1. Ailelerin Sosyo- ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	80
Tablo 20.2. Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin Tamhane T2 Sonuçları	81
Tablo 20.3. Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	81
Tablo 20.4. Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	82
Tablo 21. Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	83
Tablo 22. Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	85
Tablo 22.1. Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	86
Tablo 22.2. Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	86

Tablo 23. Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	87
Tablo 24. Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	88
Tablo 24.1. Kardeş Sayılarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	89
Tablo 24.2. Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	89
Tablo 24.3. Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları	90
Tablo 25. Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları	91
Tablo 26. Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	93
Tablo 27. Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğinin (PARI) Alt Boyutları Ve Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğinin (OÖDSTÖ) Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu	95

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ ÇOCUKLARIN DAVRANIŞ PROBLEMLERİYLE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Araştırmanın amacı; okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi ve aileye ait değişkenler açısından çocuklardaki davranış problemlerinin ve anne baba tutumlarının incelemesidir. Bu amaca ulaşabilmek için araştırma, ilişkisel tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın örneklemini Burdur İl merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarında eğitim gören 5-6 yaşlarında 233 çocuk ve anne babalarından oluşmaktadır.

Araştırmada aileye ait bilgilerin toplanması için araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu, okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini taramak için “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)” ve anne baba tutumlarını ölçmek için “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI)” kullanılmıştır.

Araştırmada toplanan veriler SPSS 16.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, tek yönlü varyans analizi, t-testi ve Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi kullanılmıştır. Tek yönlü varyans analizleri sonucunda farkın anlamlı olduğu durumlarda farkın hangi gruplar arasından kaynaklandığını bulmak amacı ile LSD testi analizi yapılmıştır. Varyansların homojen olmadığı durumlarda ise Tamhane T2 testi analizi yapılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda genç anne ve babaların aşırı koruyucu ve sıkı disiplinli tutumlarının yüksek olduğu, anne babaların eğitim düzeyleri yükseldikçe aşırı kontrol, sıkı disiplin tutumlarının ve aile içi geçimsizliğin azaldığı görülmüştür. Anne babalardan çalışmayanların çalışanlara göre daha koruyucu ve disiplinli olduğu saptanmıştır. Ailelerden sosyo-ekonomik düzeyleri düşük olanların daha olumsuz tutuma sahip oldukları ve ile içi geçimsizliğin yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda babaların annelere göre daha koruyucu, sıkı disiplinli ve daha demokratik oldukları ortaya çıkmıştır. Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerine

bakıldığında erkek çocuklarının kız çocuklara oranla daha saldırgan ve aşırı hareketli/ dikkatsiz olduğu görülmüştür. Ayrıca anne babaların yaşı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeyinin arttığı saptanmıştır. Son olarak da okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında düşük düzeyde de olsa bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Davranış Problemleri, Anne Baba Tutumları

EXAMINING OF THE RELATIONSHIP BETWEEN THE BEHAVIORAL PROBLEMS OF THE CHILDREN IN THE PRESCHOOL PERIOD AND PARENTS' ATTITUDES

ABSTRACT

The purpose of this research is to determine the relationship between the behavioral problems of the children in the preschool period and parents' attitudes and to examine the behavioral problems of the children and the parents' attitudes considering the variables related to family. So as to achieve this goal, research has been prepared in compliance with the survey- type model.

The sample of this research composes of 233 5-6 year-old students studying at the preschool educational institutions in the centre of Burdur and their parents.

In the reseach, personal information form developed by the reseacher in order to collect the data about family, "Preschool Behavior Questionnaire" in order to search the behavioral problems of the students in the pre-school period and "Parental Attitude Research Instrument" in order to determine attitudes of the parents have been used.

Data collected in the reseach have been analysed by using SPSS 16.0 program. In the analysis of the data, aritmatic mean, standard deviation, one-way analysis of variance, t-test and Pearson Product-Moment Correlation Analysis have been used. In order to find among which groups the difference has result from in the cases in which the difference is significant as a result of the one-way analysis of variance, LSD testing analysis has been carried out. In the cases in which the variances are not homogeneous, the analysis of Tamhane T2 test has been done.

As a result of the analysis carried out through the reseach, parents' overprotective and tight disciplined attitudes have seemed to be high and as the educational level of the parents rise, over controlling, tight disciplined attitudes of them and interparental conflict has been seen to diminish. Working parents have been determined to be more protective and disciplined than those who don't work. Families whose socio-economic levels are low have been seen to own more pessimistic attitude and to have more interparental conflict. At the end of the reseach, it has emerged that fathers are more protective, tight disciplined and democratical

than mothers. Considering behavioral problems of the children in the pre-school period, boys have seemed to be more violent and extremely hyperactivity/attention deficit disorder regarding girls. Besides, it's confirmed that anxiety levels of the children increase as the parents get older. Finally, it's been found that however low it is, there is a relationship between the behavioral problems of the children in the pre-school period and parental attitudes.

Key Words: Preschool Period, Behavioral Problems, Parental Attitudes

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, amaç ve önem, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlılar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1 Problem Durumu

Yaşamın ilk yıllarında çocukların tüm gelişim alanları için ev ve aile ortamının çok önemli ve özel olduğu bilinmektedir. Çocuk doğum ile birlikte öğrenmeye başlar. Çocukların hayattaki ilk deneyimlerine anne ve babaları rehberlik ederler. Çocuk ilk eğitimini aile ortamında almaya başlar. Çocuğun hayatının ilk yıllarındaki yaşantıları onun sonraki yıllardaki davranışlarının temelini oluşturur. Anne baba ve çocuk arasında kurulan sağlıklı iletişim, çocuğun sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar ve başkaları ile olumlu ilişkiler kurması için temel oluşturur. Çocuklar özellikle 0-6 yaş arasında yani okul öncesi dönemde ebeveynlerinin etkisi altındadırlar. Ebeveynler çocuklarını sosyal çevrede desteklerken onların toplumun kültürel değerlerine uygun bir şekilde davranış göstermelerini bekler. Anne babalar kendi istekleri ile bu değerler arasında bir denge içinde olabildiğince iyi bir dış çevrede çocuklarını yetiştirmek isterler (Bornstein & Bornstein, 2007).

Okul öncesi dönemde, çocuğun yaşamındaki en etkili sosyalleştirme kurumu, ailesidir. Aile çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Çocuğa yöneltilen davranış bu ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır. Okul öncesi dönem, çocuğun başkalarını taklit eğiliminin en yüksek olduğu evredir. Bu dönemde ilk sosyal deneyimlerini yaşayarak sosyal bir insan olurken en küçük ayrıntısına kadar kopya edeceği bir modele ihtiyaç duyar.

Anne babaların çocuk yetiştirmeye önem vermeye başlamaları ile birlikte çocukların ikinci sosyal ortamı olarak kabul edilen okul öncesi eğitim kurumları değer kazanmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumları çocuğun aileden aldığı eğitimden sonra çocuğun ilk sosyalleşmeye başladığı çevre olarak karşımıza çıkar. Çocuğun bu

sürece girmesi ile birlikte okuldaki arkadaşları, öğretmenleri ve anne babasının yardımı ile yaşadığı topluma ve çevreye uyum sağlamaya başlar. Bununla birlikte de okul öncesi kurumları ile aile arasındaki iş birliği artar ve aileler okul öncesi eğitimde daha çok rol oynamaya başlarlar (Olçay, 2008: 1).

Oğuzkan ve Oral (1997)'a göre;

Okul öncesi eğitimi; doğumdan, ilkokulun başlangıcına kadar olan çocukluk yıllarını içine alan; bu yaş çocuklarının bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun, zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların tüm gelişmelerini toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda, en iyi biçimde yönlendiren bir eğitim sürecidir (Turaşlı, 2008:2).

Okul öncesi eğitimin çocuk ruh sağlığı açısından koruyuculuğu çok yüksektir. Okul öncesi eğitim çocuğun özerkleşmesine, erken dönemde duygularını düzenleme, farkında olma özelliğine, saldırganlığın ve dürtüsellüğün denetiminin sağlanmasına katkı sağlar.

Okul öncesi dönem, çocukların fizyolojik, bilişsel ve duyuşsal gelişimlerinin en hızlı olduğu dönem olarak bilinmektedir. Kişinin doğuştan getirdiği özelliklerini en üst düzeye ulaştırması kritik dönem olarak adlandırılan bu dönemde mümkündür. Okul öncesi dönemde çocuğun gelişimsel yeterliliklerinde birçok araştırmaya göre en büyük etkiye anne baba sahiptir. Anne babalarında kendi çocukları için yeterli yeteneklere sahip bireyler haline gelmesi önemlidir (Turner & Haris, 1984).

Çocuğun ileriki yaşamında gerek aile içindeki bireylerle, gerek yaşlıları ve diğer insanlarla sağlıklı ve iyi ilişkiler kurabilmesi için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi ana babaların tutum ve davranışları ile şekillenir (Ekşi, 1999:98).

Anne baba tutumları çocuğun gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Ebeveynlerin okul öncesi dönemde olan çocuklarına olumlu ya da olumsuz tutumları çocuklarının gelişimlerini önemli derecede etkileyebilir. Yanı sıra anne baba

tutumları çocukların davranışları üzerinde de belirgin bir rol oynamaktadır. Çocuk davranışlarının çeşitliliği yıllardır süren araştırmalara dayanmakta ve ailelerin tutumları sosyal kavramlara bağlı olarak da değişim göstermektedir. Yani ebeveynlerin tutumu, sosyal beklentileri, değerleri, amaçları çocuk davranışlarını etkilemektedir. Bu nedenle de ebeveyn tutumlarını belirlemek için araştırmacılar şimdiye kadar birçok anne baba tutum modelleri geliştirmişlerdir. Ebeveynlik modelleri üzerine çalışmaların büyük bir bölümü birkaç genel kavram üzerine yoğunlaşmaktadır. Bunlar otoriter, hoşgörülü, ihmalkar ve hem kontrollü hem de sorumlu anne baba tutumlarıdır (Bornstein & Bornstein, 2007). Araştırmacıların birçoğu hoşgörülü ve demokratik ev ortamlarında büyüyen çocukların, akran ilişkilerinde daha etkin, girişken ve yaratıcı fikirler sunmaya yatkın çocuklar olduklarını saptamışlardır (Yavuzer, 2008:132).

Çocuğa yönlendirilen davranış onun tavır ve sosyal uyumunda etkilidir. Çocuklar 0-6 yaş döneminde en yakınlarının yani anne babalarını model alırlar. Bu modellerde değişimler çocukların davranışlarında da değişimleri yol açabilir. Çünkü çocukluk yılları, hızlı fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal değişimlerin olduğu bir süreçtir (Bernstein, Clarke- Stewart, Roy, Srull & Wickens, 1994). Bu değişimler ve birlikte gelen stres çocuklarda davranış problemlerine yol açabilir.

Çocuklardaki davranış problemlerinin, onların sosyal uyumunu ve okul başarısını etkilediği bilinmektedir. Okul öncesi dönemde çocukların fiziksel bakımlarının ön plana çıkması psiko-sosyal gelişimlerinin göz ardı edilmesine neden olmakta, çok boyutlu değerlendirmeyi ve gelişimsel sorunların erken farkına varılmasını engellemektedir. Oysaki çocuklardaki davranış sorunlarının erken tanı ve müdahalesi problemin iyileştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bazı araştırmacılar hala erken çocukluk yıllarında ortaya çıkan davranış problemlerine neden olan faktörleri tanımlamaya aynı zamanda önleme ve müdahale etme yolları gibi çözümler üretmeye çalışmaktadırlar (Crnic, Gaze & Hoffman, 2005; Jonston, 1996: 195). Çocukların bu problem davranışlarını tanımlamak ve hemen bir çözüm yoluna gitmek çok önemlidir. Okul öncesi çağıdaki çocukların davranış sorunlarının tespit edilmesi çok zordur. Çocuklar kendi davranışları hakkında bilgi veremediği

için ve gözlem yapmakta çok uzun zaman aldığı için öğretmenler ve araştırmacılar davranış sorunlarının değerlendirilmesindeki zorluklara dikkat çekmektedirler. Bu nedenle de öğretmen ve ailelerden alınan bilgiler çocukların davranış sorunlarının belirlenmesinde önemlidir (Balat, Şimşek ve Akman, 2008).

1.2 Amaç ve Önem

Çocukların ilk eğitimleri ailede başlar. Günümüzde pek çoğu da eğitimlerine aileden sonra okul öncesi eğitim kurumlarında devam ederler. Okul öncesi eğitim çağına gelmiş olan çocuk okulda kurallarla karşılaşınca uyum sağlayabileceği gibi zaman zaman uyum sorunları yaşayabilirler. Bu uyum sorunlarının nedeni okul kaynaklı olabileceği gibi aile kaynaklı da olabilir.

Anne baba tarafından çocuğa yöneltilen davranışlar onun sosyal çevresinde kazanacağı davranış biçimini belirlemektedir. Bu nedenle çocuğu yetiştiren bireylerin çocuğun gelişim özelliklerini bilmesi ve ona göre bir tutum sergilemesi daha doğru olacaktır. Çocukların gelişimleri doğrultusunda tutumlar sergilemeyen yetişkinlerin çocuklarda oluşabilecek davranış sorunlarındaki etkisi oldukça büyüktür.

Çocuğun yaşamında kritik dönemleri kapsayan okul öncesi dönemde çocukların gelişimlerinin bilinmesi, davranışlarının takip edilmesi ve gerektiği zaman önlem alınması çok önemlidir. Bu dönemde kalıcılık sağlayabilecek davranışların önemsenmemesi çocuğun ileriki hayatında daha büyük ve tedavi edilemeyecek sorunlar doğurabilir. Çocuğun gelişiminin çok hızlı olduğu bu dönemde çocuklarda var olan ya da yeni ortaya çıkan davranış sorunlarının erken fark edilmesi ve gerekli önlemlerin alınması ileriki yıllarda çocukta var olabilecek pek çok sorunu ortadan kaldırmaya yardımcı olabilir.

Bu araştırma ile okul öncesi dönemdeki çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumları tespit edilerek, aileye ait özelliklerin, anne babaların çocuklarına karşı sergiledikleri tutumların çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi

belirlenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bu araştırma ile eğitimciler anne babaların davranışları doğrultusunda çocuklarda oluşabilecek davranış sorunlarını tespit edebilecekleri gibi anne baba eğitimi çalışmalarında da yönlendirmelerine katkıda bulunacağına inanılmaktadır.

1.3 Problem Cümlesi

Araştırmada yanıtlanması gereken temel soru şu şekilde belirtilebilir:

Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasında ilişki var mıdır?

1.4 Alt Problemler

A. Anne- baba tutumları;

1. Anne babanın aşırı kontrollü annelik tutumu; çocuğun cinsiyetine, anne babanın cinsiyetine, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, anne babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
2. Anne babanın demokratik tutumu; çocuğun cinsiyetine, anne babanın cinsiyetine, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, anne babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Anne babanın ev kadınlığı rolünü reddetme tutumu; çocuğun cinsiyetine, anne babanın cinsiyetine, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, anne babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Anne babanın ev kadınlığı rolünü reddetme tutumu; çocuğun cinsiyetine, anne babanın cinsiyetine, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, anne babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?
5. Anne babanın sıkı disiplin tutumu; çocuğun cinsiyetine, anne babanın cinsiyetine, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, anne babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılaşmakta mıdır?

B. Okul öncesi dönemdeki çocuklardan davranış problemleri olanların;

1. Çocuğun kavgacı/saldırgan olma davranışı; çocuğun cinsiyetine, çocuğun kardeş sayısına, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
2. Çocuğun endişeli/ağlamaklı olma davranışı; çocuğun cinsiyetine, çocuğun kardeş sayısına, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
3. Çocuğun aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı, çocuğun cinsiyetine, çocuğun kardeş sayısına, anne babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

C. Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında ilişki var mıdır?

1.6 Sayıtlar

1. Ölçeklere verilen cevapları gönüllülük ilkesine dayalı olarak cevaplandığı varsayılmaktadır.
2. Araştırmaya katılan anne, baba ve öğretmenlerin, ölçekleri yanıtlarken gerçek algılarını yansıttıkları varsayılmaktadır.
3. Ölçme araçlarının ölçmek istediği tutum ve davranışları doğru olarak aksettirdiği varsayılmaktadır.

1.6 Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Burdur İl merkezinde MEB'e bağlı ilköğretim ve bağımsız anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının öğretmenlerinden ve anne babalarından alınan bilgiler ile sınırlıdır.
2. Araştırma da incelenen anne baba tutumları ve çocuklardaki davranış problemleri ölçeklerin ölçtüğü maddelerle sınırlıdır.

3. Araştırma, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okulları üzerinde incelenmiş, özel okullar çalışma dışında bırakılmıştır.

1.7 Tanımlar

Okul öncesi dönem: Çocuğun doğumundan ilköğretime girişine, çocuğun 0-72 aylık dönemlik yaşam süresini içine almaktadır (Başal,2007:9).

Davranış sorunları: Yaşa uygun başlıca toplumsal değerlerin ya da kuralların hiçe sayıldığı tekrarlayıcı bir biçimde ve sürekli olarak görülen davranış örüntüsüdür.

Kavgacı-saldırgan olmak: zorbalık, kavgacı olmak, bencil olmak gibi davranışları içerir.

Endişeli-ağlamaklı olmak: çocuğun endişeli, korku dolu halini ve ifade bozukluklarını (konuşma bozukluğu, tik gibi) gösterme davranışlarını içerir.

Aşırı hareketli- dikkatsiz olmak: çok sakin olamama, hareketlerini kontrol etmede zorluk, zayıf dikkat ve kıpır kıpır olma halini içerir (Kanlıklığeçer, 2005).

Ana-baba tutumları: :Anne babanın çocuk yetiştirmede organize ve sürekli olan inanç ve duygularıdır (Güney,1998).

1.8 Kısaltmalar

OÖDSTÖ: Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği

PARI: Aile Hayatı ve Çocuk Yetişme Tutumları ölçeği

SED: Sosyo- ekonomik düzey

DEHB: Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

2.1 Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarda Davranış Problemleri

Bireyin kendi bulunduğu çevre ve sahip olduğu özellikler arasında dengeli bir ilişki kurabilmesi ve sürdürebilmesi uyum olarak tanımlanabilir (Yavuzer, 2008:228). Çocuğun hem kendi benliği ile hem de yakın çevresi ile uyum içinde olması çocuğun yaşadığı normal gelişimsel süreci gösterebilir ancak çocuğun gelişim evrelerinin getirdiği zorluklar ve yakın çevresinin olumsuz etkileri zaman zaman çocukta sosyal ve duygusal hasarlara neden olabilir. Çocukta olumsuz tepkilere yol açan bu durum “uyum ve davranış bozuklukları” olarak adlandırılır.

Birey doğumdan itibaren sosyal bir çevreye girer ve bu çevreye uyum sağlaması beklenir. Bireyden beklenen davranışlar doğrultusunda birey uyum sağlama sürecine girer. Bu uyum süreci de bireyin sosyal gelişimini etkiler. Bireyin uyum sürecinde çevresel etmenlerin rolü olduğu gibi kendi duygu, düşünce ve istekleri de etkilidir. Birey öncelikle kendi psikolojik, fizyolojik, sosyal ve duygusal değişikliklerini anlamalı ve daha sonra çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmalıdır. Bireyin çocukluğundaki sosyal gelişimi daha sonraki sosyal yaşantısının temelini oluşturur. Bireyin çocukluğundaki davranışlarının olumlu ya da olumsuz olmasını, çocuğun ailesi ve sosyal çevresi belirler (Kwon, 2007:152).

Çocuk hayatının ilk yıllarında davranış biçimini çevresini gözlemleyerek ve onları taklit ederek kazanır. Bu nedenle çocuğa yöneltilen davranış onun sosyal uyumunda önemli bir role sahiptir. Çocuğun sağlıklı bir uyum sürecinde olabilmesi için olumlu çevreyi yaratmak, güven veren, anlayışlı, sevgi dolu yaklaşımlara bağlıdır. Bu çevreyi bulamayan çocuk karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içinde kalabilir. Bu durum çocukta bir süre sonra çevresiyle uyum sorunları yaşamasına

sebeplere olabilir (Yavuzer, 2008:229). Yaşanan bu uyum sorunları da kalıcı davranış problemlerine neden olabilir.

Gelişim sürecinde birey birçok gelişim ve değişime uğrar. Bu süreçte çocuğun davranışlarında iniş ve çıkışların olması normaldir. Ama önemli olan normal davranış gösteren çocuk ile normal davranış göstermeyen çocukların arasındaki farkı ayırt edebilmektir. Genellikle normal davranışlarla normal olmayan davranışları ayırt etmek zor olabilir. Campbell (1995) normal davranış ile problem davranışı ayırt etmede; eğer problem davranışlar çok sık görülmeye başlanıyorsa, başka uyumsuz davranışlar ile ortaya çıkıyorsa, çocuğun genel tavrına zarar veriyorsa, sosyal ve gelişimsel sorumluluklarda çocuğun becerisine müdahale gerektiriyorsa bu davranışlar “problem davranış” olarak tanımlanabilir (Drossos, 2004:15).

Okul öncesi dönemdeki çocuklar stresli durumlarla başa çıkabilme yöntemlerini davranış problemleri göstererek ortaya çıkarırlar. Bu dönemdeki çocuklar davranış problemlerini iki şekilde ortaya çıkarırlar. Bunlar içe dönük ve dışa dönük davranış problemleridir. İçe dönük davranışlar kendini endişe, korku, kaygı ve dikkatsizlik olarak gösterilirken dışa dönük davranışlar saldırgan, muhalefet, aşırı hareketlilik, itaatsiz, düşmanca davranan ve agresif davranışlar olarak gösterir (Campbell, 1995: 114).

Erken çocukluk yıllarında özellikle okul öncesi dönemde davranış problemlerinin görülme oranının yüksek olduğu yapılan birçok araştırma ile kanıtlanmıştır. Araştırmalara göre de problem davranışların bebeklik dönemindeki anne baba bağlılığından, ilköğretim döneminde kendi bağımsızlığını ilan edene kadar ki gelişimsel süreçte yoğunlukta olduğuna yöneliktir. Yapılan araştırmaların verileri gösteriyor ki problem davranışlar %10 ila %15'i okul öncesi dönem çocuklarında görülmektedir (Campbell, 1995:116). Lavigne ve diğerlerinin (1996)'da geniş bir örnekleme çalışmaları araştırmalarında 2-5 yaş çocuklarını araştırmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların %16.8'inde karşı olma-karşı gelme bozukluğu ortaya çıkmış; %8.1 de daha az sıklıkla görüldüğünü bulmuşlardır. Buna ek olarak da

son zamanlarda yapılan araştırmaların sonuçları okul öncesi dönemdeki çocukların problem davranışı meydana gelmesi koşulunda risk grubunda olduklarını bulmuşlardır (Fox, Crowley, & Zahn-Waxler, 2000; Harden et al., 2000).

Yapılan birçok araştırma okul öncesi dönemde ortaya çıkan davranış problemlerinin ergenlik bitimine kadar devam etme oranının yüksek olduğunu ortaya koymuştur (Bates, Pettit, Dodge & Ridge, 1998; Keenan & Shaw, 1994). Ayrıca ergenlerle yapılan bir çalışmada ciddi davranış sorunları olan ergenlerin okul öncesi çağda da aynı sorunların gözlemlendiği belirlenmiştir. Shaw ve diğerleri (1998) sosyo- ekonomik düzeyi düşük ailelerde yaşayan okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptıkları çalışmalarında da çocuklardan % 50 sinin ilköğretim çağında ve ortaöğretim çağında aynı sorun davranışları gösterdiklerini bulmuşlardır.

Araştırmalar davranış problemlerinin okul öncesi çağda yaygınlık gösterdiğinin ve bu davranış sorunlarının ilköğretim ağı ve ergenlik dönemine kadar yüksek oranda hüküm sürdüğünün kanıtı olabilir. Olumsuz sosyal ve duygusal hasarların davranış sorunları ile ilgili olduğunu söyleyebiliriz. Olumsuz sosyal ve duygusal hasardan kasıt; akademik problemler, kötü sosyal ilişkiler ve suç içeren davranışlardır (Atkins & Stoff,1993; Glassberg, Hooper & Mattison, 1999; Sinclair & Alexson, 1992).

Yavuzer'e göre çocuk ve gençlerde görülen davranış problemlerinin saptanmasında bazı ölçütler olduğunu ortaya atmıştır. Bu ölçütler:

1. Yaşa uygunluk
2. Sorun davranışın yoğunluğu
3. Süreklilik
4. Cinsel rol beklentisi
5. Kültürel faktörler şekildedir.

Aynı zamanda Yavuzer okul öncesi dönemde huysuzluk ve negativizme sık rastlandığını, istenenin zıddını yapma eğiliminde olan bu yaş dönemi çocuklarında sürekli bir yetişkin ilgisine ihtiyaç gözlemlendiğini belirtmiştir (Yavuzer,2008:230).

2.1.1 Davranış Problemlerinin Sınıflandırılması

Gelişim döneminde çocukların karşılaştıkları sorunlar çeşitlilik gösterebilir. Bu davranış sorunlarından birçoğu gelişim dönemlerine özgü sorunlardır ve anne baba desteği ile çözülebilir. Çocuk yeterli desteği anne babadan bulamadığı zaman ya da yanlış anne baba tutumlarında var olan sorunlar büyüyüp bir sonraki döneme geçebilir(Yörükoğlu, 1978:215).

Çocuklar bütün duygusal sorunlarını dışa vurmazlar. Bu yüzden dışarıdan belirti göstermeyen çocukların tam anlamıyla dengeli ya da uyumlu olduğu söylenemez.

Balcıoğlu (2000) çocukların davranış ve uyum problemlerini dört başlıkta toplamaktadır:

2.1.1.1 Davranış Bozuklukları

Sürekli hırçınlık, sinirlilik, geçimsizlik, kavgacılık, okuldan kaçma, çalma, kuralları çiğneme gibi belirtiler bu kümede toplanır. Bu çocuklar çevresi ile sürekli olarak gergin bir ilişkileri vardır.

2.1.1.2 Duygusal Bozukluklar

Korkular, kaygılar, endişeli olma, uyku bozuklukları, kekemelik ve tikler gibi problemler bu başlık altında toplanabilir. Bu çocukların çevresi ile ilişkileri kötü olmasa bile utangaç, güvensiz ve sosyal ilişkileri zayıf çocuklardır. Temelinde aile ile iletişim sorunları yatıyor olabilir.

2.1.1.3 Alışkanlık Bozuklukları

Parmak emme, dışkı kaçıрма, enürezis gibi alışkanlıkların düzensizlikleri bu grupta toplanabilir. Temelinde aile ile yeterli iletişim kuramama ya da yeni bir

kardeşin gelmesinden kaynaklı üzerinde ilgi toplamadan kaynaklı ortaya çıkan davranış sorunları olarak yorumlanabilir.

2.1.1.4 Ağır Ruhsal Bozukluklar

Psikoz gibi çocuğun uyumunu her alanda sürekli olarak bozan ruhsal sorunlar olarak yorumlanabilir(Aydın, 2004:89).

Ankay (1992:110) çocuklarda uyum sorunlarını psikotik, alışkanlık ve nevrotik bozukluklar olmak üzere üç başlık altında toplamıştır.

2.1.2 Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri

2.1.2.1 Kavgacı ve Saldırgan davranışlar

Şahin (2004:10)'e göre saldırganlık; çocuğun başkalarına, hayvanlara ve nesnelere niyetli bir şekilde fiziksel zarar verme şeklinde ortaya koyduğu davranış biçimidir. Bir başka tanıma göre çocuklar arasında görülen saldırganlık; çocuğun olumsuz duyguları ile baş edemeyip davranışa dönüştürerek çevresine ve kendisine az ya da çok zarar verme halidir ve çocuklarda saldırganlık kendini kırıp dökücülük ve ya öfke nöbetleri olarak gösterir (Aydın, 2004: 94).

Saldırganlığa eşlik eden en önemli duygulardan biri öfkedir. Saldırganlığın dışavurum şeklinin öfke olduğu belirtilmektedir (Şahin,2004:31). Öfkeyi bir yol olarak kullanan çocuk anne babalarının bu yolla isteklerini yaptırabileceklerini düşünürler.

Saldırgan çocuklar arkadaşları ile sürekli çekişme halindedir. İlişkileri gergin ve sürtüşmelidir. Arkadaşlık ilişkilerini hep kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeye çalışırlar. Öfkesini yenemez, hep kendini haklı çıkarma eğiliminde olurlar. Aksi durum ortaya çıktığında hırçın davranışlar sergileyerek arkadaş gruplarından dışa itilmeye başlarlar. Bu da saldırgan çocuğun daha da kavgacı ve

hırçın olmasına sebep olur. Bu çocukların büyükleri ile geçinmesi de zordur. Anne babaya ya da öğretmenlerine kaşı gelme eğilimindedir. Tepkileri çoğu zaman ölçüsüz ve orantısızdır. Sürekli sosyal ilişkilerinde sorun yaşayan bu çocuklar evde, okulda ve çevrede durmadan sorun yaratırlar ve dışlanırlar (Yörükoğlu, 1978:259).

Saldırganlık gösteren çocukların ilk zamanlardaki öfkeleri saldırgan bir şekilde girmeyip, bağırarak, tepinmek şeklinde belirir. Sonraları daha hırçın ve zararlı bir şekil alabilir. Düşünsel biçimdeki öfke ise çocukta en son görülmeye başlar (Gövsa,1998:57). Çocuk, içinden gelen saldırganlığı önceleri olduğu gibi dışa vurur. İstekleri engellenen çocuk, daha bebekliğinde öfke tepkisi gösterir. Ağlar, tepinir, altını ıslatır, terler, soluğunu tutar, morarır, kusar. Yürümeye başladığında, atarak, vurarak, ısırarak, yere yatarak saldırganlığını boşaltır. Bazen de dışa vuramadığı düşmanca duyguları kendisine yöneltir, başını duvara vurur (Yenibaş, 2002:140).

Saldırganlığın nedenleri üç grupta inceleyebilir:

İlk grupta Freud ve Lorenz gibi bilim adamları saldırganlığın doğuştan geldiğini ve biyolojik temelli olduğunu ileri sürmüşlerdir.

İkinci gruptaki M.Mead, Bandura, Berkovitz, Watson ve Skinner gibi davranışçı ekolden gelen araştırmacılar çevrenin saldırganlık üzerindeki etkisinin önemini vurgulamışlardır.

Üçüncü grupta da E.Fromm ve B. Russell gibi her iki görüşü de belli oranlarda kabul eden araştırmacılarıdır (Ankay, 1992:142).

Saldırganlığın ortaya çıkmasında temel görüşler ele alındığında; organik beyin sendromları, kafa travmaları, hamilelik sırasında annenin kullandığı ilaçlar biyolojik sebepler arasında görülebilir. Teoriler saldırganlık nedeni olarak çevre faktörünün ağır bastığını vurgulamaktadır (Ankay, 1992:153). Çevresel faktörler olarak da düzensiz aile ortamı, anne baba tutumları, anne baba ilişkileri ve toplumsal riskler oluşturabilir. Anne babanın çocuğun saldırgan davranışlara karşılık baskıcı, otoriter tutumu çocuktaki kavgacı davranışın çocuğa daha çok yerleşmesini sağlar (Aydın, 2004:95). Çocukta var olan enerjinin boşalmasına izin verilmemesi,

engellenmesi, çocuğa karşı ilgisiz tutum sergilemek te çocukta saldırganlığı ortaya çıkarabilir.

Saldırganlık davranış sorunları arasında tedavisi en zor sorunlardan biridir. Bu nedenle okul öncesi dönem bu sorunların tedavisi için en uygun dönem olsa da anne babalar bu dönemde tedavi durumuna gitmeyi tercih etmezler (Olçay, 2008: 52).

2.1.2.2 Korku Dolu ve Endişeli Olma

Korku, görünen ya da görülmeyen tehlikeler karşısında bireyin gösterdiği tepkidir (Bakırcıoğlu, 2007:227). Çocuklarda görülen korkular yaşa bağlı olarak değişiklik gösterebilir. İlk yıllarda başlayan korkular çocukların yaşantılarıyla zenginleşerek zamanla ortadan kalkmaya başlar. Korku ve kaygılar okul öncesi dönemde sıklıkla görülen davranış sorunlarından (Ankay, 1992:111).

Kişinin kendi ile uyumlu olması kaygı ve kuşkulardan uzak olmasına bağlıdır. Günlük kaygılar ve üzüntüler her sağlıklı insan da mevcut olabilir ama nedeni belli olmayan ve ya uzun süreli kaygı ve korkular ruhsal dengenin sapmasının göstergesi olabilir (Yörükoğlu, 1978:3).

Çocuklar duygu ve düşüncelerini açıklamakta güçlük çektikleri gibi o duygu ve düşüncelerini gerçeğe bir tutarlar. Çocuklar aynı zamanda korku ve kaygılarını abartma eğilimindedirler. Bu gerçeği değerlendirme yeteneklerinin zayıf olmasından kaynaklanır. Çocuklar yaşadıkları korkuları gerçek sandıkları gibi başkalarının da aynı korkuları yaşadıklarına inanırlar. Kaygı ve korkularını dışa vuramayan çocuklarda kendi kendilerine sürekli savaşır ve yorgun düşerler. En küçük bir dış baskıda dengeleri kolayca bozulur (Yörükoğlu, 1978: 217).

Çocuklarda erken yaşlarda başlayan korkular değişiklik gösterebilir. Çocukların deneyimleri az ve düşünme yetenekleri kısıtlı olduğu için gördüklerini ya da duyduklarını abartarak korkulu sonuçlar çıkarabilir. Çocukluk çağının bu

özellikleri göz önüne alınınca çocukların korkutularak yetiştirilmesi daha kolay olur. Özellikle ülkemizde korku bir disiplin aracı olarak kullanılmaktadır (Ankay,1992:112).

Korkutmayı yöntem olarak kullanmayan ailelerin çocuklarında görülen korku genellikle anne babanın aşırı koruyucu tutumundan kaynaklanmaktadır. Aşırı koruyucu tutum sergilemek çocukların özgüvenlerini kazanmalarında zedeleyici rol oynar. Çocuğun üzerindeki koruyucu tutum çocukta anne babaya bağımlılığı ortaya çıkardığı gibi çocuklarda endişeye yönelik zorluklarda ortaya çıkardığı bilinmektedir (Rubin, Hastings, Stewart, Henderson & Chen, 1997). Bu çocuklar aşırı utangaç olurlar. Çocuğun yapması gereken en basit işleri bile anne veya baba yapmaya başlar. Bu da ebeveynler üzerinde günlük hayatlarında fazladan sorumluluk ve fazladan iş olarak geri döner. Oysaki çocuğu izlemek koşulu ile kendi kendine deneyim yaşamasına izin vermek çocuğun korku ve kaygı düzeylerini düşürebilir.

Çocuklarda görülen korku ve kaygıların en tipik ve sık görülen türü okul korkusu olarak bilinen bozukluktur. Okul korkusu okula gitmek istememe ve gitmeme durumu olarak kendini gösterir. Çocuklarda özellikle okul öncesi dönemde çok görülmektedir. Okul korkusunu ortaya çıkaran etkenler ne olursa olsun kaynağı genellikle anneden ayrılma korkusudur. Bu rahatsızlık bir aile nevrozudur. Aile bireylerinin birbirine bağlı ve bağımlılığından kaynaklanır (Öztürk, 1997: 421). Bu rahatsızlık sonucunda anneden ayrılmak çocukta kaygı yaratabilir. Özellikle annenin koruyucu tutumundan kaynaklı çocukta herhangi bir özgüven gelişmemişse kaygı düzeyi çocuklarda çok daha yüksek olmaktadır. Bu tür çocuklarda bağımsızlık duygusu hakim değildir. Anneye tamamen bağımlı olarak yaşamaktadırlar. Çocuk okula gitmesi için çok zorlanırsa da ağlama, tepinme, kusma gibi belirtilerle kendini gösterebilir. Çocukta endişe ile birlikte sinir görülebilmektedir. Okul öncesi dönemdeki çocuklarda sözelleştirme yeterli olmadığı için daha sıklıkla depresif görünüm, içe kapanma belirtileri görülür. Kaygı ve korkular ergenlik öncesi çocuklarda daha belirgindir (Carlson & Kashani,1988).

Korkular çocuğun yaşamının normal gidişini engelleyecek düzeyde ve ciddi boyutta ise durumun araştırılması ve tedavisi gerekir. Bazı korkular çabuk gelir ve geçer. Çok endişe yaratmaz, çocuğun yaşamını etkilemez. Genellikle erken yaşta oluşan korkular kısa sürede kaybolur. Okul öncesi çağıdaki çocuk zayıf ve küçük olduğunun bilincindedir. Bu nedenle bu yaşta çocuklar gerçekleri sınırlı düzeyde algılayabildikleri için dış dünyadan korkmaları ve kuşku duymaları normaldir.

Olledick ve Francis (1988) korku ya da kaygı problemi olan çocuklardan sadece % 5'inin erken müdahale için başvurduğunu ortaya çıkarmışlardır. Birçok çocuğun korku problemlerinde erken müdahalenin önemli bir sonuç çıkardığı davranış üzerine yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Morris, Kratochwill & Aldridge, 1988). Jersild ve Holmes (1935) çocukların korku ve kaygılarından kurtulmaları için iki yöntemden bahsetmektedirler. Birincisi çocukların korkularını yenebilmeleri için daha yeterli, becerikli ve cesaretli olmalarına yardım etmek ve korkularının üzerine gitmek olduğunu söylemişlerdir. İkinci olarak da anne baba ya da yetişkinler tarafından korku dolu oldukları zamanlarda olabildiğince çocuğa daha çok ilgi göstermenin önemini vurgulamışlardır (Barnett, Bell & Carey, 1998).

2.1.2.3 Aşırı Hareketlilik ve Dikkat Eksikliği

Okul öncesi dönemde aşırı hareketlilik ve dikkat eksikliği sık görülen bir davranış problemidir. DSM-IV-TR göre; dikkat eksikliği ve aşırı hareketlilik; gelişmenin kıyaslanabilecek seviyesinde bireylerde tipik olarak gözlenmesinden daha çok sık ve daha sert olan aşırı düşüncesizlik veya dikkatsizliğin yaygın bir şeklidir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2000:78). Bu dönemde kendini zayıf akran ilişkileri, dürtüsellik, aşırı hareketlilik ve dikkatsizlik olarak gösterir.

Okul öncesi ve bebeklik döneminde DEHB tanısı koymanın zorlukları vardır. Bunlar:

- 6 yaş ve öncesi dönemde çocukların davranışlarının yaşa bağlı olarak değişim göstermesi
- Hareketlilik ve dikkatsizliğin başka hastalıkların yan etkileri olma olasılığı
- Çevrenin 0-6 yaş grubu üzerinde çok büyük bir etkisi olması

Olarak sıralanabilir (Kanlıklıçer, 2005: 31).

DEHB tanısı konan çocuklar aşırı hareketlidir. Bu durum yürümeye başlamaları ile ortaya çıkar. Okul öncesi dönemde de başkalarını rahatsız edici düzeye varabilir. Hareketlilik bir amaca yönelik değildir. Durmaksızın uyarıları takip eder (Aydın, 2004:104). Bu çocukların arkadaşlık ilişkileri de uzun süreli olmaz. Engellenme ve kurallara uyma dayanıklılıkları düşüktür. Ataktırlar; düşünmeden akıllarına gelen ilk hareketleri yaparlar (Ankay, 1992:112).

DEHB tanısı konmuş çocukların ruhsal nedenlerden çok yapısal bir bozukluktan kaynaklandığına dair görüşler yaygındır. Aşırı hareketlilik dışında bedensel bir bozuklukları yoktur. Kimi çocukta denge bozuklukları olabileceği gibi kimi çocukta da algılama bozuklukları ile kendisini gösterebilir (Yörükoğlu,1978:265). Bu çocuklar hareketliliklerinden kaynaklı dikkatlerini belirli bir konuya odaklayamazlar ve zekaları üstün olsa bile bu çocukların akademik başarıları çoğu zaman düşüktür. Barrigo ve diğerleri (2002) okul öncesi dönemde dikkat problemi olan çocukların sonraki yıllarında akademik başarıyı düşürdüğünü bulmuşlardır (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010).

DEHB' nin nedenleri ile ilgili fizyolojik ve psikolojik sebepleri üzerinde durulmaktadır (Friend, 2008:173). Bu hastalıkta önemli bir etken kalıttır. Yapılan araştırmalar bu çocukların aile üyelerinde de dikkat problemlerinin yaşandığını ortaya koymuştur. Aynı zamanda yapılan bir araştırma da ikiz çocuklarda görülen bu bozukluğun ayrı yaşantılara maruz kalmalarına rağmen aynı bozukluğun devam ettiğini kanıtlamıştır (Levy, Hay & Bennett, 2006).

DEHB inceleyen çalışmalar fizyolojik faktörlerin yanı sıra çevresel faktörleri de vurgulamaktadır. DEHB'li çocuklardan oldukça düzenli ve açık kuralları olan bir evde yetiştirilirse ve doğru davranışlar vurgulanırsa bu çocukların daha yumuşak bir yapı gösterdikleri vurgulanmaktadır (Braun, Kahn, Froelich, Auinger & Lanphear, 2006).

DEHB olan çocukların okulda gösterebilecekleri davranışlar şu şekilde sıralanabilir:

- Okul çalışmalarında dikkatsiz hatalar yapma ve ayrıntılara inmede başarısızlık
- Okul işlerini tamamlamada başarısızlık
- Doğrudan konuşulduğunda başarısızlık
- Faaliyetleri düzenlemede başarısızlık
- Zihinsel çaba gerektiren etkinliklerden kaçma, sevmeme, gönülsüzlük

Şeklindedir (Reis,2002:175).

DEHB tanısı pek çok çocukta ilkokula başladıktan sonra konulsa da iki yaşına kadar olan çocukların bu bozukluğa sahip olduğu tanımlanır. Çocukluğun ilk yaşlarında teşhis yapmak zordur. Resmi değerlendirme araçları genellikle çok küçük çocuklar için belirlenmez. Gelişim evreleri çocuklar arasında değişkenlik gösterebilir. Okul öncesi dönemde DEHB ile ilgili davranışlar gözlenmeye başlanabilir. Yaygın derecede DEHB davranışları gösteren çocuklar için erken teşhis önemlidir. Okul öncesi eğitim ile erken müdahale çocukların ilköğretime devam etme ve daha sonraki eğitim aşamalarına yükselme olasılığını artırır (Deutscher & Fewell, 2005; McGoey, Eckert & DuPaul, 2002).

2.1.2.4 Kekemelik

Kekemelik, konuşma akışında tutukluk, ses, hece ve sözcüklerin tekrarı olarak görülür (Bilgin, 2004:90). Kekemelik, erken çocukluk döneminde ortaya çıkan bir konuşma bozukluğudur. Genellikle çocuğun ilk konuşmaya başladığı zamanlarda ortaya çıkabilir.

Kekemeliğin oluş nedeni tam olarak bilinmemektedir. Bastırılmış istek, korku, çatışma gibi psikolojik problemlerin kekemeliğine neden olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda ailesel genetik bir yatkınlığında kekemelikte etkisi olduğu varsayılmaktadır (Cırhinoğlu, 2001:202). Küçük yaşlarda anne babaları tarafından korkutulan ve aşırı disiplinli bir tutuma maruz kalan çocuklarda bu

davranış sorunu görülebilir. Çocuğun ani korkması ve korkutulması da çocukta kekemeliğin başlamasında rol oynayabilir.

İki- üç yaş arasını başlayan kekemelikler geçici olabilir. Bu yaşlarda düşünme hızı konuşma hızını geçtiği için çocuğun konuşmalarında bozukluklar olabilir. Burada aile ve çevrenin çocuğa karşı tutumları çok önemlidir. Anne babanın aşırı titiz ya da kuralcı tutumu çocukta bu sorunun ilerlemesine ve yok olmamasında etkili olabilir. Anne baba ve çevrenin çocuğu sabırla dinlemeleri, baskıcı bir tutum sergilemeden, cezadan kaçınarak çocuğun olumlu özelliklerini ortaya çıkarmaları çok önemlidir. Aksi durumda bu konuşma bozukluğu okul başarısını ve toplumsal iletişimi bozan düzeylere ulaşabilir.

2.1.2.5 İnatçılık

İnatçılık, çocuğun anlamlı bir neden olmaksızın aynı düşünce, tavır ya da davranışta ısrar etmesi olarak tanımlanabilir (Seven, 2008:136).18-36 aylık dönemde çocukta inatçılık, zıtlasma ya da karşıt oluş gelişim sürecinin gösterdiği normal bir davranıştır. Çocuğun benmerkezci olduğu dönemde çocuğun kendini dünyanın merkezine koyması ve her isteğinin yapılmasını beklemesi normaldir. Bu dönemden sonra çocukta görülen karşıt olma ve inatçılığını öfke yoluyla göstermeye başlama gelişim sürecinin bir parçası olarak kabul edilemez.

Bu davranış sorunun ortaya çıkması anne çocuk ilişkisinin sonucu olabilir. Annenin ya da çocuğa bakan kişinin yanlış, baskıcı tuvalet eğitimi, yemek yeme konusunda ısrarcı tavrı çocuğu pasif direnmeye götürebilir. (Aydın, 2004: 99).

2.1.2.6 Tırnak Yeme

Tırnak yeme davranışı sıklıkla 3 yaş ve üstü çocuklarda görülmektedir. Bu davranışın ortaya çıkmasında psikolojik gerilim ve dışa yönelmemiş saldırganlıklar rol oynar(Ankay, 1992:110).

Tırnak yeme davranışının temelde çocuğun güvensizliğinden kaynaklandığı düşünülebilir. Çocuğun temelde kendine ya da çevresine güvensizliğini, gerilimini bu şekilde üzerinden atabildiğine inanılır. Tırnak yeme davranışı gösteren çocukların; aile içinde ya da okulda baskıcı bir tutuma maruz kalması, kardeş kıskançlığı, ailenin yetersiz ilgi ve sevgisi, çocuğun sürekli azarlanarak eleştirilmesi gibi etmenlerin bu davranış sorununun kaynağı olduğu düşünülmektedir (Yavuzer, 2008:245). Bu davranış çocuğun birebir maruz kalmadığı durumlarda çocuğun çevresindeki olumsuzluklardan da kaynaklanabilir. Anne babanın geçimsizlikleri, anne babanın sık sık kavga etmesi, aile içi sorunlarda bu davranışın ortaya çıkmasında rol oynar. Bu etmenlerin yanı sıra çocukların tırnak yeme davranışını gösteren bir modeli de taklit etme olasılığı yüksektir. (Aydın, 2004:94). Tırnak yeme ruhsal gerilim, sıkıntı veya saldırganlık duygularının açığa vurulamadığı durumlarda çocuğun kendi kendine yönelik saldırganlık dürtüsünün bir belirtisi kabul edilir. Huzursuz çocuklarda sıklıkla tırnak yeme davranışı rastlanan bir durumdur (Aydoğmuş, 2006:147).

Tırnak yeme davranışının Yavuzer'e (2008:245) göre en etkili tedavi yöntemi 3-4 yaşlarına kadar bu davranışı görmezden gelinmesidir. Çocuğun korku ve kaygı yaratacak durumlardan uzak tutmalı ve tırnak yemesine neden olan olaylar gözlemlenerek bu durumları olabildiğince ortadan kaldırmak bu sorunun çözüm yolları arasındadır.

2.1.2.7 Parmak Emme

Parmak emme davranışı çocuklarda üç dört yaşına kadar görülebilen normal bir davranıştır. Hemen hemen bebeklerin tümünde görülür. Emme refleksi bebeğin anne karnında kazandığı bir refleks olup doğumdan sonra bebeklerde sıklıkla görülen en güçlü reflekstir (Yavuzer,2008:243). İlk aylarda görülen parmak emme ihtiyaçtan kaynaklanmaktadır. Emme ihtiyacı karşılanan bebeklerin daha az parmak emdiği görülmüştür.

Çocukların 3-4 yaş arasında parmak emmeyi bıraktığı görülmüştür. Freud' a göre 0-1 yaş arası çocuklarda haz ilkesi egemendir. Bu yaş çocukların esas haz bölgesi ağız ve çevresidir. Bu dönemde anne tarafından çocuğun erken memeden kesilmesi ya da gerektiğinden daha uzun süre emzirilmesi çocuğun bu döneme bağımlı kalmasına neden olur ve emme ihtiyacı sonraki dönemlere sarkabilir (Şahin, 2009:75). Parmak emmedeki sıklık oranı, çocuk okula başladığı sırada hızla azalır. %2 oranında, 6-12 yaşlarında kazanılmış bir alışkanlık olarak süregelir (Yavuzer, 2008:244).

Okul öncesi dönem ve sonrasında ortaya çıkan parmak emme davranışı uyumsuzluk sorunu ya da alışkanlık bozukluğu olarak kabul edilebilir. Çocuklarda korku, açlık, anneden ayrılma, kardeş kıskançlığı ya da uykuya dalarken gözlenebilir. Temelinde anne- çocuk ilişkilerindeki yetersizlik ve çocukta güven hissinin yeterince gelişmemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Aydoğmuş, 2006: 146).

2.1.2.8 Altını Islatma (Enürezis)

Çocuklar ortalama 2-3 yaşlarına kadar geceleri altlarını ıslatabilirler. Gündüz kontrol 2 yaş dolaylarında, gece kontrol ise 3,5- 4,5 yaşları arasında kazanılır. Çocukların hemen hepsinin idrar ve dışkı kontrolünü kazandıkları 4 yaşından sonra alt ıslatmanın hala devam etmesi enürezis olarak tanımlanır (Yavuzer, 2008: 234). Bu bozukluk, bebeklikten beri süregelirse birincil, bir iki yıllık idrar denetiminden sonra yeniden ortaya çıkarsa ikincil alt ıslatma adını alır.

Çocuklarda altını ıslatmaların yaklaşık %80'i gece, %5'i gündüz, %15'i hem gece hem de gündüz görülmektedir. Birçok çocukta yaştan ilerlemesiyle seyrelme, sonra kendiliğinden düzelme olur.

Enürezise, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan, duygusal yıkıma uğramış nevroitik ve uyumsuz çocuklarda daha çok rastlanmaktadır (Aydoğmuş, 2006:158). Kaplan, Benjamin ve Sadock (1998), alt ıslatmanın, bazı durumlarda amaçlı olabileceğini ve gündüzleri de görülebileceğini belirtmektedir (Profeta, 2002:6).

Genellikle altını ıslatma davranışı gösteren çocuklarda ruhsal sorunlar oldukça yüksek düzeyde görülmektedir. Ruhsal sorunlar çeşitlilik gösterebilir. Erken ve baskıcı bir tuvalet eğitimi daha sık saptanan bir durumdur (Yörükoğlu, 1978: 248). Ruhsal nedenler çeşitlilik gösterebilir. Tuvalet eğitimini tamamlamış bir çocukta da kardeş kıskançlığına bağlı olarak tekrar altını ıslatma ortaya çıkabilir. Bu sebeplerin yanı sıra aile arası ilişkiler, yaşanan korkular, anne baba arasındaki geçimsizlikte bu davranış sorunlarının ortaya çıkmasında etkili olabilir.

2.1.2.9 Dışkı Kaçırma (Enkoprezis)

Normal gelişen bir çocuk 2-3 yaşını tamamladıktan sonra bilinçli olarak dışkısını kontrol etmeye başlar. Fizyolojik rahatsızlıklar haricinde 3-4 yaşlarındaki çocuğun altını kirletmesine enkoprezis denir (Aydoğmuş, 2006:158). Enürezise oranla az rastlana bu bozukluk, genellikle uygun olmayan baskıcı tuvalet eğitimi, aile içi çatışmalar, annenin aşırı titizliği, annenin ev kadınlığı rolünü benimseyememesi gibi nedenlerden kaynaklanabilir (Yavuzer, 2008: 242).

Bu bozukluk genellikle uyumsuzluk belirtileri gösteren çocuklarda görülür. Okul ve çevresi ile uyumsuzluklar gösteren, arkadaş ilişkileri zayıf, bağımlı ve inatçı çocuklardır. Açıkça saldırganlık göstermeden tepkilerini dolaylı yolla gösterirler (Yörükoğlu, 1978: 251).

Enkoprezis bozukluğunu gösteren çocuklara anne babanın ya da çevredeki yetişkinlerin yaklaşımı çok önemlidir. Çocuk bu bozukluktan dolayı cezalandırılmamalı, çocuk başkalarının yanında küçük düşürülmemeli ve sık sık tuvalete gitmesi sağlanmalıdır. Enkoprezis tedavisi iki şekilde yapılmaktadır. Birincisi doğrudan tedavidir. Doğrudan tedavi olarak oyun terapisi, psikoterapi ya da grup terapisi ile tanı doğrultusunda sürdürülen bir tedavi yöntemidir. İkincisi ise dolaylı tedavidir. Bu yöntemle de aile terapisi, öğretmenle görüşme, çevre şartlarını iyileştirmeye yöneliktir (Yavuzer, 2008: 243).

2.1.2.10 Tikler

Tikler, beden kaslarında irade dışı beliren aralıklı kasılmalardır. En çok yüz kaslarında görülür. Tikler yer ve biçim değiştirebilir. Ancak bir süre sonra belli bir kasta yerleşip kalır (Yörükoğlu, 1978: 239).

Tik bozuklukları çocukluk çağında yaygın görülen bozukluklardandır. Genel toplamda görülme oranı %1-2'dir. Genellikle erkek çocuklarda daha çok görülmektedir (Güneş, 2008: 24).

Tikler genellikle iç gerilimlerin veya çatışmaların göstergesidir. Çocuğun her bir tiki bazen iç yaşamında gerilimden kurtulma çabasının içinde olduğunu belirtisi olabilir. Tik bozuklukları, hastanın benlik saygısında düşmeye, aile, okul veya iş yaşamında bozulmaya, sosyal yaşama uyumda sorunlara yol açabilmektedir (Semerci, 1999: 320).

2.1.2.11 Yeme Bozuklukları

Yeme Bozuklukları, DSM-IV-TR de anoreksiya nervoza ve bulimiya nervoza olarak iki şekilde olduğundan bahsedilmektedir (APB,2000). Her iki yeme bozukluğu da vücudun ağırlık, şekil ve görüntüsü çerçevesinde ele alınmaktadır.

Anokresiya nevroza, DSM-IV-TR tarafından iştah kaybı ve vücut ağırlığında önemli düzeyde düşüklük olarak tanımlanmaktadır. Vücut ağırlığını normal vücut ağırlığı düzeyde olmasını reddetme, zayıf olmasına karşın kilo almaktan korkma gibi davranışlar görülmektedir. Bryant- Waugh ve Lask (2004) bulimia nevrozayı kısa bir zamanda çok fazla miktarda yiyecek yeme ve sonra kusma yoluyla dışarı atma olarak tanımlarlar (Seven, 2008:144).

Okul öncesi dönemdeki çocuklarda bebeklik dönemine göre kilo alımları yavaşlar. Bu yaş çocuklarında fazla beslenmeye gerek yoktur. Bu da ailelerin kolayca endişelenmesine neden olabilir. Çocuğun yediğinden daha fazlasını yemelerini

beklerler. Bu da çocuk ve anne baba arasında bir süre sonra çatışmaya neden olabilir. Annenin çocuğa aşırı düşkünlüğü, kurallarda katılık ve beslenme konusunda titizlik göstermeleri yemek yeme sorununu büyütebilir (Aydoğmuş, 2006:150).

2.1.3 Okul Öncesi Dönemde Görülen Davranış Problemlerine Neden Olan Faktörler

Erken çocukluk döneminde görülen davranış sorunlarının birçok nedene bağlı olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Hangi nedene bağlı olarak davranış sorununun ortaya çıktığı tespit etmek her koşulda kolay olmayabilir.

Drossos (2004:4) davranış sorunlarının neden olabileceği faktörleri; demografik risk faktörleri, biyolojik risk faktörleri, psiko-sosyal risk faktörleri, bilişsel risk faktörleri olarak ayırmıştır.

2.1.3.1 Demografik Risk Faktörleri

Çocuklarda görülen davranış problemleri ile çevresel faktörler arasında birbirine ters orantılı bir ilişki vardır. Çevresel faktörleri; düşük sosyo ekonomik düzey, yoksulluk (işsizlik, aile büyükleri ile birlikte yaşamak, kardeş sayısının çok olması gibi.) olarak tanımlayabiliriz (Behar & Stewart, 1984; Dawkins, Fullilove & Dawkins, 1995). Düşük sosyo ekonomik düzeydeki ailelerde genellikle kalabalık bir ev ortamı, yüksek düzeyde anneye ait depresyon ya da tek ebeveynlik durumları gözlenebilir. Bu durumlardan her biri davranış problemlerinin ortaya çıkıp büyümesi ile ilişkili olabilir (Shaw, Owens, Vondra & Keenan,1996).

Shaw , Keenan ve Vondra (1994)' nın düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anneleri ve bebeklerini 12 aylıktan üç yaşlarına kadar incelemiştir. Sonuçlar bebekliklerinde ortaya çıkan içe yansıtılan ve dışa yansıtılan problem davranışların yüksek oranlarda iki ve üç yaş civarlarında da görüldüğünü bulmuşlardır.

Bir diğerk demografik risk faktörü ise çocuğun cinsiyetidir. Yapılan araştırmalar çocuklarda görülen aşırı hareketlilik, saldırganlık gibi sorun davranışların erkek çocuklarda kız çocuklara göre daha çok görüldüğünü kanıtlayabilir (Campbell, 1995:123). Her nasılsa okul öncesi dönemdeki çocuklarda bu sorun kendini gösterirken cinsiyet farkı önemsiz düzeydedir (Keenan & Shaw, 1994). Birçok çalışma sorun davranışların kızlara nazaran erkeklerde yaygın olduğunu kanıtlamış olsa da bu durum ilköğretim çağına kadar kendini göstermemektedir (Campbell, 1997:13; Olson & Hoza, 1993).

2.1.3.2 Biyolojik Risk Faktörleri

Bebeklerin davranış sorunlarının oluşmasında prematüre doğum, düşük kilolu doğum gibi biyolojik risk faktörleri olduğuna inanılmaktadır (Drossos, 2004; 5). Prematüre ve düşük kilolu doğumun okul öncesi yaşlarda çocuklarda davranış sorunlarına sebep olduğu düşünölmektedir (Deader- Deckard, Dodge, Bates & Pettit, 1998). Çocuklarda çocuğun yapısı ya da geçirdiğı hastalıklar nedeniyle uyumsuzluk sorunları ortaya çıkabilir. Bu sorunların ortadan kalkmasında anne babanın tutumu etkili olabilir. Anne babanın tutumu çocuğun sorunlarını düzeltici yönde olmazsa davranış problemleri çocukta daha şiddetli düzeye ulaşabileceğı gibi daha sonraki yıllara taşınabilir.

Araştırmalar problem davranışların oluşmasında risk oluşturan biyolojik bir diğerk durumu da ters mizaç olarak tanımlamaktadır (Shaw et al.,1996). Çocuklarda görülen ters mizaç özellikleri; katı, karasız ve çok hareketli olmalarıdır (Bates, Olson, Pettit & Bayles, 1982). Çocuklarda ters mizaç özellikleri çocuğun psikiyatrik bozukluk edinme olasılığını arttırabilir.

2.1.3.3 Psiko-Sosyal Risk Faktörleri

Psiko-sosyal faktörler davranış problemleri için risk faktörü olarak tanımlanabilir. Çocuklar arasında uyum ve davranış bozukluğuna yol ačan birçok vaka da yeterli ve uygun olmayan ilk ebeveyn-çocuk ilişkilerinin neden olduğu

saptanmıştır (Baumrind, 1971:27; Hill & Bush, 2001; Yavuzer, 2008:133). Anne babalarından çevresi ile iyi ilişkileri olmayan ve ebeveyn olarak çocuğa otoriter davranan çocuklarının sosyal ilişkilerinde de sorunlar olduğu görülmektedir. Frosh ve Mangelsdorf (2001) çalışmasında çocuklarda görülen davranış sorunlarının aynı şekilde anne babalarında ebeveynsel sorunları olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışma da çocuklardan davranış sorunlu olanların annelerinin saldırgan ve diktatör olduğu görülmüştür. Çocuklardaki saldırganlığın hem çok hoşgörülü aile tutumlarında hem de otoriter aile tutumları ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Baumrind, 1966:889). Buna ek olarak aşırı kontrollü anne baba tutumu ile aşırı disiplinli anne baba tutumları sergileyen anne babaların okul öncesi dönem çocuklarının daha öfkeli ve saldırgan olduğu gözlemlenmiştir (Campbell, Pierce, Moore, Marakovitz & Newby; 1996).

Psikososyal Gelişmede Ailenin Rolü

Ebeveyn -çocuk ilişkisi temelde anne babanın tutumlarına bağlıdır. Çocuğun anne baba ya da yakın çevresiyle olan ilişkisi, çocuğun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama karşı aldığı tavırların, benimsediği tutum ve davranışların temelini oluşturur. Anne baba aynı zamanda çocuğa, aile ve toplumun bir üyesi olduğu bilincini aşır ve uyum biçimlerinin temelini atar.

2.1.4 Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumları

Tutumlar doğrudan gözlenemez bireyin yaptıkları ile yorumlanabilir. Gözlemlenmemesine karşın tutumlar davranışlarını çok yönlü olarak etkiler. Tutumlar bireyin içinde yaşadığı çevre ile şekillenir. Doğduğu andan itibaren bu çevrenin etkisinde kalan birey farklı etkileşim ve yaşantılar ile kendine özgü bir kişilik oluşturur.

Freud, kişilik gelişimi bakımından ilk çocukluk yıllarındaki yaşantıların önemini vurgular. Bu kurama göre her gelişim döneminin kendi içinde kritik dönemleri vardır. Normal gelişimin sağlanması için gelişimin her döneminde bireyin temel ihtiyaçlarının doyurulması gerekmektedir. Eğer bu temel ihtiyaçlar

karşılanmazsa kişilik gelişimi engellenir. Freud' a göre ilk dönemlerde ihtiyaçları karşılanmayan çocuk daha ileriki yaşlarda normal olmayan bazı davranış biçimleri gösterebilir. Çocukların anne babaları ile etkileşimlerinin niteliği, onların ihtiyaçlarının karşılanmalarında ve her bir dönemi sağlıklı geçmelerine yardım eder (Senemoğlu, 2009:73).

Erikson'a göre de insanın yaşamında sekiz kritik evre vardır. Her dönemde atlatılması gereken bir kriz, bir çatışma bulunmaktadır. İnsanların sağlıklı bir kişilik kazanmalarında bu çatışmaların başarılı olarak atlatılması önem taşımaktadır. Krizler sosyal ilişkilere dayalıdır ve yüksek motivasyon gerektirir. Bir dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilmesi ve krizlerin yenilmesi önceki dönemin sağlıklı gelişimine bağlıdır. (Selçuk, 2009:60). Yalnız bu kurama göre eğer bu krizler başarılı bir şekilde atlatılmazsa Freud 'un kuramında olduğu gibi çocuk o evreye takılıp kalmaz. Yaşanan krizler daha sonraki evreler taşınır ve çözülmeyecek düzeyde problemler ortaya çıkar. Her iki kuramda da sağlıklı bir kişilik gelişimi için dikkat edilmesi gereken nokta ebeveynin çocuğun yeterli düzeyde hem duygusal hem de fiziksel anlamda çocuğun ihtiyaçlarını karşılamasıdır (Senemoğlu, 2009:81).

Bireyin sağlıklı bir hayat sürmesi bulunduğu fiziksel ve sosyal çevreye uyum içinde yaşamasına bağlıdır. Yaşamın ilk yıllarında çocuklar için ev ve aile ortamı onların ilk sosyal çevreleridir. Bu ortamın çocuk için çok önemli ve özel olduğu bilinmektedir. Çocukların hayattaki ilk deneyimlerine anne ve babaları rehberlik eder ve çocuğun ileriki yaşamında gerek aile içindeki bireylerle, gerek yaşlıları ve diğer insanlarla sağlıklı ve iyi ilişkiler kurabilmesi için fırsatların sağlanması ve bunların geliştirilmesi anne babaların tutum ve davranışları ile şekillenir (Ekşi, 1999:25). Çocuk doğum ile birlikte anne babayı algılayışı diğer insanları da algılamasında temel oluşturmaktadır.

Çocuk doğumu ile birlikte kişiliğinin temellerini ilk altı yılda atar. Her çocuk kendine özgü bir kişilik geliştirir. Bu kişiliğin dengeli ve uyumlu olması gelişim basamaklarını atlamadan ve sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi ile olur. Çocuğun sağlıklı gelişimi katılımsal niteliklerle ve çevrenin sürekli etkileşimi ile

olur. Çocuğun bazı davranışları anne babadan destek görür bazı davranışları engellenebilir. Çocuk karşı çıkılmayan davranışları kazanma eğilimindedir. Bu şekilde çocuk tutum ve davranışlarını belirler. Bu durum çocuğun istekleri ve çevrenin istekleri arasında bir denge sağlayacak düzeyde olursa çevre ile uyumlu bir çocuk olabilir (Yörükoğlu, 1978:127).

Çocuğun çevresi ile uyumlu bir ilişki de olabilmesi için birçok yaşantı geçirmesi gerekir. Bu süreçte çocuk deneme yanılma yolu ile çevre tarafından kabul edilen ya da edilmeyen davranış biçimlerini algılamaya başlar. Çocuğun çevresi ile uyum sürecinde çevre etkisi ilk olarak anne baba aracılığı ile olduğundan doğal olarak çocuk yaşadığı çevrenin kültür ve yaşam biçimlerine anne babanın tutum ve davranışları ile şekillenir.

Anne baba tutum ve davranışlarının çocuklar üzerinde etkili olduğu birçok araştırma ile kanıtlanmıştır. Özellikle okul öncesi dönem çocuklarından davranış problemi olan çocukların üzerinde yapılan araştırmalar bu tip davranışlar sergileyen çocukların annelerinin, çocuklarıyla etkileşimlerinde tutarsız ve olumsuz bir tutum içinde olduklarını göstermektedir. Anne- çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi çocukların sosyalleşmesinde, oto kontrollerini geliştirmelerinde ve anne baba davranış standartlarını çocuğun içselleştirmesinde önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Turan, 2004: 52).

Birçok anne baba ebeveynlik rolünün yanında birçok sorumluluk ve görev getirdiğinin farkındadır. Anne babaların çocuk bakım şekillerine göre çocuklar bebekliklerinden itibaren şekillenmektedir. Geçmişteki ve gelecekteki araştırmalara bakıldığında ebeveynin davranışı çocuklar üzerinde anında etkili olduğu gibi uzun süreçte de etkili olmaktadır.

Çocuk yetiştirme konusunda her anne baba belli bir anlayışa sahiptir. Ebeveynlerin bile aynı çocuk üzerindeki tutumları kendi içinde farklılık gösterebilmektedir. Ebeveynlerin tutumları kendiliğinden şekil alabilir. Her bir tutum çocuğun başka bir özellik kazanmasına neden olabilir. Tutumların kendi içinde

farklılıklar göstermesi farklı kişilik özelliklerinde çocukların yetişmesine neden olabilir. Çocuklarda uyum bozukluğuna yol açan birçok vakaya yeterli olmayan ve uygun olmayan ilk anne baba çocuk ilişkilerinin neden olduğu saptanmıştır (Yavuzer, 2008:133).

Aile içinde bebeğe yaşamının ilk yıllarında gösterilecek sevgi ve sıcaklık, onun temel güven duygusunu kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Anne babanın davranışları çocuğun tüm kişilik özelliklerini etkileyebilir. Birbiriyle sıcak, sevecen, saygıya dayalı çocukların gelişimlerini beslenirken, huzursuz, çekişeli ve kavgalı bir ailede çocuğun gelişimi olumsuz yönde etkilendiği gibi geriye doğru gittiği bile söylenebilir.

Sonuç olarak anne babanın çocuk yetiştirme tutumları çocukların fiziksel, psikososyal, dil, cinsel, bilişsel gelişimlerini büyük ölçüde etkilemektedir. (Senemoğlu, 2009: 12).

Anne babaların çocuklarına karşı tutumları birçok araştırmacı tarafından farklı gruplar altında ele alınmıştır.

Yavuzer (2008) yaygın olarak görülen anne baba tutumlarını; aşırı koruma, hoşgörü sahibi olma, aşırı hoşgörü ve düşkünlük, reddetme, kabul etme, baskı altında bulundurma, çocuklara oyun eğme ve çocuk ayırma olarak ele almıştır (Yavuzer,2008: 136).

Yörükoğlu (1978) anne baba tutum ve davranışlarını; sıkı tutum, gevşek tutum, tutarsız tutum ve demokratik tutum olarak ele almıştır (Yörükoğlu, 1978:150).

Baumrind 1960 yılının ortalarında ebeveynlik modelleri ve çocuk davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmaya başladı. Baumrind (1960) da anne babanın çocuk yetiştirme stilleri; izin verici(aşırı hoşgörülü) tutum, baskıcı(otoriter) tutum ve demokratik (ılımlı-otoriter) tutum olmak üzere modellemiştir (Hale, 2008:9).

Steinberg,Lamborn, Darling, Mounts & Dornbusch (1994) ebeveynlik modellerini üzerine yaptıkları araştırma ile ebeveyn tutumlarını otoriter(baskıcı), demokratik, hoşgörülü ve ihmalkar olarak sınıflandırmışlardır (Hale, 2008:23).

Araştırmalar doğrultusunda; anne babaların çocuk yetiştirme tutumları; izin verici (aşırı hoşgörülü), baskıcı (otoriter), demokratik, aşırı koruyucu, reddedici ve tutarsız (dengesiz) tutum olarak ele alınabilir.

2.1.4.1 Aşırı Hoşgörülü (İzin Verici) Ebeveyn Tutumu/ Çocuk Merkezli

Aşırı hoşgörülü anne babalar çocuklarının tepkilerine, arzu ve hareketlerine karşı cezalandırmadan, kabul eden ve olumlu bir anlayışa sahip ebeveynlerdir. Aile içi kurallarda çocuklarına sorarak nedeni açıklarlar ve hatta bu kuralları belirlerken çocuktan yardım alırlar. Bu ebeveynler ev içinde çocuğa birkaç sorumluluk verirler. Kendilerini çocuğun gelecekteki davranışlar birer model olarak değil sadece çocuğun istekleri doğrultusunda yönlenebilecek birey olarak ifade ederler. Çocuğun mümkün olduğunca kendi hareketlerinin kendi düzenlemesine izin verir. Çocuğun toplumun belli kurallarına uyması konusunda cesaretlendirmez. Ebeveyn bir neden sunmaya ya da manipüle etmeye çalışır fakat açık olarak kendi sonucu için bir güç uygulayamaz (Baumrind, 1966:889).

Yörükoğlu (1978:155) aşırı hoşgörülü tutuma sahip anne babaların çocuklarına sayısız haklar tanıdığını belirtmektedir. Bu haklara sahip olan çocuk evde istediği gibi hareket eder. Bu anne babalar hoşgörülü ile boş vermeyi birbirine karıştırırlar. Zaman zaman otoriter davranışlarda bulunmak isteseler de kararsız kaldıkları için bu davranışları çocuğu etkilemez.

Anne babanın çocuğuna karşı normal düzeyde hoşgörülü olması çocuğun özgüveni için önemlidir. Ancak anne babanın hoşgörülü tutumu normal düzeylerde kalmadığında çocuğun tavır ve davranışlarda olumsuzluklara yol açabilir. Öncelikle

aşırı hoşgörü ve her şeye izin veren anne baba çocuğun bencil duygular yaşamasına sebep olabilir (Yavuzer, 2008: 135).

Aşırı hoşgörülü anne babalar çocuklarına hiçbir sınır getirmezler aynı zamanda da hiçbir denetleme yapmazlar. Bu çocuklar aile ortamlarından çıktıklarında aynı evde olduğu gibi her istediğinin yapılmasını beklerler ve her istediğini yapabileceğini düşünürler. Özellikle okul öncesi dönemde olan bu çocukların sosyal ilişkilerinin zayıf olduğu görülmüştür. Böyle bir aile ortamından gelen çocuk dış dünyada kendine daha az güvenmekte ve daha az başarı güdüsüne sahip olmaktadır.

2.1.4.2 Baskıcı (Otoriter)Ebeveyn Tutumu

Baskıcı (otoriter) tutum; kontrolün yüksek, ilgi ve şefkatin düşük olduğu çocuk yetiştirme tutumudur. Baskıcı anne babalar davranışı şekillendirmeyi, kontrol etmeyi ve değerlendirmeyi severler. Çocuğun davranış ve tutumlarını yüksek otorite ile kendine göre uygun belli standartlara oturtmaya çalışırlar. Bu anne babalar itaat etmeyi bir erdem gibi kabul ederler. Kendi düşüncesin doğru olduğunu düşündüğü yerlerde çocuğun davranışları ya da inançları ile çatışma içine girerse cezayı ve güç gerektiren yöntemleri tercih ederler. Çocuğun ebeveynin istediği yerde durması gerektiğine inanır, özerkliğini kısıtlayarak kendine saygı duyması gerektiğini sürekli çocuğa aşılar. Geleneksel düzeyde olan anlayışın korunması taraftarıdır. Çocuğun kendini savunması ya da ifade etmesi konusunda desteklemez. Kendisi çocuk için en doğruyu bilir ve çocuğun bunu koşulsuz kabul etmesi gerektiğine inanır (Baumrind, 1966:890).

Otoriter tutum sergileyen ebeveynler çocuk üzerinde aşırı baskı ve kontrol kurarlar. Çocuktan beklentileri her zaman çocuğun kapasitesi üzerindedir. Otoriter ebeveynler çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında yetersizdirler (Sertelin, 2003:10).

Otoriter tutum, çocuğun kendine olan özgüvenini oluşmasını engelleyen ve tamamen ebeveyn merkezli bir tutumdur. Türk aile yapısında baskıcı tutum sıklıkla

görülmektedir. Çocuklar anne babanın koyduğu ve hiçbir esnekliği olmayan kurallara itaat etmeleri beklenir. Baskı altında kalan çocuk sessiz ve uslu olmasının yanı sıra kolayca ağlayan ve genellikle isyankar tutumlar ile birlikte aşağılık duygusuna sahip olurlar (Yavuzer,2006:127).

Aile içinde ceza ön planda tutulmaktadır. Ceza yöntemleri aileden aileye değişse de amaç aynıdır. Dayak, suçlama, aşağılama, ayıplama ve ya korkutma olarak kendini gösterebilir. Çocuğun duygularının bastırılarak tamamen evdeki ve çevredeki kurallara uymasındır. Bu nedenle çocuk ve anne baba arasındaki ilişki her zaman gergindir. Çocuk anne babanın kendisini eleştirmesinden sürekli korkar ve her attığı adımda yanlış yapma korkusu yaşayabilir (Yörükoğlu, 1978:150).

Baskıcı ve otoriter tutum içerisinde yetiştirilen çocukların yüksek düzeyde anksiyete gösteren, başkaları ile başarılı sosyal ilişkiler kuramayan kaygılı çocuklar olduğu görülmüştür. Baumrind okul öncesi dönem çocuklarıyla yaptığı bir çalışma ile bunu kanıtlamıştır. Otoriter ve baskıcı tutum sergileyen anne babaların çocuklarının mutsuz, asosyal ve kaygılı çocuklar olduğunu bulmuştur (Hale,2008:17).

2.1.4.3 Demokratik Ebeveyn Tutumu

Baumrind, bu tutumu ılımlı-otoriter tutum olarak adlandırmaktadır. Baumrind'e göre, çocukla tartışan, görüş alış verişini özendiren, katı ama anlayışlı ve sevecen olan, çocuğa büyüdükçe daha çok sorumluluk veren ve genel anlamda çocuğun bireyselliğine saygı duyan bir ebeveynidir (Hale, 2008;12).

Demokratik tutum sergileyen anne babalar çocukların davranışlarını mantıklı ve sorun odaklı bir davranış tarzı ile yönlendirirler. Çocuğun sözel olarak kendini ifade edebilmesini destekler. Çoğu zaman evde ve dışarıda var olan kuralların nedenlerini çocuğun anlayabileceği yönden açıklarlar. Her zaman sözlü uzlaşma taraftarıdır. Aynı zamanda çocuğun belli bir disiplin içinde olmasını da desteklerler. Çocuk ile anne baba arasında fikri ayrılıkları yaşansa bile bu çatışmanın

çözümüne çocuğu engellenmeden gerçekleştirirler. Bir yetişkin olarak kendilerine ait bir görüş açıları vardır ama çocuğun kişisel ilgilerini gözetir. Demokratik tutum ile çocuk yetiştiren anne babalar çocukların şu anki davranışlarını destekledikleri gibi gelecekteki sahip olacakları davranışlar için belli standartlar belirlemeye başlayabilirler (Baumrind, 1967:891).

Demokratik tutum fikri Dewey (1916) ve Montessori (1915)'nin çocuğunun ilgileriyle disiplinin birlikte yürümesi gerektiği fikrinden ortaya çıkmıştır. Çocuğa kesinlikle tam anlamıyla özgürlük verilmeden sadece gelişimlerine ve yaşlarına uygun olan beklentiler doğrultusunda izin verilmesi gerektiğinden bahsetmişlerdir (Hale,2008: 13).

Demokratik tutum sergileyen anne babalar genellikle çocuğun yaşına uygun olarak sorumluluk duygusunun gelişmesine ve özgüveninin gelişmesine önem verirler. Çocuklarının kendi ayaklarının üzerinde durması aynı zamanda çevreyle uyum içinde yaşaması önemlidir. Genellikle bu tutumu ile çocuk yetiştiren anne babaların çocuklarına yaşları ilerledikçe daha çok sorumluluk almalarını önemserler.

Demokratik tutum uygulanan evlerde hangi davranışın sonucunun ne olacağı bellidir. Evde belli kurallar aile üyeleri tarafından belirlenmiştir. Aile içinde saygı ve sevgi çok önemlidir. Anne baba çocuğuna iyi bir model olmanın öneminin farkındadır ve bu yolda hareket ederler.

Yılmaz (2007) demokratik ortamda büyüyen çocukların kendine ve çevresine saygılı, sınırlarını bilen, yaratıcı, aktif, girişken ve yaratıcı ilişkiler kurabilen, özgüveni yüksek, hoşgörülü, açık fikirli, toplumsal ve uyumlu bir birey olarak yetişir. Demokratik ailelerde yetişen çocuklar ebeveyn otoritesinden korkmamakta, onlar tarafından sevildiğini hissetmekte ve fikirleri serbestçe ifade edebilmektedir. Bu çocuklar sosyal yönden ilişkileri iyi düzeyde olan çocuklardır (Olçay, 2008:85).

Baumrind (1967) okul öncesi dönemdeki çocuklar ve aileleri ile ilgili yaptığı araştırmasında ılımlı-otoriter (demokratik) tutum sergileyen anne babaların çocuklarının kendine güvenen, otokontrol sahibi, yaratıcı ve mutlu olduğunu bulmuştur. Bu anne babaların çocukların ihtiyaçlarına önem veren ve karşılayan, çocukları ile sıcak ilişkileri olan, sürekli çocuğu cesaretlendiren ebeveynler olduğunu söylemiştir. Bu anne babaların talepkar olduklarını ve kontrollü davrandıklarını bulmuştur (Hale,2008: 17).

2.1.4.4 İlgisiz (Kaygısız) Ebeveyn Tutumu

İlgisiz ebeveynler çocuk yetiştirme konusunda isteksiz oldukları kadar sorumluluk da almayan kişilerdir. İlgisiz anne babalar ebeveynlik rolünü benimseyememişlerdir ve çocuğun gelişimine yardım konusunda ilgili değildir. Bu anne babaların çocukları ile geçirecekleri zaman ve enerjileri kısıtlıdır. Ayrıca ilgisiz anne babaların çocuğun yaşamı, çocuğun okul yaşantısı gibi bilgisinin az olmasının yanı sıra çocuk ile ilgili karar sürecine çok az katılmaktadırlar. Çocuğu kontrol etmede ve rehberlik etmede başarısızdırlar. Hayatları anne baba merkezlidir. Çocuk için neyin olduğunu düşünmek yerine kendi ihtiyaç ve ilgilerini ön sıraya koyarlar. Bazen bu anne babalar çocuklarına karşı davranışlarını “ihmkar” dereceye kadar getirebilirler (Bornstein & Zlotnik,2008).

Birçok araştırma ilgisiz anne babalara sahip çocukların uzun dönemde en çok zarar gören grup olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle bu çocukların maruz kaldığı durum ihmal ve kötü muameledir. Araştırmalar ayrıca 2 yaşından itibaren ilgisiz annelerle kalan çocukların sorunlu bağımlılık ve sosyal, bilişsel, fiziksel gelişimlerinin yetersiz olduğu görülmüştür (Bornstein & Zlotnik,2008).

2.1.4.5 Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Navaro (1989) aşırı koruyucu anne babaları çocuğa gereğinden fazla kontrol, özen ve ilgi gösteren ebeveynler olarak tanımlamıştır. Çocuğun gereksinim duymadığı durumlarda bile anne baba müdahale eder. Çocuğun her türlü ihtiyacı

anne babalar tarafından karşılanarak çocuğun kendi kendisine yetmesine fırsat verilmez ve kendi başına araştırma yapması engellenir. Anne babalar çocuğunu korumak için çocuğun her türlü hareketine ve ilişkisine sınırlamalar getirerek çocuk adına her türlü kararı kendileri verir (Demiriz ve Öğretir, 2007).

Aşırı koruyucu anne babalar çocuklarına duygu sömürsü yaparak onun eve bağlı olmasını sağlar. Çocuğun herhangi bir tehlikeli durum ile karşılaşmaması adına abartılı biçimde özbakımını ilköğretim çağına kadar üstlenirler. Bu tutumla yetiştirilen okul öncesi dönem çocuklarında özbakım becerilerinin henüz gelişmediği görülebilir.

Anne babaların aşırı koruyucu olmasının bazı sebepleri olabilir. Çocuğun herhangi bir tehlikeli hastalık geçirmiş olması, ölen bir bebeğin ardından doğması, anne babanın kendi çocukluklarında ilgisiz ya da otoriter bir tutum ile yetiştirilmiş olması çocuğa karşı çok ilgili olmasına neden olmuş olabilir (Şendil, 2003:175). Sürekli korunan çocuk kendini korumayı öğrenemediği için savunmasız, çabuk uyum gösteren, utangaç bir kimlik yönelmesinin yanı sıra sorumsuz, şımarık kişilik geliştirebilirler. Bu tarz tutum içinde yetişen çocuklar problem çözmede de oldukça başarısızdırlar.

Anne babanın çocuğa karşı aşırı korumacı davranması çocuğu ebeveyne bağımlı duruma getirir. Bunun sonucu çocuktaki aşırı bağımlılık kendine güveni olmayan bir kişilik geliştirmesine neden olur. Bu çocuklar yaşam boyu birilerine bağlanma ihtiyacı duyarlar (Yavuzer, 2008: 135).

2.1.4.6 Reddedici Ebeveyn Tutumu

Reddetme, çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayı aksatarak, ona düşmanca duygular beslemek olarak tanımlanabilir. Bu ortamdaki çocuk, yardım duygusundan uzak, sinirli, duygusal kırıkları olan, korkak, diğerlerine özellikle kendinden küçüklere karşı düşmanca duygulara sahip bir birey olabilir (Yavuzer,2008:136).

Reddedici aile ortamında yetişen çocukların sevgiye en çok muhtaç olduğu zamanlarda ret edildiği, horlandığı için çocuğun ruhu derinden yara alır. Bu tür ailelerde yetişen çocuklar çeşitli psikolojik bozukluklara ve intihara yatkındırlar. Çocuk kötü muameleye maruz kalmamak için anne ve babaya karşı edilgen, uysal ve erdemli olmaktadır. Fakat içten içe anne babaya karşı düşmanlık duyguları geliştirmektedir. Hayal kırıklığına uğramıştır. Özgüven duyguları gelişmemiştir. Bu çocuklar anne babaları dahil en yakınları tarafından en ihtiyaç duyduğu erken çocukluk döneminde yalnız bırakılmıştır (Yılmaz, 2007:15).

Bu çocukların istenmeden dünyaya gelmesi, eşler arası çatışmanın yaşanması, tek ebeveynin bakım görevini üstlenmesi, anne babanın ayrı yaşıyor olması ya da cinsiyet açısından beklenmeyen bir çocuk olması reddedilmesinin nedenleri arasında sayılabilir. Çocuğun reddedilmesi yanı zamanda ilgisiz bırakılması anlamına gelebilir.

2.1.4.7 Tutarsız (Dengesiz) Ebeveyn Tutumu

Tutarsız tutum sergileyen anne babaların çocuk yetiştirirken belli kuralları yoktur. Çocuğa karşı gereksiz yere aşırı hoşgörölü bazen de çok otoriter olabilirler. Tavırlarını kestirmek mümkün değildir. Bazı durumlarda aşırı tepki verebilirler. Tutarsız tutum anne baba arasındaki anlaşmazlıklardan da ortaya çıkabilir. Anne babanın disiplin anlayışı birbirine uymayabilir. Bu anne babalar çocuk ile ilgili birçok konuda aynı fikirde değildirler. Bu durumda çocuk davranışlarını nasıl yönlendireceğini kestiremez ve dengesiz tavırlar sergileyebilir.

Aile içi dengesizlik çocuğun kafasını oldukça karıştırmaktadır. Sürekli bu tutumlarla karşı karşıya kalan çocuk şaşırır; korku ve kaygı yaşayabilir. Anne babadan yeterli düzeyde ilgi görmediği için ya da hareketlerini düzene oturtmadığı için ilgiyi üzerine çekmeye çalışır. Hor gören, cezalandıran ya da sevip hem de

soğuk davranan anne ve babaların çocukları bağımlı bir kişilik yapısına sahip olmaktadır (Yılmaz,2007:35).

2.1.5 Anne Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Anne babaların davranışlarını ve bu doğrultuda bu anne babaların çocuklarının davranışlarını etkileyen bir takım nedenler vardır. Grusec (2002: 147) çocuk davranışı üzerinde anne baba tutumlarının farklılıklar göstermesine neden olan bazı özel faktörlerden bahsetmiştir. Bu faktörler çocukların davranışları, çocuğun yaşı ve cinsiyeti, ebeveynin cinsiyeti, çocuğun mizacı, kültür ve sosyal statüyü içermektedir.

Çocuğun davranışları anne babanın çocuğa karşı benimsediği tutumu değiştirebilir. Parke (1974) çocukların yaramazlık yaptıktan sonra af dilemeleri annenin daha az ceza vermesine neden olduğunu bulmuştur. Zahn- Waxler ve Chapman (1982) annelerin disiplin yöntemlerinin çocuğun kötü davranışının sebebine göre bile değiştiğini keşfetmişlerdir. Eğer çocuk bir amaç doğrultusunda ya da kendini korumak için kötü davranışı tercih ettiyse annenin çocuğa karşı psikolojik disiplin yöntemleri (nedenini açıklama, üzücü durumdan kurtulma yolları gibi) kullanma eğiliminde olduklarını; eğer çocuk sadece saldırgan olmak için kötü davranışlarda bulduysa annenin daha çok fiziksel ceza ya da sevgisini daha az gösterme gibi yollar tercih ettikleri görülmüştür (Hale, 2008:25).

Çocuğun cinsiyeti de anne baba tutumunu etkileyen bir faktördür. Rothbaum ve Weisz (1994) cinsiyetin ebeveynlikte ve aile yapısı, ebeveynsel çatışma, ebeveyn-çocuk ilişkisinde önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemişlerdir.

Maccoby ve Martin (1983) erkek çocukların kızlara oranla stresli bir olay sonucunda genetik yatkınlık olarak daha tepkili ve sinirli olduklarından bahsetmiştir. Bu davranışları ebeveynleri tarafından sürekli müsaade edilmeyen bir durum olarak görülmesine neden olabilir. Sonuç olarak anneye ait stres değerlendirildiğinde yüksek düzeyde erkek annelerinden bu sonucun çıktığı görülmektedir. Baumrind (1966:891) ise çocukların cinsiyetlerine göre anne baba tutumunun birbirine çok

benzediğini çok da farklılaşmadığını belirtmiştir. Cinsiyet ile ebeveyn tutumları arasındaki bağın çok zayıf olduğunu böyle bir bağın güçlü olması için birçok değişkenin bu durumu etkilemesi gerektiği düşünülmektedir. Ama aynı anne baba tutumunun erkek ve kız çocuklar üzerindeki etkisinin olduğunu paylaşmıştır. Sonuç olarak Baumrind (1966:889) anne babaların hem otoriter hem de aşırı hoşgörülü tutuma sahip olması çocukların kız ya da erkek olması fark etmeksizin sosyal anlamda ilişkinin nasıl olması gerektiğini öğrenmelerine izin vermediğini söylemiştir.

Ebeveynin cinsiyeti çocuğa karşı olan tutumunu etkileyebilmektedir. Yapılan araştırmalar annenin babalara nazaran daha demokratik bir tutuma sahip olduğu kanıtlanmıştır. Babaların daha agresif bir stilleri olduğunu bu nedenle de daha otoriter görüldüğü annelerin ise çocuklarına daha yapıcı bir yaklaşımları olduğu kabul edilmektedir (Hart & Robinson,1994; Russell et al.,1998).

Sosyoekonomik düzey Literatür incelendiğinde anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen bir diğer önemli faktör ise kültürel ve sosyal farklılıklar olduğu görülmüştür. Anne babaların kültürel ve sosyal farklılıklarını içeren birçok etmen vardır. Bunların başında ailenin sosyoekonomik statüsü gelmektedir. Özellikle alt sosyoekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının çevre yönünden daha çok risk taşıdığı söylenebilir (Baldwin, Baldwin & Cole,1990).

Sosyoekonomik düzey ebeveyn stillerini ve davranışlarını birçok yönden etkilemektedir. Aynı sosyoekonomik düzeydeki annelerin tutumlarının benzer olduğu araştırmalarla görülmüştür. Anne baba- çocuk arasındaki ilişki, orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerde çocuk merkezli, kabul edilen ve eşitlikçidir. Yüksek sosyoekonomik düzeydeki aileler çocuklarına sıcak davranan ama bir o kadar da çocukların hayatlarına dahil olan ailelerdir. Alt sosyoekonomik düzeydeki aileleri ise ebeveyn merkezli bir anlayış hakimdir ve kontrol, emir, itaat odaklıdır (Bornstein & Zlotnik,2008).

Annenin çalışması da çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebilir. Yavuzer (2006) da anne babalar arasında en az doyumlu ve en büyük ruhsal çöküntü içinde olanlar çoğunlukla küçük çocukları olan ve çalışmayan anneler olduğunu belirtmiştir. Bu doyumsuzluğun büyük ölçüde bakıcılık rolünün annelere getirdiği görev yükünün ağırlığından, kısıtlamalardan kaynaklanabileceğini vurgulamaktadır (Yavuzer, 2006:122).

Alan yazında annenin çalışması, ebeveyn stilleri ve çocuk davranışları arasında bir ilişkiden bahsedilmiştir. Çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha demokratik olduğu ve daha az stresli davranışlar gösterdiği söylenebilir. Sonuç olarak çalışan annelerin çocuklarının akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır (Bornstein & Zlotnik,2008)

Anne babanın eğitim düzeyi Ebeveynin çocuk yetiştirme tutumunu etkileyen bir diğer faktörde anne babanın eğitim düzeyidir. Anne babalardan daha yüksek düzeyde eğitim almış olanlarının daha demokratik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Buna ek olarak da annelerden düşük eğitim düzeyinde olanların çocuklarını disipline edebilmek için daha çok fiziksel ceza uyguladıkları; yüksek düzeyde eğitim almış annelerin ise daha çok destekleyici ve çocuk merkezli bir ebeveynlik stili benimsedikleri söylenebilir (Bornstein & Zlotnik,2008).

Sonuç olarak anne babanın çocuklarına karşı tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bu faktörler arasında aile yaşantısını sürdürebilmek için gerekli bütün öğeler var iken anne babanın kendisinden kaynaklanan ya da çocuktan kaynaklanan nedenlerde vardır. Ama önemli olan çocuğu en iyi şekilde yetiştirmeye çaba göstermek ve onu topluma yararlı bir birey haline getirmektir. Büyüme aşamasında çocuğu olan anne babaya düşen birçok görev bulunmaktadır.

Büyüme aşamasında başarılı olan çocuklar genellikle sağlıklı aile ilişkileri içinde yetişmiş çocuklardır. Aile içinde gerçekleşen başarılı ilişkiler çocuğun tüm hayatında mutlu, sosyal, bunalımdan uzak ve yapıcı kişiler haline gelmesini sağlar. Bunun tam tersi olarak da davranış problemleri gösteren ve bu problemleri hayatları

boyunca kendileri ile getiren çocuklar genellikle mutsuz anne baba çocuk ilişkisi içinde büyüyen çocuklardır (Yavuzer, 2008:126).

2.2 Konu ile İlgili Yayın ve Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde konu ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılmış araştırma ve yayınlara yer verilecektir.

Yurt İçi ve Yurt Dışında Konu İle İlgili Yapılan Yayın ve Araştırmalar

Erken çocukluk dönemindeki çocukların davranış sorunlarını ve anne baba tutumlarını belirlemeye yönelik alan yazında çeşitli araştırmalara rastlanmaktadır. Bu da erken çocukluk döneminde yapılabilecek tespit ve alınabilecek önlemin çocuğun geri kalan hayatı açısından önemini göstermektedir. Bu araştırmalar aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

Richman (1977) okul öncesi çocuk üzerinde davranış sorunlarını belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada çocuklarda görülen davranış sorunlarının anne baba arasındaki olumsuz ilişkilerin, çevresel baskıların ve evin kötü yaşam koşullarının neden olduğunu saptamıştır (Kibar,2008: 41).

Özdoğan (1982: 42) 9 yaş çocuklarının davranış problemleri saptamaya yönelik çalışmasında erkeklerin kızlara oranla daha çok davranış sorunları gösterdiğini bulmuştur. Aynı zamanda çalışmasında sosyo-ekonomik düzey arttıkça çocuklarda görülen davranış sorunlarının sıklığının azaldığını belirlemiştir.

Turner ve Harris (1984) de anne baba tutumları ve çocukların sosyal yeterlilikleri ile buna bağlı değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Sonuç olarak anne baba tutumlarının çocuğun yaşı ve cinsiyeti arasındaki bir ilişki bulamazken anne babanın tutumunun erkek çocuklarını üzerinde hoşgörülü olduklarını bulmuşlardır. Genel olarak anne babanın aşırı koruyucu ve hoşgörülü

tutumu ile çocuğun özsaygı, kelime dağarcığı, empati kurma yeteneği ve fedakarlığı arasında anlamlı bir ilişki çıksa da bu ilişkinin çok zayıf olduğu görülmüştür.

Mattison, Humprey, Kales ve Walance (1986) 'da 6-12 yaş arası çocuklarla yaptıkları çalışmada davranış problemlerinin türlerini ve derecesini belirlemeye çalışmışlardır. Araştırma sonuçlarında en çok karşılaşılan davranış sorunlarının iletişim güçlüğü ve aşırı hareketlilik olduğunu görmüşlerdir (Güneş, 2008:26).

Hatunoğlu (1994) araştırmasında anne baba tutumlarının çocuklardaki saldırganlık düzeyi ile ilişkisine bakmış ve otoriter tutuma sahip anne babaların çocuklarının ilgisiz ve demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarına göre daha çok saldırganlık eğilimi gösterdiklerini bulmuştur. Aynı zamanda alt ve orta sosyoekonomik ailelerden gelen çocukların üst sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre daha çok saldırganlık eğilimi gösterdikleri görülmüştür.

Lavigueur, Saucier ve Tremblay (1995) okul öncesi dönemde davranış problemi olan çocukları ve ailelerini çocuklar 8-9 yaşlarına gelene kadar izlemiştir. Çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik düzeyleri orta ve düşük düzeyde olup çocukların ailelerinden gördükleri yıkıcı davranış özellikleri taklit ettikleri ve bu davranış özellikleri gösterdikleri görülmüştür

Bir boylamsal çalışmada yaşları 2-5 yaş arasında değişen okul öncesi dönem çocuklarına birbirini izleyen iki gözlem yapılmış bu gözlemler 1 ila 3 yıl arasında 12 ay ile 28 arasında tekrarlanmıştır. Çocuklarından okul öncesi dönemdeki davranış sorunları gösterenlerin yaklaşık % 50 si sonraki değerlendirmelerine kadar bu davranışlarını sürdürmüştür (Lavigne et al.,1998).

Shaw, Winslow, Owens, Vondra, Cohn ve Bell (1998) düşük sosyoekonomik düzeydeki çocukları okul öncesi dönemlerinden ergenlik dönemlerine kadar incelemişlerdir. Sonuçlar bu çocuklardan % 50'sinin okul öncesi dönemde gösterdiği davranış problemlerini ergenlik çağlarına kadar sürdürdüğünü bulmuşlardır

Orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerden gelen okul öncesi dönem çocukları düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre daha fazla davranış sorunları gösterdikleri ve daha hareketli oldukları saptanmıştır (Lonigan et al., 1999).

Şendoğdu (2000) araştırmasında çocukların anne baba tutumlarını algılayışı ile anne babanın yaşı, eğitimin durumu, mesleği, çocuk sayısının etkili olduğunu bulmuştur. Anne babanın eğitim seviyesinin yükseldikçe anne baba tutumlarının daha olumlu olduğunu bulmuştur.

Culp, Howell, Culp, ve Blankemeyer (2001) anne babaların ve öğretmenlerin açısından çocukların davranış problemi gösterip göstermediklerini araştırmışlardır. Araştırmada OÖDSTÖ kullanılmış olup anne babaların ve öğretmenlerin çocukların davranışlarını farklı yorumladıkları ortaya çıkmıştır. Bu durum çocukların ev ortamı ile okul ortamının farklı olmasından ya da anne babanın ya da öğretmenin çocuğa davranışının etkili olduğu söylenebilmektedir.

Özben ve Argun (2002) yaptıkları bir araştırmada anne baba tutumlarının anne babanın yaşı, annenin işi, anne babanın eğitim durumu, çocuk sayısı, annenin çalışıp çalışmaması, anne babanın çocuğun bağımsız davranışlarını destekleyip desteklememesi, annenin kendisini demokratik algılaması ile çocuk yetiştirme tutumları arasında bir ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Petit ve Dodge (2002) okul öncesi dönem çocukları ve aile tutumları ile yaptıkları bir çalışma da çocuklardaki düşmanca davranışların ve problem çözme şekillerinin annelerin sert disiplin tutumları ile ilişki olduğunu bulmuşlardır.

Kaya (2003) çalışmasında çocuklardaki davranış problemleri, evlilik uyumu ve çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili yaptığı araştırmasında babaların annelere göre daha fazla baskı ve disipline dayalı çocuk yetiştirme tutumu benimsedikleri bulmuştur. Ayrıca çalışmasında anne baba tutumları ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasında ilişki bulamamıştır.

Livanage, Prince ve Scott (2003) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne- çocuk aktiviteleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Sonucunda çocuklarda bulunan davranış problemlerinin anne-çocuk ilişkisinin zayıflığı ile ilişkili olduğunu bulmuştur.

Çocukların cinsiyetlerine göre davranış sorunlarını gösterme sıklığı üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğu erkek çocuklarda kız çocuklara oranla daha çok davranış sorunları ortaya çıktığı söylene de bu durum ilköğretim öncesi döneme kadar netlik kazanmamıştır. Bu duruma örnek olabilecek bir çalışma da 162 erkek ve 176 kız çocuğunun davranış sorunlarına bakılmış ve çocuklar arasında yaş ve cinsiyet bakımından herhangi bir anlamlı bir fark görülmemiştir (Kargı ve Erkan, 2004).

Keane ve Calkins (2004) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri olanların cinsiyetlerine göre akran ilişkilerini incelemiştir. Erkek çocuklardan düşmanca tavırları olanların ilişkilerinde, kızların da akranlarıyla oyunlarında ilişkilerinin kopuk olduğunu bulmuşlardır.

Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004) okul öncesi dönem çocuklarındaki davranış problemlerini değerlendirmek için yaptıkları araştırmada anne babanın disiplin yöntemleri ile ilişkilendirmişlerdir. Anne babanın çocuğa karşı sıcak ilgisinin ve fiziksel şiddetin çok az olduğu ailelerde daha az davranışsal problemlerin görüldüğünü bulmuşlardır. Ayrıca erkek ve kız çocuklarındaki davranış problemlerinin daha çok gelişimsel süreçle alakalı olarak farklılaştığını görülmektedir.

Özyürek (2004) araştırmasında kırsal kesimde ve kentte yaşayan anne babaların tutumlarını incelemiş sonucunda anne babanın tutumlarının yaşa bağlı olarak değişmediğini fakat anne babanın eğitim düzeyinin arttıkça aşırı koruyucu ve sıkı disiplin davranışlarının azaldığını bulmuştur. Ayrıca annelerden çalışanların

daha demokratik tutuma sahip olduğunu, çalışmayan annelerin daha katı ve koruyucu bir tutuma sahip olduğunu bulmuştur.

Yurduşen (2004) okul öncesi dönemde çocukların annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının çocuklardaki içe yönelik ve dışa yönelik problem davranışlarına etkisini incelediği araştırmasında ev kadınlığı rolünü reddeden annelerden sürekli kaygı davranışlarının çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Aunola ve Nurmi (2005) anne baba tutumlarının okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri üzerindeki rolünü araştırmışlardır. Bu araştırma anne babaların baskıcı- kontrollü tutumlarının çocukların davranış sorunları ile ilişkili olduğunu ve her geçen yıl biraz daha şiddetliğini göstermektedir.

Kanlıkılıçer (2005) ÖODSTÖ'nin geçerlik güvenirlik çalışmasını yaptığı araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemlerini incelenmiştir. Araştırmasında erkek çocukların kız çocuklara oranla daha kavgacı ve daha hareketli olduklarını kız ve erkek çocuklarının endişeli olma durumlarının değişmediğini belirtmiştir. ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, kardeş sayısı, annenin mesleği ile çocuklardaki davranış problemleri arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır.

Özyürek ve Şahin (2005) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların anne baba tutumlarını incelemişler ve tutumlarının anne babanın eğitim durumuna, mesleğine, kardeş sayısına, çocuğun doğum sırasına göre değiştiğini bulmuşlardır.

Gürşimşek, Girgin, Harmanlı ve Ekinci (2006) çalışmalarında annenin ruhsal belirtileri ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini incelemişlerdir. Anneye ait ruhsal problemlerin çocuklarda davranış problemlerine neden olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca bu çalışma kapsamında erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha saldırgan ve daha hareketli olduklarını annelerden demokratik tutuma sahip olanların çocuklarda davranış problemleri görülme sıklığının otoriter annelere göre daha az rastlandığını görmüşlerdir.

Sertbaş (2006) araştırmasında çocuklardaki davranış problemlerini yordayan değişken açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda anne baba arasındaki çatışmanın çocuklarda davranış problemlerine yol açtığını, kız ve erkek çocuklarında görülen davranış problemlerinin farklılaşmadığını ve çocuklardaki davranış problemlerinin anne baba tutumlarına göre şekillendiğini bulmuştur.

Durmuş (2006) okul öncesi dönemdeki çocukların ebeveynlerinin kişilik özelliklerini ve anne baba tutumlarını incelediği araştırmasında ebeveynlerin eğitim düzeylerinin arttıkça “aşırı koruyucu” ve “baskı-disiplin” içeren tutumlarının azaldığını, ilkökul mezunu anne babaların aşırı koruyucu tutum benimsediklerini bulmuştur. Genel olarak eğitim düzeyi arttıkça anne babaların çocuklarına karşı daha demokratik, eşitlikçi ve paylaşımcı davrandıklarını belirtmiştir.

Kwon (2007) annenin stres düzeyi ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri arasında bir ilişki olduğunu bulmuştur. Bu çalışmada annelerin aşırı kontrollü ve olumsuz davranışlarının kesinlikle çocuğun davranış problemleri ile ilgili olduğunu ortaya koymaktadır.

Peren, Stadelmann, Wyl ve Klitzing (2007) okul öncesi dönem çocuklarının duygusal ve prososyal davranışlarını incelemiştir. 1060 anne baba, öğretmen ve çocukla yaptıkları çalışmada erkeklerin kızlara oranla daha yüksek düzeyde aşırı hareketli olduklarını ve düşük düzeyde prososyal davranış gösterdiklerini bulmuşlardır. Aynı çalışma da anne babanın eğitim düzeyi düştükçe çocukların daha aşırı hareketli olduğunu bulmuşlardır.

Şanlı (2007) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelemiştir. Annenin tutumunun annelerin yaşı, eğitim ve çalışma durumu, mesleği, eşin eğitim durumu, aylık gelir durumu, ailenin oluştuğu kişiler ve kendi annesinin tutumu değişkenlerine göre anlamlı fark olduğu bulunmuştur. Küçük yaşta, ev hanımı ve eğitim düzeyi düşük olan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının arttığını, eşin eğitim düzeyi yüksek olduğunda annenin olumsuz

tutulardan uzaklaştığı ve demokratik tutumu benimsediğini saptamıştır. Annenin çocuk yetiştirme konusunda bilgi alması durumunda demokratik tutumun arttığı, diğer tutumların azaldığı belirlenmiştir.

Şehirli (2007) çalışmasında okul öncesi dönemdeki çocukların kardeş sayısına göre davranış problemlerinin farklılaştığını belirtmiştir. Tek çocuk olanların iki kardeş ve üç kardeşli çocuklara göre daha uyumlu olduklarını kardeş sayısı arttıkça çocuklardaki kaygı düzeylerinin arttığı belirtmiştir.

Tabak (2007) ilköğretim birinci kademedeki davranış sorunları olan çocukların anne baba tutumlarını incelediği araştırmasında saldırganlık, içe kapanıklık, kekemelik, dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunu yaşayan çocukların anne babaların aşırı koruyucu olduklarını bulmuştur.

Balat, Şimşek ve Akman (2008) okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini anne ve öğretmen açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapmışlardır. Araştırma sonucunda annelerin erkek çocuklarının kız çocuklara göre daha fazla sorun davranış belirttiğini bulmuşlardır.

Şahin ve Özyürek (2008) çalışmalarında okul öncesi dönem çocuğa sahip anne baba tutumlarını incelemişler ve annenin tutumun babanın tutumuna göre daha demokratik olduğunu bulmuşlardır. Aynı araştırma içerisinde anne babaların öğrenim düzeylerinin arttıkça demokratik tutumlarının arttığını belirlemişlerdir.

Olçay (2008) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının cinsiyetine, yaşlarına, eğitim kurumuna devam etme süresine, annenin eğitim düzeyine göre çocuklarda görülen davranış problemlerinin ve sosyal yeteneklerinin ilişkisi olduğunu bulmuştur.

Özbey ve Alisinanoğlu (2009) okul öncesi kurumlara devam eden çocukların davranış problemlerini inceledikleri araştırmalarında çocuğun cinsiyetine, anne babanın öğrenim durumu, anne babanın mesleği, çocuğun okul öncesi kuruma

devam etme süresine göre davranış problemlerinin değişip değişmediğini araştırmışlardır. Olumsuz anne baba tutumlarının, aile içi çatışmanın çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi açısından risk taşıdığını gözlemlemişlerdir.

Terzi (2009) araştırmasında 5-6 yaş çocuklarında görülen davranış sorunlarını ve öğretmenlerin bu konuda aldıkları eğitim yeterliliği, kendilerini nasıl geliştirdikleri, kimlerle işbirliği yaptıklarını ve davranış sorunlarını çözmede nasıl bir yol izlediklerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda çocuğun cinsiyetine göre, anne ve babanın eğitim durumuna göre çocuklarda görülen kaygı ve isyankar davranışların farklılaştığını bulmuştur.

Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunları belirlemeye yönelik yapılan bir çalışma da kardeş sayısının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde bir anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulmuşlardır (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010).

Kaya (2010) ilköğretim öğrencilerinin anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği araştırmasında anne babaların tutumlarının birbirine benzediğini, genç ve eğitim düzeyi yüksek anne babaların aşırı koruyucu ve otoriter tutumlarının daha düşük olduğunu bulmuştur. Anne baba tutumları ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasında herhangi bir ilişki bulamamıştır.

Anne baba tutumlarının çocukların davranışları üzerindeki etkisini kanıtlayan birçok araştırma bulunmaktadır. Otoriter tutuma sahip anne babaların çocuklarında saldırganlık, zayıf akran ilişkileri, düşük akademik başarı olduğu görülmüştür (Baumrind, 1991:752). Diğer yandan demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarında yüksek özgüvene ve sorumluluğa sahip, sosyal ilişkileri güçlü olan, akademik başarıları yüksek çocuklar olduğu görülmüştür (Steinberg, Lamborn, Dornbusch & Darling, 1992).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın evreni, örnekleme, veri toplama araçları ile veri çözümleme teknikleri açıklanarak sunulmuştur.

3.1 Araştırmanın Modeli

Bu araştırma okul öncesi kuruma devam eden çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere ilişkisel tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır.

3.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni, Burdur il merkezinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocukları ile bu çocukların anne babalarından oluşmaktadır.

Araştırma bulguları bu evrenin içinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile seçilen evreni temsil eden gruptan elde edilmiştir. Araştırma bulguları örneklem grubunda yer alan toplam 233 çocuk ve 164 anne ve 69 babadan oluşmaktadır.

Kişisel bilgi formunu dolduran ebeveyn ailedeki diğer ebeveyne yönelik bilgileri de doldurmuştur. Böylece birebir 164 anne ve 69 babaya ulaşılmış olmasına rağmen toplam 233 anne ve babaya ilişkin veriler elde edilmiştir. Örneklem ait dağılımlara araştırmanın bulgular ve yorumlar kısmında yer verilmiştir.

3.3 Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın veri toplama araçları şunlardır:

- Araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu (Ek-1),
- Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) (Ek-2)

- Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) (Ek-3)

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu; anne babanın ve çocuğun sosyo-demografik özellikleri hakkında bilgi elde edilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Hazırlanan kişisel bilgi formunda çocuğun cinsiyeti, ailenin sosyoekonomik durumu, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısı, anne babanın yaşı, eğitim durumları, meslekleri, çalışıp çalışmadıklarına yer verilmektedir. Bu form ile ailedeki hem anne hem de babaya ait demografik değişkenlere yer verilmiştir. Formun öğretmen ile ilgili olan kısmında ise öğretmenin çocukla birlikte çalıştığı süre yer almaktadır.

3.3.2 Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği-(PARI)

Ölçeğin orijinal adı Parental Attitude Research Instrument (PARI) olup Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilmiştir. Kuramsal olarak, çocuğun kişilik gelişimine, anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının ve aile hayatının doğrudan etkili olduğu ilkesine dayandırılmıştır. Ölçek 115 maddeden oluşup 5 alt boyutu bulunmaktadır. Bu ölçek anne babalara, çocuklara ve ergenlere uygulanmaktadır.

Le Compte, Le Compte ve Özer (1978) tarafından Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) olarak Türkçeye çevrilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Ölçeğin orijinali 115 maddeden oluşmaktadır. Bu araştırmada kısaltılmış 60 maddelik formu kullanılmıştır. Yapılan faktör analizleri sonucu 5 alt boyut ortaya konmuştur. Bunlar; aşırı annelik (aşırı kontrol), demokratik tutum ve eşitlik tanıma, ev kadınlığı rolünü reddetme, geçimsizlik (aile içi çatışma) ve sıkı disiplindir.

Ölçek boyutlarındaki maddeler karışık olarak verilir. Maddeler soru şeklinde olmayıp olumlu ve olumsuz ifadeler içermektedir. Dörtlü likert tip bir ölçektir. Her ifade için “çok uygun buluyorum” (4), “oldukça uygun buluyorum” (3), “biraz uygun

buluyorum”(2), “hiç uygun bulmuyorum” (1) seçeneklerinden biri işaretlenir. Ancak 29. ve 44. maddelere verilen yanıtlar tersine puanlanır. "1 " puanlık yanıt "4" puan, "2" puanlık yanıt "3" puan, "3" puanlık yanıt "2" puan, "4" puanlık yanıt "1" puan verilmektedir. Her boyutun temsil ettiği alt test için ayrı puan elde edilir. Her alt test toplam puanın yüksekliği, o boyutta yansıtılan tutumun onaylandığını gösterir.

Ölçek kısa formu halinde tekrar uygulamalardan geçmiş ve alfa katsayısı .81 olarak bulunmuştur. Beş faktörün alfa katsayısı ise .59 ve .90 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe formu 10 kişilik bir anne grubuna uygulanmış ve maddelerin anlaşılmayan yönleri düzeltilmiştir (Öner,2006:998).

Ölçeğin Alt Boyutları

Ölçeğin beş alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar:

Aşırı Annelik (Aşırı kontrol): Aşırı kontrol, müdahalecilik, çocuktan bağımlı, faal ve çalışkan olmasını istemek, annenin son derece özverili olması ve çocuğun da bunu anlaması gereğine inanır. Annenin çocuğa zorla müdahalesini, çocuğun anne babasına bağımlılığını ölçer. Toplam varyansın %37 sini açıklamaktadır. 16 madde içerir. Bu maddeler şunlardır: 1,3,4,7,11,12,14,26,27,28,32,34,36,46,51,57’ dir. En düşük puan 16 en yüksek puan 64’tür. Anne ya da babanın yüksek puan alması olumsuz olarak değerlendirilir.

Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma: Çocuğa eşit haklar tanıma, fikirlerini açıkça desteklemesini isteme, onunla arkadaşlık kurma ve paylaşım gibi konuları kapsar. Anne babanın cesaret verici yaklaşımlarını ve paylaşımını ölçer. Toplam varyansın %10’unu açıklamaktadır. 9 madde içerir. Bu maddeler: 2,13,18,22,29,37,44,45,59’ dir. En düşük puan 9, en yüksek puan 36’dır. Yüksek puan alınması olumlu olarak değerlendirilir.

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme: Annenin kendi annesi ya da başkalarına bağımlılığı, sinirlilik, çocuklarla uzun süre bir arada kalamama, yeni doğan bebeğin bakımından korkma gibi konuları kapsar. Toplam varyansın % 7’sini açıklamaktadır.

13 madde içerir. Bu maddeler: 6,9,16,17,21,23,31,38,41,42,49,52,55'dir. En düşük puan 13, en yüksek puan 52'dir. Yüksek puan alınması olumsuz olarak değerlendirir.

Geçimsizlik (Aile içi çatışma): Eşler arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolü, eşin anneye bu konuda yardımcı olmaması ve düşüncesizce davranması gibi konuları kapsar. Toplam varyansın % 5'i açıklamaktadır. 6 madde içerir. Bu maddeler: 8,19,33,40,48,54' dir. En düşük puan 6, en yüksek puan 24 'tür. Yüksek puan alması olumsuz olarak değerlendirilir.

Sıkı Disiplin: Bu alt boyut daha çok olumsuz bir çocuk yetiştirme tutumunu içerir. Cinsel davranışı bastırma, saldırganlığı bastırma, sıkı disipline inanma, cezalandırma, anne babanın mutlak hakimiyetine çocuğun itaatkarlığına inanma gibi konuları kapsar. Bu boyut, diğer dört faktör ile belirgin bir kolerasyon göstererek bir örüntü oluşturan bazı alt ölçekler birleştirilerek oluşturulmuştur. Sıkı disiplin boyutu 16 madde içerir. Bu maddeler: 5,10,15,20,24,25,30,35,39,43,47,50,53,56,58,60'dır. En düşük puan 16, en yüksek puan 64'tür. Yüksek puan olması olumsuz olarak değerlendirilir.

3.3.3 Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)

Bu araştırmada okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini belirlemek amacı ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Preschool Behavior Questionnaire (PBQ) olarak Behar tarafından 1976 yılında geliştirilmiştir.

Ölçeğin geliştirilme amacı akıl sağlığı profesyonellerinin, duygusal problemlerin başladığına işaret eden semptomları ve semptomlar topluluğunu gösteren okul öncesi çocukları tanımlayabilmede ilk adım olarak kolayca kullanabileceği bir izleme aracı olarak geliştirilmiştir (Behar, 1974:1).

Ölçek Michael Rutter tarafından 1967 yılında erkek ilkokul öğrencileriyle kullanım için standardize edilmiş olan çocuk davranışları anketindeki maddelerin değiştirilmesinden oluşmuştur.

Ölçeğin Türkçeye çevrilmesi ve geçerlik güvenirlik çalışması Kanlıklıçer tarafından 2005 yılında yapılmıştır. Örnekleme İstanbul ilindeki 8 farklı ilçede okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 3-6 yaş arasındaki 654 çocuk ve öğretmenleriyle yapılmıştır.

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği'nin iç tutarlık güvenilirliği için yapılan analizler sonucunda testin Cronbach alfa değeri .92 olarak hesaplanmıştır. Analizler sonucunda ölçeğin tüm maddelerinin güvenilirliği pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Bu nedenle ölçek orijinali kullanılmış ve hiçbir madde çıkarılmamıştır (Kanlıklıçer, 2005: 50).

OÖDSTÖ'nün minimum iç tutarlılığı Guttman ve Sperman değerlerinin hesaplanması sürecinde oluşturulan iki yarımdan ilkinin alfa katsayısı .86 ve ikinci grubun alfa katsayısı .83 olarak bulunmuştur. Bunun sonucunda ölçeğin yüksek bir güvenilirliğe sahip olduğu söylenebilir (Kanlıklıçer, 2005:117).

Ölçek 30 maddeden oluşmaktadır. Yapılan faktör analizleri sonucunda 3 alt boyut ortaya konmuştur. Okul öncesi dönemdeki davranış problemlerini; kavgacı-saldırgan olmak, endişeli- ağlamaklı olmak, aşırı hareketli-dikkatsiz olmak alanlarında incelemekte ve ölçmektedir. Her bir alt boyutun temsil ettiği alt testler için ayrı puanlar elde edilir ve yorumlanır. Ölçek 3-6 yaş döneminde okul öncesi kurumlara devam eden çocukların öğretmenleri tarafından doldurulur.

Ölçeği Alt Boyutları

Yapılan faktör analizleri sonucunda ölçeğin 3 alt boyutu belirlenmiştir.

Kavgacı/Saldırgan Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu okul öncesi dönemdeki çocuğun zorbalık, kavgacı olmak, bencil olmak gibi özelliklerini içermektedir. 12 madde

içerir. Bunlar: 3,4,5,7,8,12,16,20,22,24,26,28'dir. Toplam varyansın %32'sini açıklamaktadır.

Endişeli/Ağlamaklı Olmak: Ölçeğin bu alt boyutu çocuğun endişeli, kaygılı, ağlamaklı halini ve ifade bozukluklarını (konuşma bozukluğu, tik gibi) göstermektedir. 14 madde içerir. Bunlar: 6,23,9,29,19,14,25,15,10,18,17,27,11'dir. Toplam varyansın % 9'unu açıklamaktadır.

Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olmak: Ölçeğin bu alt boyutunda çocuğun çok sakin olamamasını, hareketleri kontrolde zorluk çekmesi ve dikkatsiz olmasını göstermektedir. 4 madde içerir. Bunlar: 1,2,13,21' dir. Toplam varyansın % 5'ini açıklamaktadır.

Öğretmenin çocukta davranış sorunu olup olmadığını hakkındaki kanısını belirten 30. madde üç faktörün dışında bırakılmıştır.

Madde 30. Sizce bu çocukta davranış sorunları var mıdır?

OÖDSTÖ, okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini belirlemeye yönelik geliştirilmiş olup öğretmenler tarafından doldurulmaktadır.

OÖDSTÖ 'deki her madde "Geçerli Değil" 0

"Bazen Geçerli" 1

"Kesinlikle Geçerli" 2

kriterine göre puanlanmıştır. Her bireyin toplam puanı bu puanlar toplanarak elde edilir. Eğer bireyin puanı toplam puanın üst %10'luk yüzdesine (17 puan ve üstü) giriyorsa çocuğun davranışının normalden saptığını ve tekrar değerlendirme ve tanılandırmaya gidilmesini gerektiğini gösterir.

Veri Çözümleme Teknikleri

Araştırma kapsamında kişisel özelliklere ait bilgilerin bulunduğu kişisel bilgi formu ve anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını ölçmek amacıyla kullanılan “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” anne ve babalara uygulanmıştır. Çocukların davranış problemlerini ölçmek amacı ile kullanılan “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği” çocukların öğretmenlerine uygulanmıştır.

Araştırmada kullanılan kişisel bilgi formuna ait bilgilerin frekans ve yüzdelik dağılımları bulunarak; bulgular ve yorumlar bölümünde tablollaştırılarak verilmiştir. Kişisel bilgi formu ile toplanan bağımsız değişkenlere göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği’ nin (PARI) ve Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği’nin (OÖDSTÖ) alt boyutlarına ilişkin farklılığı belirleme amacıyla parametrik testler uygulanmıştır. Bağımsız iki grup ortalamalarının karşılaştırılmasında “t testi” kullanılmıştır. İki den fazla grubun ortalamasının karşılaştırılmasında “tek yönlü varyans analizi (ANOVA)” kullanılmıştır. Bu aşamada kategorik değişkenlerin tüm alt boyutlara göre aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve standart hataları bulunmuştur. Tek yönlü varyans analizi sonucunda gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu durumlarda farkın kaynağını belirlemek üzere Post Hoc testleri yapılmıştır. Daha sonra varyansların homojenliğini test etmek amacıyla Levene istatistik değerleri bulunmuştur. Varyansların homojen olduğu durumlarda Post Hoc testlerinden LSD testi yapılmıştır. Varyansların heterojen olduğu durumlarda ise Tamhane T2 testi analizi yapılmıştır. Farkın anlamlılık düzey katsayısı .05 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın son aşamasında ölçeklerin alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirleme amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon analizi yapılmıştır. Korelasyon analizinde anlamlılık düzeyi .05 ve .01 olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın tüm istatistiksel analizleri SPSS 16.0 for Windows paket programı ile yapılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın amaç ve alt amaçları doğrultusunda toplanan verilerin uygun istatistiksel yöntemlerle analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve yorumlarına yer verilmiştir.

4.1 Örneklemin Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1

Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	110	47.2
Erkek	123	52.8
Toplam	233	100.0

Tabloda görüldüğü gibi, örneklem grubu 110 ‘u (%47) kız, 123’ü (%52,8) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Anne Baba Sayısına Göre Dağılımı

Ebeveyn	f	%
Anne	164	70.4
Baba	69	29.6
Toplam	233	100.0

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılanlardan 164 ‘ü (%70,4) anne, 69 ‘u (%29,6) babalardan oluşmaktadır.

Tablo 3
Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerine (SED) Göre Dağılımı

Sosyo-ekonomik Düzey	f	%
450TL ve altı	18	7.7
451-600 TL	53	22.7
601-750TL	25	10.7
750-1000TL	39	16.7
1001TL ve Üstü	98	42.1
Toplam	233	100.0

Tabloda görüldüğü gibi okul öncesi dönem çocuklarının ailelerinden 18'i (%7.7) 450 TL ve altı, 53'ü (22.7) 451- 600 TL arasında, 25'i (%10.7) 601-750 TL arasında, 39'u (%16.7) 750- 1000 TL arasında ve 98'i (%42.1) 1001TL ve üstünde aylık gelire sahiptir.

Tablo 4
Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sahip Olduğu Kardeş Sayısına Göre Dağılımı

Kardeş Sayısı	f	%
Tek Çocuk	73	31.3
1	118	50.6
2	28	12.0
3	14	6.0
Toplam	233	100.0

Tabloda görüldüğü çocuklardan 73'ü (%31.3) kardeşe sahip olmamakla birlikte, 118'i (%50.6) tek bir kardeşe sahip, 28'i (%12) iki kardeşe, 14'ü (%6) üç kardeşe sahiptir.

Tablo 5
Annelerin Yaşlarına Göre Dağılımı

Annenin Yaşı	f	%
20-30	98	42.2
31-40	125	53.9
41-50	9	3.9
Toplam	233	100.0

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme giren annelerin 98'i (%42.1) 20-30 yaş arasında, 125'i (%53.6) 31-40 yaş arasında, 9'u (%3.9) 41-50 yaş arasında değiştiği görülmektedir.

Tablo 6
Annelerin Eğitim Durumlarında Göre Dağılımı

Annelerin Eğitim Durumu	f	%
İlkokul	72	31.9
Ortaokul	25	10.8
Lise	63	27.2
Ön lisans	28	12.1
Fakülte	42	18.1
Yüksek lisans	2	0.9
Toplam	232	100.0

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme giren annelerden 72'si (%30.9) ilkokul, 25'i (%10.7) ortaokul, 63'ü (%27) lise, 28'i (%12) ön lisans, 42'si (%18) fakülte ve 2'si (%0.9) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir

Tablo 7
Annelerin Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Annelerin Mesleği	f	%
Çalışıyor	84	36.2
Çalışmıyor	148	63.8
Toplam	232	100.0

Tabloda görüldüğü üzere örnekleme giren annelerden 84'ü (%36.1) çalışmakta olup annelerden 148'i (%63.5) çalışmamakta olduğu görülmektedir.

Tablo 8
Babaların Yaşlarına Göre Dağılımı

Babanın Yaşı	f	%
20-30	43	18.7
31-40	149	64.8
41-50	35	15.2
51 ve üstü	3	1.3
Toplam	230	100.0

Tabloda görüldüğü gibi örnekleme giren babaların 43'ü (%18.5) 20-30 yaş arasında, 149'u (%63.9) 31-40 yaş arasında, 35'i (%15) 41-50 yaş arasında ve 3'ünün (%1.3) 51 ve üstü yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 9
Babaların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Babanın Eğitim Durumu	f	%
İlkokul	51	21.9
Ortaokul	32	13.7
Lise	59	25.3
Ön lisans	26	11.2
Fakülte	53	22.7
Yüksek Lisans	9	3.9
Toplam	230	100.0

Tablo 10 incelendiğinde, örnekleme giren babaların 51'i (%21.9) ilkokul, 32'si (%13.7) ortaokul, 59'u (%25.3) lise, 26'sı (%11.2) ön lisans, 53'ü (%22.7) fakülte ve 9'u (%3.9) yüksek lisans mezunu olduğu görülmektedir.

Tablo 10
Babaların Çalışma Durumuna Göre Dağılımı

Babanın Mesleği	f	%
Çalışıyor	217	93.9
Çalışmıyor	14	6.1
Toplam	231	100.0

Tablo 10 incelendiğinde, babalardan 217'si (%93.1) çalışırken babalardan 14'ünün (%6) bir mesleğe sahip olmadığı görülmektedir.

4.2 Anne Baba Tutumlarına İlişkin Bulgular

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğinin alt boyutları olan;

1. Aşırı Annelik (Aşırı kontrol)
2. Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma
3. Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme
4. Sıkı Disiplin
5. Geçimsizlik (Aile içi çatışma)

Alt boyutlarının analizleri ayrı ayrı ele alınmıştır.

4.2.1 Aşırı Annelik (Aşırı kontrol) Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Aşırı kontrollü annelik alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, ebeveyn cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11
Aşırı Kontrollü Annelik Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	44.34	9.91	-2.45	230	.015
	Erkek	122	47.44	9.32			
Ebeveyn	Anne	164	45.01	9.89	-2.35	230	.020
	Baba	68	48.27	8.91			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	40.83	9.57	-6.67	229	.000
	Çalışmıyor	147	48.96	8.51			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	216	45.36	9.58	-3.05	228	.003
	Çalışmıyor	14	53.35	7.77			

Tablo 11 incelendiğinde anne babaların aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(230)}= 2.45, p<.05$]. Erkek çocuğa sahip olan anne babaların ortalamalarının ($\bar{X} = 47.44$), kız çocuğa sahip anne babaların ortalamalarına göre ($\bar{X} =44.34$) daha yüksektir.

Anne babaların bu alt boyuta ait toplam puan ortalamaları arasında anne babaların sayısına göre anlamlı bir fark olduğu görülmekte, babaların ortalamaları ($\bar{X} = 48.27$) annelerin ortalamalarına ($\bar{X} = 45.01$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır [$t_{(230)}= -2.35, p<.05$].

Annenin çalışma durumuna göre aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$t_{(229)}= -6.67, p<.001$]. Annelerden çalışmayanların ortalamaları ($\bar{X} =48.96$) annelerden çalışanların ortalamalarına ($\bar{X} =40.83$) göre daha yüksektir.

Babaların çalışma durumuna göre aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(228)}= -3.05, p<.05$]. Babalardan çalışmayanların ortalamaları ($\bar{X} =53.35$) çalışan babaların ortalamalarından ($\bar{X} =45.36$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aşırı kontrollü annelik alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12
Aşırı Kontrollü Annelik Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi
ANOVA Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	4600.45	4	1150.11	15.190	.000
	Gruplar içi	17187.39	227	75.71		
	Toplam	21787.84	231			
Annenin yaşı	Gruplar arası	680.58	2	340.29	3.687	.027
	Gruplar içi	21043.39	228	92.29		
	Toplam	21723.98	230			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	6173.53	5	1234.70	17.865	.000
	Gruplar içi	15550.45	225	69.11		
	Toplam	21723.98	230			
Babanın yaşı	Gruplar arası	953.34	3	317.78	3.533	.016
	Gruplar içi	20239.72	225	89.95		
	Toplam	21193.07	228			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	5564.86	5	1112.97	15.881	.000
	Gruplar içi	15628.21	223	70.08		
	Toplam	21193.07	228			

Tablo 12’de görüldüğü gibi anne ve babaların aşırı kontrollü annelik alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur [$F_{(4/227)} = 15.190$, $p < .001$]. Farkın kaynağını bulmak üzere LSD testi yapılmış sonuçları Tablo 12.1 ‘de verilmiştir.

Tablo 12.1
Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin LSD
Sonuçları

Sosyo-ekonomik düzey	\bar{X}	2	3	4	5
		46.00	51.78	47.68	55.50
1. 450 TL ve altı	49.88	-0.67	-0.19	1.62	9.05*
2. 451TL-600TL	46.00		0.48	2.30	9.72*
3. 601TL-750TL	50.08			1.81	9.24*
4. 751TL-1000TL	48.26				7.42*
5. 1001 TL ve üstü	40.83				

Tablo 12.1 incelendiğinde ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “450 TL ve altı” olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=49.88$) ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=40.83$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “601 TL-750 TL” ($\bar{X}=50.08$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=40.83$) arasında olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “751 TL-1000 TL” ($\bar{X}=48.26$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=40.83$) arasında olan ailelerin puan ortalamaları arasında ailelerden “601 TL-750 TL” geliri olanların aleyhine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Aşırı kontrollü annelik alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(2/228)}= 3.687, p<.05$]. Gözlenen farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığına ilişkin olarak Tamhane T2 testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 12.2.’de verilmiştir.

Tablo 12.2
Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin Tamhane T2 Sonuçları

Annenin yaşı	\bar{X}	2	3
		44.59	43.77
1. 20-30	48.00	3.40*	4.22*
2. 31-40	44.59		0.81
3. 41-50	43.77		

Tablo 12.2 incelendiğinde annelerden yaşı “20-30” arasında olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=48.00$) ile annelerden yaşları “31-40” arasında olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=44.59$) arasında, annelerden yaşları “20-30” arasında olanların ve annelerden yaşları “41-50” olanların arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu fark annelerden “20-30” yaş arasında olanların lehinedir.

Aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(5/225)}=17.865, p<.001$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için LSD testi yapılmış ve sonuçları tablo 12.3’de sunulmuştur.

Tablo 12.3

Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Eğitim durumu	\bar{X}	2	3	4	5	6
		48.88	45.88	41.14	38.07	37.50
1. İlkokul	51.95	3.07	6.06*	10.81*	13.88*	14.45*
2. Ortaokul	48.88		2.99	7.73*	10.80*	11.38
3. Lise	45.88			4.74*	7.81*	8.38
4. Ön lisans	41.14				3.07	3.64
5. Fakülte	38.07					0.57
6. Yüksek lisans	37.50					

Tablo 12.3 incelendiğinde, İlkokul mezunu ($\bar{X}=51.95$) ile lise mezunu ($\bar{X}=45.88$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.95$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.14$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.95$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=38.07$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.95$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=37.50$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=48.88$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.14$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=48.88$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=38.07$), lise mezunu ($\bar{X}=45.88$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.14$), lise mezunu ($\bar{X}=45.88$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=38.07$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Annelerin eğitim durumları göz önüne alındığında ilkokul mezunu olan annelerin en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(3/225)}= 3.533$, $p<.05$]. Farkın kaynağını bulmak amacı ile LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 12.4’de gösterilmiştir.

Tablo 12.4
Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Babanın yaşı	\bar{X}	2	3
		45.51	43.52
1. 20-30	49.62	4.11*	6.09*
2. 31-40	45.51		1.98
3. 41-50	43.52		

Tablo 12.4 incelendiğinde babalardan yaşı “20-30” arasında olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=49.62$) ile babalardan yaşları “31-40” arasında değişenlerin puan ortalamaları($\bar{X}=45.51$) arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Benzer olarak babalardan yaşı “20-30” arasında olanların puan ortalamaları ($\bar{X}=49.62$) ile babalardan yaşları “41-50” arasında değişenlerin puan ortalamaları ($\bar{X}=43.52$) arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu farklar babalardan yaşları “20-30” arasında olanların lehine olduğu saptanmıştır.

Aşırı kontrollü annelik alt boyutuna ait puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(5/223)}= 15.881$, $p<.001$]. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu saptamak için LSD testi yapılmıştır. Testin sonuçları tablo 12.5 ‘de verilmiştir.

Tablo 12.5

Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Eğitim durumu	\bar{X}	2	3	4	5	6
		50.03	47.81	41.30	40.24	35.00
1. İlkokul	51.31	3.07	6.06*	10.81*	13.88*	14.45*
2. Ortaokul	50.03		2.99	7.73*	10.80*	11.38
3. Lise	47.81			4.74*	7.81*	8.38
4. Ön lisans	41.30				3.07	3.64
5. Fakülte	40.24					0.57
6. Yüksek lisans	35.00					

Tablo 12.5 incelendiğinde, ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.31$) ile lise mezunu ($\bar{X}=47.81$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.31$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.30$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.31$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=40.24$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=51.31$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=35$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=50.03$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.30$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=50.03$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=40.24$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=50.03$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=35.00$), lise mezunu ($\bar{X}=47.81$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=41.30$), lise mezunu ($\bar{X}=47.81$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=40.24$), lise mezunu ($\bar{X}=47.81$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=35$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalaması ilkokul mezunu olan babalara aittir.

4.2.2 Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, ebeveyn cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 13'de verilmiştir.

Tablo 13
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	26.20	3.80	-1.00	230	.314
	Erkek	122	26.72	4.03			
Ebeveyn	Anne	164	26.12	3.96	-2.09	230	.037
	Baba	68	27.30	3.74			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	26.00	4.24	-1.40	229	.161
	Çalışmıyor	147	26.75	3.73			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	216	26.38	3.92	-0.83	228	.406
	Çalışmıyor	14	27.28	3.96			

Tablo 13 incelendiğinde anne babaların demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(230)} = -1.00$]. Anne babaların bu alt boyuta ait toplam puan ortalamaları arasında anne babaların sayısına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(230)} = -2.09$, $p < .05$]. Buna göre babaların ortalamaları ($\bar{X} = 27.30$) annelerin ortalamalarına ($\bar{X} = 26.12$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annenin çalışma durumuna göre demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır [$t_{(229)} = -1.40$]. Benzer şekilde babaların çalışma durumuna göre demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(228)} = -0.83$].

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 14'de verilmiştir.

Tablo 14
Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans
Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	79.701	4	19.925	1.297	.272
	Gruplar içi	3488.143	227	15.366		
	Toplam	3567.845	231			
Annenin yaşı	Gruplar arası	45.975	2	22.988	1.489	.228
	Gruplar içi	3519.687	228	15.437		
	Toplam	3565.662	230			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	136.490	5	27.298	1.791	.116
	Gruplar içi	3429.172	225	15.241		
	Toplam	3565.662	230			
Babanın yaşı	Gruplar arası	21.811	3	7.270	.467	.706
	Gruplar içi	3502.861	225	15.568		
	Toplam	3524.672	228			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	131.566	5	26.313	1.729	.129
	Gruplar içi	3393.106	223	15.216		
	Toplam	3524.672	228			

Tablo 14'de görüldüğü gibi anne ve babaların demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olmadığı saptamıştır [$F_{(4/227)} = 1.297$].

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(5/228)} = 1.489$].

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır [$F_{(5/225)}= 1.791$].

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir olmadığı görülmüştür [$F_{(3/225)}= 0.467$].

Demokratik tutum ve eşitlik tanıma alt boyutu puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(5/223)}= 1.729$].

4.2.3 Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, ebeveyn cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15

Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	28.04	7.01			
	Erkek	122	29.77	8.08	-1.73	230	.082
Ebeveyn	Anne	164	27.86	7.78			
	Baba	68	31.58	6.59	-2.09	230	.000
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	27.26	7.48			
	Çalışmıyor	147	29.89	7.59	-1.40	229	.011
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	216	28.61	7.52			
	Çalışmıyor	14	32.28	7.21	-0.83	228	.078

Tablo 15 incelendiğinde anne babaların ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(230)} = -1.73$].

Anne babaların bu alt boyuta ait toplam puan ortalamaları arasında anne babaların sayısına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$t_{(230)} = -2.09$, $p < .001$]. Buna göre babaların ortalamaları ($\bar{X} = 31.58$) annelerin ortalamalarına ($\bar{X} = 27.86$) göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Annenin çalışma durumuna göre ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$t_{(230)} = -1.40$, $p < .05$]. Buna göre annelerden çalışmayanların ortalamaları ($\bar{X} = 29.89$), annelerden çalışanlara ($\bar{X} = 27.26$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babaların çalışma durumuna göre ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(228)} = -0.83$].

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 16'da verilmiştir.

Tablo 16
Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans
Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	521.187	4	130.297	2.288	.061
	Gruplar içi	12926.382	227	56.944		
	Toplam	13447.569	231			
Annenin yaşı	Gruplar arası	42.562	2	21.281	.362	.696
	Gruplar içi	13388.590	228	58.722		
	Toplam	13431.152	230			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	633.097	5	126.619	2.226	.053
	Gruplar içi	12798.054	225	56.880		
	Toplam	13431.152	230			
Babanın yaşı	Gruplar arası	32.441	3	10.814	.188	.905
	Gruplar içi	12970.363	225	57.646		
	Toplam	13002.803	228			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	497.353	5	99.471	1.774	.119
	Gruplar içi	12505.451	223	56.078		
	Toplam	13002.803	228			

Tablo 16'da görüldüğü gibi anne ve babaların ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olmadığı saptamıştır [$F_{(4/227)} = 2.288$].

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(2/228)} = 0.362$].

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır [$F_{(5/225)}=2.226$].

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir olmadığı görülmüştür [$F_{(3/225)}=0.188$].

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(5/223)}=1.774$].

4.2.4 Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Geçimsizlik (Aile içi çatışma) alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, ebeveyn cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17

Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	13.60	4.55	-1.21	230	.226
	Erkek	122	14.31	4.35			
Ebeveyn	Anne	164	13.74	4.64	-1.36	230	.176
	Baba	68	14.55	3.92			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	12.57	4.02	-3.68	229	.000
	Çalışmıyor	147	14.75	4.50			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	216	13.85	4.49	-1.37	228	.188
	Çalışmıyor	14	15.14	3.32			

Tablo 17 incelendiğinde anne babaların geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(230)} = -1.21$]

Anne babaların geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anne babaların sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$t_{(230)} = -1.36$].

Annenin çalışma durumuna göre geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$t_{(229)} = -3.68$, $p < .001$]. Buna göre annelerden çalışmayanların ortalamaları ($\bar{X} = 14.75$), annelerden çalışanlara ($\bar{X} = 12.57$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babaların çalışma durumuna göre geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(228)} = -1.37$].

Geçimsizlik (Aile içi çatışma) alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18
Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi
(ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	379.846	4	94.962	5.125	.001
	Gruplar içi	4206.085	227	18.529		
	Toplam	4585.931	231			
Annenin yaşı	Gruplar arası	23.123	2	11.562	0.581	.560
	Gruplar içi	4537.526	228	19.901		
	Toplam	4560.649	230			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	582.020	5	116.404	6.583	.000
	Gruplar içi	3978.629	225	17.683		
	Toplam	4560.649	230			
Babanın yaşı	Gruplar arası	2.948	3	0.983	0.050	.985
	Gruplar içi	4459.699	225	19.821		
	Toplam	4462.646	228			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	529.226	5	105.845	6.001	.000
	Gruplar içi	3933.420	223	17.639		
	Toplam	4462.646	228			

Tablo 18’de görüldüğü gibi anne ve babaların geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(4/227)} = 5.125, p < .05$]. Farkın kaynağı tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 18.1’ sunulmuştur.

Tablo 18.1
Ailelerin Sosyo-ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmasına İlişkin LSD
Sonuçları

Sosyo-ekonomik düzey	\bar{X}	2	3	4	5
1. 450 TL ve altı	15.77	0.30	1.05	1.61	3.18*
2. 451TL-600TL	15.47		0.75	1.31	2.87*
3. 601TL-750TL	14.72			0.56	2.12*
4. 751TL-1000TL	14.15				1.56
5. 1001 TL ve üstü	12.59				

Tablo 18.1 incelendiğinde ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “450 TL ve altı” ($\bar{X}=15.77$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=12.59$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “451 TL - 600 TL” olan ailelerin puan ortalamaları ($\bar{X}=15.47$) ile sosyo-ekonomik düzeyi “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=12.59$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyleri “601 TL-750 TL” ($\bar{X}=14.72$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=12.59$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “751 TL-1000 TL” ($\bar{X}=14.15$) olan ailelerin puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=12.59$) arasında olan ailelerin puan ortalamaları arasında ailelerden “450 TL ve altı” geliri olanların lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$F_{(2/228)}=0.581$].

Geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutu puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(5/225)}=6.583$, $p<.001$]. Farkın kaynağını tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 18.2’de sunulmuştur.

Tablo 18.2**Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları**

Eğitim durumu	\bar{X}	2	3	4	5	6
		13.14	13.30	13.14	11.61	14.00
1. İlkokul	15.98	1.26	2.68*	2.84*	4.36*	1.98
2. Ortaokul	13.14		1.41	1.57	3.10*	0.72
3. Lise	13.30			0.15	1.68*	-0.69
4. Ön lisans	13.14				1.52	-0.85
5. Fakülte	11.61					-2.38
6. Yüksek lisans	14.00					

Tablo 18.2 incelendiğinde ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile lise mezunu ($\bar{X}=13.30$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=13.14$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.61$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=13.14$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.61$), lise mezunu ($\bar{X}=13.30$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.61$) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalaması ($\bar{X}=15.98$) ilkokul mezunu olan annelere aittir.

Geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir olmadığı görülmüştür [$F_{(5/223)}=0.050$].

Geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutu puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(5/223)}=6.001$, $p<.001$]. Farkın kaynağını tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 18.3' de verilmiştir.

Tablo 18.3

Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Eğitim durumu	\bar{X}	2	3	4	5	6
		15.37	13.65	13.69	11.86	12.55
1. İlkokul	15.98	0.60	2.32*	2.28*	4.11*	3.42*
2. Ortaokul	15.37		1.71	1.68	3.50*	2.81
3. Lise	13.65			-0.03	1.78*	1.09
4. Ön lisans	13.69				1.82	1.13
5. Fakülte	11.86					-0.68
6. Yüksek lisans	12.55					

Tablo 18.3' de görüldüğü üzere, babalardan ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile lise mezunu ($\bar{X}=13.65$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=13.69$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.86$), ilkokul mezunu ($\bar{X}=15.98$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=12.55$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=15.37$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.86$), lise mezunu ($\bar{X}=13.65$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=11.86$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalaması ($\bar{X}=15.98$) ilkokul mezunu olan babalara aittir.

4.2.5 Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Sıkı Disiplin alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, ebeveyn cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 19'da verilmiştir.

Tablo 19
Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	36.75	8.67	-1.493	230	.137
	Erkek	122	38.54	9.63			
Ebeveyn	Anne	164	36.77	9.35	-2.488	230	.014
	Baba	68	39.92	8.53			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	32.39	8.98	-7.089	229	.000
	Çalışmıyor	147	40.74	7.93			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	216	37.15	9.12	-3.386	228	.004
	Çalışmıyor	14	44.21	7.44			

Tablo 19 incelendiğinde anne babaların sıkı disiplin alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre anlamlı bir fark görülmemektedir [$t_{(230)} = -1.49$]

Anne babaların sıkı disiplin alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anne babaların sayısına göre anlamlı bir farklılık görülmemektedir [$t_{(230)} = -2.48$, $p < .05$]. Buna göre babaların sıkı disiplin alt boyutundaki ortalamalarının ($\bar{X} = 39.92$) annelerin bu alt boyuttaki ortalamalarından ($\bar{X} = 36.77$) daha yüksektir.

Annenin çalışma durumuna göre sıkı disiplin alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır [$t_{(229)} = -7.08$, $p < .001$]. Buna göre annelerden çalışmayanların ortalamaları ($\bar{X} = 40.74$), annelerden çalışanlara ($\bar{X} = 32.39$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Babaların çalışma durumuna göre sıkı disiplin alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark görülmektedir [$t_{(228)} = -3.38$, $p < .05$]. Buna göre

babalardan çalışmayanların puan ortalamaları ($\bar{X} = 44.21$), çalışan babaların puan ortalamalarından ($\bar{X} = 37.15$) daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Sıkı disiplin alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20
Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)
Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	4395.143	4	1098.786	16.377	.000
	Gruplar içi	15229.737	227	67.091		
	Toplam	19624.879	231			
Annenin yaşı	Gruplar arası	826.491	2	413.245	5.014	.007
	Gruplar içi	18791.076	228	82.417		
	Toplam	19617.567	230			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	5322.029	5	1064.406	16.753	.000
	Gruplar içi	14295.539	225	63.536		
	Toplam	19617.567	230			
Babanın yaşı	Gruplar arası	567.762	3	189.254	2.318	.076
	Gruplar içi	18367.016	225	81.631		
	Toplam	18934.777	228			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	4562.685	5	912.537	14.159	.000
	Gruplar içi	14372.092	223	64.449		
	Toplam	18934.777	228			

Tablo 20’de görüldüğü üzere anne ve babaların sıkı disiplin alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(4/227)}= 16.377$, $p<.001$]. Farkın kaynağı tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçlar 20.1’ de verilmiştir.

Tablo 20.1

Ailelerin Sosyo- ekonomik Düzeylerinin Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Sosyo-ekonomik düzey	\bar{X}	2	3	4	5
		43.26	40.72	37.94	33.00
1. 450 TL ve altı	42.16	-1.09	1.44	4.21	9.16*
2. 451TL-600TL	43.26		2.54	5.31*	10.26*
3. 601TL-750TL	40.72			2.77	7.72*
4. 751TL-1000TL	37.94				4.94*
5. 1001 TL ve üstü	33.00				

Buna göre, ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “450 TL ve altı” ($\bar{X}=42.16$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=33.00$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “451 TL- 600 TL” ($\bar{X}=43.26$) olan ailelerin puan ortalamaları) ile sosyo-ekonomik düzeyi “750 TL- 1000TL” ($\bar{X}=37.94$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında ve “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=33.00$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyleri “601 TL-750 TL” ($\bar{X}=40.72$) olanların puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=33.00$) olan ailelerin puan ortalamaları arasında; sosyo-ekonomik düzeyi “751 TL-1000 TL” ($\bar{X}=37.94$) olan ailelerin puan ortalamaları ile “1001 TL ve üstü” ($\bar{X}=33.00$) arasında olan ailelerin puan ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. En yüksek puan ortalamasının sosyo- ekonomik düzeyi “451 TL- 600 TL” olan aileler olduğu görülmüştür.

Sıkı disiplin alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür [$F_{(2/228)}= 5.014$, $p<.05$].

Farkın kaynağını tespit etmek amacı ile Tamhane T2 testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 20.2’de verilmiştir.

Tablo 20.2

Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin Tamhane T2 Sonuçları

Annelerin yaşı	\bar{X}		
		2	3
		36.17	35.00
1. 20-30	39.89	3.72*	4.89*
2. 31-40	36.17		1.17
3. 41-50	35.00		

Tablo 20.2 incelendiğinde, annelerden yaşı “20-30” ($\bar{X}=39.89$) arasında olanların puan ortalamaları ile annelerden yaşı “31-40” ($\bar{X}=36.17$) arasında olanların puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Annelerden sıkı disiplin alt boyutunda en yüksek ortalamaya sahip olanların “20-30” yaş arası anneler olduğu görülmektedir.

Sıkı disiplin alt boyutu puan ortalamaları annenin eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür [$F_{(5/225)}= 16.753$, $p<.001$]. Farkın kaynağını tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 20.3’de verilmiştir.

Tablo 20.3

Annelerin Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Eğitim durumu	\bar{X}					
		2	3	4	5	6
		40.48	38.11	31.96	31.26	21.50
1. İlkokul	42.91	2.43	4.80*	10.95*	11.65*	21.41
2. Ortaokul	40.48		2.36	8.51*	9.21*	18.98*
3. Lise	38.11			6.14*	6.84*	16.61
4. Ön lisans	31.96				0.70	10.46
5. Fakülte	31.26					9.76
6. Yüksek lisans	21.50					

Tablo 20.3 incelendiğinde, annelerden ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.91$) ile lise mezunu ($\bar{X}=38.11$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.91$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=31.96$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.91$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=31.26$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.91$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=21.50$); ortaokul mezunu ($\bar{X}=40.48$) ile

ön lisans mezunu ($\bar{X}=31.96$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=40.48$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=31.26$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=40.48$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=21.50$); lise mezunu ($\bar{X}=38.11$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=31.96$), lise mezunu ($\bar{X}=38.11$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=31.26$), lise mezunu ($\bar{X}=38.11$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=21.50$) arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalamasının ilkökul mezunu annelere ait olduğu görülmektedir.

Sıkı disiplin alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür [$F_{(3/225)}=2.318$].

Sıkı disiplin alt boyutu puan ortalamaları babanın eğitim durumuna göre karşılaştırıldığında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(5/223)}=6.001$, $p<.001$]. Farkın kaynağını belirlemek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 20.4’de verilmiştir.

Tablo 20.4

Babaların Eğitim Durumlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Eğitim durumu	\bar{X}	2	3	4	5	6
		41.15	39.08	34.34	32.37	27.55
1. İlkokul	42.84	1.68	3.75*	8.49*	10.46*	15.28*
2. Ortaokul	41.15		2.07	6.81	8.77	13.60*
3. Lise	39.08			4.74*	6.70*	11.53*
4. Ön lisans	34.34				1.96	6.79*
5. Fakülte	32.37					4.82
6. Yüksek lisans	27.55					

Tablo 20.4 incelendiğinde babalardan ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.84$) ile lise mezunu ($\bar{X}=39.08$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.84$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=34.34$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.84$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=32.37$), ilkökul mezunu ($\bar{X}=42.84$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=27.55$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=41.15$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=34.34$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=41.15$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=32.37$), ortaokul mezunu ($\bar{X}=41.15$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=27.55$), lise mezunu

($\bar{X}=39.08$) ile ön lisans mezunu ($\bar{X}=34.34$), lise mezunu ($\bar{X}=39.08$) ile fakülte mezunu ($\bar{X}=32.37$), lise mezunu ($\bar{X}=39.08$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=27.55$); ön lisans mezunu ($\bar{X}=34.34$) ile yüksek lisans mezunu ($\bar{X}=27.55$) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek puan ortalaması ($\bar{X}=42.84$) ilkokul mezunu olan babalara aittir.

4.3 Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemlerine İlişkin Bulgular

Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğinin alt boyutları olan;

1. Kavgacı/Saldırgan Olma
2. Endişeli/Ağlamaklı Olma
3. Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma

Alt boyutlarının analizleri ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.3.1 Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Kavgacı/Saldırgan olma alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21
Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p																				
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	2.40	3.71	-3.62	231	.000																				
	Erkek	123	4.52	5.13				Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	3.08	4.63	-1.00	230	.316	Çalışmıyor	148	3.71	4.58	Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	217	3.43	4.55	-1.22	229	.223
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	3.08	4.63	-1.00	230	.316																				
	Çalışmıyor	148	3.71	4.58				Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	217	3.43	4.55	-1.22	229	.223	Çalışmıyor	14	5.00	5.84								
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	217	3.43	4.55	-1.22	229	.223																				
	Çalışmıyor	14	5.00	5.84																							

Tablo 21 incelendiğinde çocukların kavgacı/saldırğan olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığı görülmektedir [$t_{(231)} = -3.62$, $p < .001$]. Buna göre erkek çocuklarının bu alt boyuta ait ortalamalarının ($\bar{X} = 4.52$) kız çocukların puan ortalamalarına ($\bar{X} = 2.40$) göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Annelerin çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırğan olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t_{(230)} = -1.00$, $p > .05$]. Benzer şekilde babanın çalışma durumuna göre çocukların kavgacı/saldırğan olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t_{(229)} = -1.22$].

Kavgacı/Saldırğan olma alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22
Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi
(ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
SED	Gruplar arası	79.174	4	19.794	.922	.452
	Gruplar içi	4892.946	228	21.460		
	Toplam	4972.120	232			
Kardeş sayısı	Gruplar arası	50.246	3	16.749	.779	.507
	Gruplar içi	4921.875	229	21.493		
	Toplam	4972.120	232			
Annenin yaşı	Gruplar arası	163.625	2	81.813	3.956	.020
	Gruplar içi	4736.336	229	20.683		
	Toplam	4899.961	231			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	173.888	5	34.778	1.663	.145
	Gruplar içi	4726.073	226	20.912		
	Toplam	4899.961	231			
Babanın yaşı	Gruplar arası	187.390	3	62.463	2.967	.033
	Gruplar içi	4757.584	226	21.051		
	Toplam	4944.974	229			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	132.542	5	26.508	1.234	.294
	Gruplar içi	4812.432	224	21.484		
	Toplam	4944.974	229			

Tablo 22 incelendiğinde, çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4/228)}= 0.922$].

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında kardeş sayısına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3/229)}= 0.779$].

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(2/229)}=$

3.956, $p < .05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacı ile LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 22.1’ de verilmiştir.

Tablo 22.1
Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Annelerin Yaşı	\bar{X}		
		2	3
		3.50	3.17
1. 20-30	3.33	0.03	-4.32*
2. 31-40	3.30		-4.36*
3. 41-50	7.66		

Tablo 22.1 incelendiğinde annelerden “20-30” ($\bar{X} = 3.33$) yaş arasında olanlar ile “41-50” ($\bar{X} = 7.66$) yaş arasında olanların; “31-40” ($\bar{X} = 3.30$) yaş arasında olanlar ile de “41-50” ($\bar{X} = 7.66$) yaş arasında olanların ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamaları karşılaştırıldığında annelerden yaşı “41-50” arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır.

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/226)} = 1.663$].

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(3/226)} = 2.967$, $p < .05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacı ile LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 22.2’ de verilmiştir.

Tablo 22.2
Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Babanın yaşı	\bar{X}			
		2	3	4
		3.50	3.17	11.33
1. 20-30	3.46	-0.03	0.29	-7.86*
2. 31-40	3.50		0.33	-7.82*
3. 41-50	3.17			-8.16*
4. 51 ve üstü	11.33			

Tablo 22.2 incelendiğinde babalardan yaşı “20-30” ($\bar{X}=3.46$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=11.33$) olanların; yaşı “31-40” ($\bar{X}=3.50$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=11.33$) olanların, yaşı “41-50” ($\bar{X}=3.17$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=11.33$) olanların ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Gruptaki puan ortalamaları karşılaştırıldığında babalardan yaşı “51 ve üstü” arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/224)}= 1.234$].

3.3.2 Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Endişeli/Ağlamaklı olma alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, çocuğun evde kendisine ait bir odasının olmasına, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 23’de verilmiştir.

Tablo 23
Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	2.59	3.75	-0.27	231	.784
	Erkek	123	2.72	3.63			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	2.30	3.46	-0.97	230	.329
	Çalışmıyor	148	2.78	3.69			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	217	2.64	3.57	-0.50	229	.623
	Çalışmıyor	14	3.35	5.25			

Tablo 23 incelendiğinde çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre farklılaşmadığı görülmektedir [$t_{(231)}= -0.27$].

Annelerin çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t_{(230)} = -0.97$, $p > .05$]. Benzer şekilde babanın çalışma durumuna göre çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t_{(229)} = -0.50$].

Endişeli/Ağlamaklı olma alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 24’de verilmiştir.

Tablo 24
Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi
(ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	22.262	4	5.566	0.406	.804
	Gruplar içi	3123.952	228	13.702		
	Toplam	3146.215	232			
Kardeş sayısı	Gruplar arası	175.521	3	58.507	4.510	.004
	Gruplar içi	2970.694	229	12.972		
	Toplam	3146.215	232			
Annenin yaşı	Gruplar arası	131.386	2	65.693	5.213	.006
	Gruplar içi	2885.701	229	12.601		
	Toplam	3017.086	231			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	81.982	5	16.396	1.263	.281
	Gruplar içi	2935.104	226	12.987		
	Toplam	3017.086	231			
Babanın yaşı	Gruplar arası	170.786	3	56.929	4.349	.005
	Gruplar içi	2958.297	226	13.090		
	Toplam	3129.083	229			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	111.090	5	22.218		
	Gruplar içi	3017.992	224	13.473	1.649	.148
	Toplam	3129.083	229			

Tablo 24 incelendiğinde, çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4/228)}= 0.406$].

Çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında kardeş sayısına göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir [$F_{(3/229)}= 4.510$, $p<.05$]. Farkın kaynağını tespit etmek için LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 24.1’ de verilmiştir.

Tablo 24.1

Kardeş Sayılarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Kardeş sayısı	\bar{X}	2	3
		3.50	2.82
1. Tek çocuk	2.87	0.05	-2.90*
2. İki çocuk	2.82		-3.66*
3. Üç ve daha fazla	5.78		

Tablo 24.1 incelendiğinde çocuklardan tek çocuk olanlar ($\bar{X}=2.87$) ile üç kardeş olanların ($\bar{X}=5.78$); iki kardeş olanlar ($\bar{X}=2.82$) ile üç ve daha fazla kardeş olanların ($\bar{X}=5.78$) ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamalarına bakıldığında en yüksek ortalamanın üç kardeş ve daha fazla olan çocukların olduğu saptanmıştır.

Çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(2/229)}= 5.213$, $p<.05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacı ile LSD testi yapılmış ve Tablo 24.2’de verilmiştir.

Tablo 24.2

Annelerin Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Annenin yaşı	\bar{X}	2	3
		2.38	6.33
1. 20-30	2.56	0.17	-3.77*
2. 31-40	2.38		-3.94*
3. 41-50	6.33		

Tablo 24.2 incelendiğinde annelerden “20-30” ($\bar{X}=2.56$) yaş arasında olanlar ile “41-50” ($\bar{X}=6.33$) yaş arasında olanların; “31-40” ($\bar{X}=2.38$) yaş arasında olanlar ile de “41-50” ($\bar{X}=6.33$) yaş arasında olanların ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür. Gruptaki puan ortalamaları karşılaştırıldığında annelerden yaşı “41-50” arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu saptanmıştır.

Çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/226)}=1.263$].

Çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir [$F_{(3/226)}=4.349$, $p<.05$]. Farkın kaynağını belirlemek amacı ile LSD testi yapılmış ve sonuçları Tablo 24.3’de verilmiştir.

Tablo 24.3
Babaların Yaşlarının Karşılaştırılmalarına İlişkin LSD Sonuçları

Babanın yaşı	\bar{X}	2	3	4
		2.46	3.34	9.66
1. 20-30	2.47	0.01	-0.87	-7.20*
2. 31-40	2.46		-0.88	-7.21*
3. 41-50	3.34			-6.32*
4. 51 ve üstü	9.66			

Tablo 24.3 incelendiğinde babalardan yaşı “20-30” ($\bar{X}=2.47$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=9.66$) olanların; yaşı “31-40” ($\bar{X}=2.46$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=9.66$) olanların, yaşı “41-50” ($\bar{X}=3.34$) arasında olanlar ile yaşı “51 ve üstü” ($\bar{X}=9.66$) olanların ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır. Gruptaki puan ortalamaları karşılaştırıldığında babalardan yaşı “51 ve üstü” arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir.

Çocukların endişeli/ağlamaklı olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/224)}=1.649$].

3.3.3 Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Bulgular

Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz olma alt boyutunun puan ortalamalarının çocuğun cinsiyetine, çocuğun evde kendisine ait bir odasının olmasına, anne babanın çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25
Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin t-testi Sonuçları

	Grup	n	\bar{X}	S	t	sd	p
Çocuğun cinsiyeti	Kız	110	1.82	1.96	-3.08	231	.002
	Erkek	123	2.71	2.42			
Annenin çalışma durumu	Çalışıyor	84	1.78	2.00	-2.63	230	.009
	Çalışmıyor	148	2.54	2.31			
Babanın çalışma durumu	Çalışıyor	217	2.25	2.28	-1.50	229	.152
	Çalışmıyor	14	3.00	1.75			

Tablo 25 incelendiğinde çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında çocuğun cinsiyetine göre farklılaştığı görülmektedir [$t_{(231)}= -3.08, p<.05$]. Buna göre erkek çocuklarının puan ortalamalarının ($\bar{X}=2.71$) kız çocuklarının puan ortalamalarından ($\bar{X}=1.82$) daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Annelerin çalışma durumuna göre çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür [$t_{(230)} = -2.63$, $p < .05$]. Buna göre çalışmayan annelerin çocuklarının puan ortalamaları ($\bar{X} = 2.54$) çalışan annelerin çocuklarının puan ortalamalarından ($\bar{X} = 1.78$) daha yüksektir.

Babanın çalışma durumuna göre çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutuna ait toplam puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [$t_{(229)} = -1.50$].

Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz olma alt boyutunun puan ortalamalarının ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, çocuğun sahip olduğu kardeş sayısına, annenin ve babanın yaşına, anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla tekyönlü varyans analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 26'da verilmiştir.

Tablo 26
Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Tek Yönlü Varyans
Analizi (ANOVA) Sonuçları

	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
SED	Gruplar arası	30.639	4	7.660	1.516	.198
	Gruplar içi	1151.928	228	5.052		
	Toplam	1182.567	232			
Kardeş sayısı	Gruplar arası	11.133	3	3.711	0.725	.538
	Gruplar içi	1171.433	229	5.115		
	Toplam	1182.567	232			
Annenin yaşı	Gruplar arası	19.471	2	9.736	1.972	.142
	Gruplar içi	1130.421	229	4.936		
	Toplam	1149.892	231			
Annenin eğitim durumu	Gruplar arası	50.434	5	10.087	2.073	.070
	Gruplar içi	1099.458	226	4.865		
	Toplam	1149.892	231			
Babanın yaşı	Gruplar arası	20.918	3	6.973	1.370	.253
	Gruplar içi	1150.543	226	5.091		
	Toplam	1171.461	229			
Babanın eğitim durumu	Gruplar arası	50.681	5	10.136	2.026	.076
	Gruplar içi	1120.780	224	5.003		
	Toplam	1171.461	229			

Tablo 26 incelendiğinde, çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutu puan ortalamaları arasında sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(4/228)}= 1.516$].

Çocukların kavgacı/saldırgan olma alt boyutu puan ortalamaları arasında kardeş sayısına göre anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir [$F_{(3/229)}= 0.725$].

Çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(2/229)}= 1.972$].

Çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutu puan ortalamaları arasında annenin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/226)}= 2.073$].

Çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın yaşına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(3/226)}= 1.370$].

Çocukların aşırı hareketli/ dikkatsiz olma alt boyutu puan ortalamaları arasında babanın eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [$F_{(5/224)}= 2.026$].

4.4 Anne Baba Tutumları ile Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğinin alt boyutları ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğinin alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakmak amacı ile Pearson Momentler Çarpımı korelasyonu yöntemi ile test edilmiş ve sonuçlar Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27
Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğinin (PARI) Alt Boyutları
Ve Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeğinin (OÖDSTÖ) Alt
Boyutlarına İlişkin Korelasyon Tablosu

		Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz olma		
		Kavgacı olma	Endişeli olma	
Aşırı Annelik	r	.175(**)	.127	.189(**)
	p	.008	.053	.004
Demokratik	r	.061	.020	.127
	p	.359	.762	.053
Ev kadınlığını reddetme	r	.162(*)	.212(**)	.196(**)
	p	.014	.001	.003
Geçimsizlik	r	.116	.171(**)	.188(**)
	p	.078	.009	.004
Sıkı Disiplin	r	.188(**)	.115	.237(**)
	p	.004	.080	.000

*P<.05 **P<.001

Tablo 27 incelendiğinde aşırı kontrollü annelik alt boyutu ile kavgacı olma alt boyutu arasında düşük düzeyde, pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0.175$, $p < .001$). Buna göre annenin koruyucu tutumu arttıkça çocuğun kavgacı olma davranışının artabileceği söylenebilir. Endişeli olma alt boyutu ile ilişkisine bakıldığında aralarında düşük ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($r = 0.127$). Aşırı hareketli/dikkatsiz olma alt boyutu ile aşırı annelik alt boyutu arasında ise düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0.189$, $p < .001$).

Demokratik tutum alt boyutuna göre ilişkilere bakıldığında; kavgacı olma alt boyutu ile arasında çok düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir

($r=0.061$). Endişeli olma alt boyutu ile arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında çok düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($r=0.020$). Aşırı hareketli/dikkatsiz olma alt boyutu ile arasında ilişkiye bakıldığında aralarında düşük düzeyde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir ($r=0.127$).

Ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutu ile kavgacı olma alt boyutu arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında düşük düzeyde, pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.162$, $p<.05$). Aynı şekilde endişeli olma alt boyutu ile aralarında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.212$, $p<.001$). Aşırı hareketli/dikkatsiz olma alt boyutu ile arasındaki ilişkiye bakıldığında aralarında düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($r=0.196$).

Geçimsizlik alt boyutu ile ilgili analizlere bakıldığında; kavgacı olma alt boyutu ile arasında düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır ($r=0.116$). Endişeli olma alt boyutu ile geçimsizlik alt boyutu arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.171$, $p<.05$). Aynı şekilde aşırı hareketli/dikkatsiz olma alt boyutu ile arasında da düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmektedir ($r=0.188$, $p<.001$).

Sıkı disiplin alt boyutu ile kavgacı olma alt boyutu arasındaki ilişki düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkidir ($r=0.188$, $p<.001$). Endişeli olma alt boyutu ile ise istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişki bulunmaktadır ($r=0.115$). Aşırı hareketli/dikkatsiz olma alt boyutu ile arasında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.237$, $p<.001$).

Genel olarak Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) arasındaki ilişki incelendiğinde aralarında düşük düzeyde, pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.223$, $p<.001$). Buna göre anne baba tutumları ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri arasında zayıf düzeyde bile olsa pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Düşük düzeyde olmasının sebepleri

birçok değişkenin hem anne babanın çocuk yetiştirme tutumunu hem de çocukların davranışlarını etkilediği olarak sıralanabilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümde okul öncesi dönemdeki çocuk davranış problemleri ve anne baba tutumları arasındaki ilişkiye yönelik bulguların sonuçlarına, tartışmaya ve araştırmanın sonuçlarına yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmada bulgulara ait sonuçlar ayrı ayrı ele alınmış ve tartışılmıştır. Sonuçlara ilişkin yorumlar aşağıda verilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

4.1 Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeğine (PARI) İlişkin Sonuçlar

4.1.1 Aşırı Annelik (Aşırı kontrol) Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda; örnekleme oluşturan anne babaların aşırı anneliklerine bakıldığında anne babalardan erkek çocuğa sahip olanların kız çocuğa sahip olanlara göre daha çok kontrol gösterdiği görülmüştür. Rothbaum ve Weisz (1994) çocuğun cinsiyetinin ebeveynlikte ve ebeveyn-çocuk ilişkisinde önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemişlerdir.

Araştırmaya katılan babaların annelere göre daha kontrolcü olduğu görülmüştür. Farklı olarak Özyürek ve Şahin (2006) annelerin daha koruyucu, Kaya (2010) ise anne babanın çocuk yetiştirme tutumlarının benzer olduğunu bulmuştur.

Anne babanın çalışma durumu göz önüne alındığında anne babalardan çalışmayanların çalışanlara göre daha kontrolcü olduğu saptanmıştır. Bu sonuç için anne babalardan çalışmayanların çalışanlara göre çocuk ile birlikte daha fazla vakit geçirdikleri ve çocukların hayatlarına daha fazla müdahale etme imkanları bulmalarından kaynaklı olabileceği söylenebilir. Özben ve Argun (2002) çalışmayan

annelerin aşırı kontrolcü tutumunun daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Özyürek (2004) çalışmasında çalışmayan annelerin çalışan annelere göre daha koruyucu tutum sergilediklerini bulmuştur. Özyürek ve Şahin (2005), Şanlı (2007) çalışmalarında ev hanımlarının çalışan annelere göre daha koruyucu bir tutuma sahip olduklarını bulmuşlardır. Bunun sebebi annelerin eğitim düzeyinin arttıkça değişime daha açık insanlarla bir arada olmaları ve tutumlarının değişmesinin daha kolay olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunu desteklemektedir.

Araştırmadaki ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri göz önüne alındığında ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “450 TL ve altı” olanların anneye yönelik kontrollerinin yüksek olduğu görülmektedir. En düşük düzeyde kontrol gösteren grubun en yüksek düzeyde gelire sahip aileler olduğu anlaşılmaktadır.

Annelerin yaşları göz önüne alındığında çocuklarına aşırı kontrol uygulayan annelerin “20-30” yaş arası genç anne grubu olduğu saptanmıştır. Babaların yaşına göre tutumlarına bakıldığında babalardan “20-30” yaş arasında olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. En düşük kontrol uygulayan babaların ise “41-50” yaş arasında olan babalar olduğu saptanmıştır. Şanlı (2007) annelerden en düşük düzeyde kontrol uygulayanların en genç anneler olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Kaya (2010) yaptığı araştırmasında bu sonucu desteklemekte olup anne babanın yaşının yükseldikçe aşırı koruyucu tutumunun azaldığını gözlemiştir. Anne babaların yaşlarının yükseldikçe çocuklarına karşı daha hoşgörülü oldukları söylenebilir. Araştırma sonucundan farklı olarak Özyürek (2004) araştırmasında anne baba tutumlarının yaşlarına bağlı olarak değişmediği vurgulamaktadır.

Anne babanın eğitim durumu açısından aşırı anneliğe ilişkin anne ve babalardan ilkökul mezunu olanların en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bu durum anne babalardan en düşük düzeyde eğitime sahip olanların çocuklarını aşırı kontrol altında tuttuklarını göstermektedir. Çocuklarını daha özgür bırakan, fikirlerine daha çok saygı duyan grubun fakülte mezunu olan anneler ve yüksek lisans mezunu olan babalar olduğu görülmüştür. Özben ve Argun (2002) anne ve babaların, Özyürek (2004) ve Şanlı (2007) annelerin, Kaya (2010) ve

Durmuş (2006) çalışmalarında annelerin ve babaların aşırı koruyucu tutumunun ilkokul ve ortaokul mezunu olanlarda yüksek düzeyde olduğunu, anne ve babaların eğitim düzeylerinin arttıkça demokratik tutum göstermeye yatkın olduklarını bulmuştur. Yapılan araştırmalar sonuç ile tutarlılık göstermektedir.

4.1.2 Demokratik Tutum ve Eşitlik Tanıma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda anne babaların demokratik tutumlarının çocuğun cinsiyetine, anne ve babanın çalışma durumuna, anne ve babanın eğitim durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne ve babanın yaşına göre farklılaşmadığı görülmüştür. Özyürek ve Şahin (2005) araştırmasında annelerin çalışma durumlarına göre değişirken babaların mesleklerine göre demokratik tutumlarının değişmediğini bulmuşlardır.

Anne babanın demokratik tutumları kendi aralarında anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Örnekleme oluşturan babaların annelere göre daha çok demokratik tutuma sahip olduğu saptanmıştır. Farklı olarak Özyürek ve Şahin (2005) çalışmasında annelerin babalara göre daha demokratik tutuma sahip olduğunu bulmuşlardır. Farklı sonuçların elde edilmesinin nedeni şu olabilir: artık babaların da anneler kadar çocuk bakımında sorumluluklar almaya başlaması ve babaların bu konuda daha çok bilinçlenmesi, çocuk ile ilgili sorumlulukları anne ile birlikte paylaşmasına, çocuğu daha iyi anlamasına ve daha hoşgörülü bir tutuma sahip olmasına neden olmuş olabilir.

4.1.3 Ev Kadınlığı Rolünü Reddetme Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırmada; anne babaların ev kadınlığı rolünü reddetmeleri çocuğun cinsiyetine, babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne ve babanın yaşına ve anne babanın eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür.

Örnekleme katılan babaların annelere göre ev kadınlığı rolünü daha çok reddettiği görülmüştür. Toplumdaki geleneksel aile yapısında babanın otorite olarak kabul edilmesi ve annenin aile ve ev ile daha ilgili olması babaların ev ile ilgili daha az ilgilenmelerine sebep olduğu düşünülebilir.

Ayrıca annelerden çalışmayanların çalışan annelere göre ev kadınlığı rolünü daha çok reddettiği görülmüştür. Annelerin çalışıyor olması, çocukları ile daha az vakit geçirdikleri bu nedenle çocukları için daha fazla kendilerini sorumlu hissetmeleri ve bu role daha yakın hissetmelerine neden olduğu düşünülebilir. Bornstein ve Zlotnik (2008) araştırmalarında çalışan annelerin çalışmayan annelere göre daha demokratik olduğu ve daha az stresli davranışlar gösterdiği söylenebilir. Sonuç olarak çalışan annelerin çocuklarının akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır.

4.1.4 Geçimsizlik (Aile içi çatışma) Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Bu araştırmada bu alt boyuta ilişkin çocuğun cinsiyetine, ebeveyne, babanın çalışma durumuna, annenin ve babanın yaşına göre farklılaşma görülmemektedir. Annelerden çalışmayanların çalışan annelere göre aile içi çatışma boyutunda daha yüksek puan aldığı görülmüştür.

Ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “450 TL ve altı” olan ailelerin geçimsizlik (aile içi çatışma) alt boyutunda puanları en yüksek olan gruptur. En düşük düzeyde aile içi çatışma yaşanan aileler ise en yüksek gelire sahip aileler olduğu görülmüştür. Şanlı (2007) ailelerin gelir düzeyi düşük olduğunda annelerin geçimsizlik tutumlarının arttığını belirlemiştir.

Anne babanın eğitim durumu açısından bakıldığında bulgular doğrultusunda anne babalardan ilkokul mezunu olanların daha çok aile içi çatışma yaşadığı söylenebilir. Aile içi çatışmanın en düşük olduğu aileler ise lisans mezunu olan anne babalardan oluşan grup olduğu saptanmıştır.

4.1.5 Sıkı Disiplin Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda; bu alt boyuta ilişkin bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan anne babaların sıkı disiplin tutumları çocuğun cinsiyetine ve babanın yaşına göre farklılık göstermemektedir.

Araştırmaya katılan babaların annelere göre daha çok disiplinli tutum gösterdikleri görülmüştür. Araştırmalar babaların annelere göre çocuklarına karşı daha agresif ve sert bir tutum benimsediklerini göstermektedir (Hart & Robinson,1994; Russell et al., 1998). Türkiye’ de Kaya (2003) tarafından yapılan çalışmada babaların annelere göre daha baskıcı ve disiplinli bir tutuma sahip olduklarını bulmuştur. Bu sonucun temelinde babaların çocuklardaki istenmeyen davranış karşısında daha katı bir tutuma sahip oldukları düşünülebilir. Yapılan çalışmalar bu araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Anne ve babanın çalışma durumlarına göre bakıldığında, çalışmayan anne babaların çalışan anne babalara göre daha sıkı disiplin gösterdikleri görülmüştür. Özben ve Argun (2002) çalışmayan anne babalara çalışan anne babalara göre daha baskıcı, daha müdahaleci olduklarını bulmuştur. Özyürek (2004) ve Şanlı (2007) çalışmayan annelerin çalışan annelere göre çocuklarına daha katı bir tutum gösterdiklerini bulmuşlardır. Bornstein ve Zlotnik (2008) annelerden düşük eğitim düzeyinde olanların çocuklarını disipline edebilmek için daha çok fiziksel ceza uyguladıkları; yüksek düzeyde eğitim almış annelerin ise daha çok destekleyici ve çocuk merkezli bir ebeveynlik stili benimsedikleri söylemektedirler. Bu sonuçlar ile araştırma sonucu paralellik göstermektedir. Buna göre çalışmayan anne babaların çocuklar ile birlikte daha fazla birlikte vakit geçirdiklerinden çocukları üzerinde hakimiyet kurmaya daha yatkın oldukları, çalışan anne babaların ise çocukları ile geçirdikleri süreler kısıtlı olduğu için çocuklarına karşı daha ilgili ve hoşgörülü davrandıkları düşünülebilir.

Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ele alındığında; ailelerden sosyo-ekonomik düzeyi “451 TL-600 TL” olanların lehine çıkmıştır. Sıkı disiplin uygulayan ailelerin nispeten alt sosyo-ekonomik düzey olarak ele aldığımız gruptan olduğu görülmüştür.

Annelerin yaşına göre bakıldığında annelerden “20-30” yaş arasında olanların orta yaşlı annelere göre sıkı disipline yönelik davranışlara daha sahip olduğu görülmüştür. Kaya (2010) yaptığı araştırmasında bu sonucu desteklemekte olup annenin yaşının yükseldikçe aşırı koruyucu tutumunun arttığını gözlemiştir.

Araştırma sonucunda anne babaların eğitim durumuna göre bakıldığında, anne babalardan ilkokul mezunu olanların daha disiplinli bir tutuma sahip olduğu, en düşük düzeyde sıkı disiplin uygulayan anne babalarında yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür. Şendoğdu (2000), Özyürek ve Şahin (2005), Durmuş (2006), Şahin ve Özyürek (2008) çalışmalarında baskı ve disiplinli tutuma sahip anne ve babaların ilkokul mezunu olduklarını ve eğitim düzeyinin arttıkça daha demokratik bir tutum benimsediklerini bulmuştur. Bunun nedeninin anne babaların eğitim seviyesinin yükseldikçe çocuklarına karşı davranışlarının ne gibi sonuçlar doğuracağını tahmin edebilmelerinden kaynaklı olduğunu düşünülebilir.

4.2 Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) İlişkin Sonuçlar

4.2.1 Kavgacı/Saldırgan Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda örnekleme oluşturan okul öncesi dönemdeki çocuklardan erkek çocuklarının kız çocuklara oranla daha kavgacı ve saldırgan davranışlar gösterdiği görülmüştür. Cinsiyet farklılığından doğan bu sebebin, erkek çocuklarının kız çocuklara oranla aktivite düzeyinin yüksek olması ve toplumun erkek çocuklarına yüklediği cinsiyet rolü ile ilgili olduğu söylenebilir. Özdoğan (1982)' de çocukların davranış sorunlarını incelediği araştırmasında erkek çocuklarında kız çocuklarına oranla daha çok sorun davranış gözlemiştir. Maccoby ve Martin (1983) erkek çocukların kızlara oranla stresli bir olay sonucunda genetik yatkınlık olarak daha tepkili ve sinirli olduklarından bahsetmiştir. Kargı ve

Erkan (2004) okul öncesi dönem çocuklarının davranışlarını inceledikleri araştırmalarında erkek çocukların somatik puanlarının kız çocuklara göre daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Kanlıkılıçer (2005), Gürşimşek ve diğerleri (2006) okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarını inceledikleri çalışmalarında erkek çocukların kız çocuklara oranla daha düşmanca tavır gösterdiklerini görmüşlerdir. Özbey ve Alisinanoğlu (2009) okul öncesi dönem çocuklarının kız çocuklarının erkek çocuklara oranla daha az problem davranış gösterdiklerini saptamışlardır.

Annenin ve babanın çalışma durumuna göre, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre, anne ve babanın eğitim durumuna göre, okul öncesi dönem çocuklarının saldırgan davranışlarının değişmediği gözlenmiştir. Alisinanoğlu ve Kesicioğlu (2010) araştırmalarında okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunları belirlemeye yönelik yapılan çalışma da kardeş sayısının, annenin ve babanın öğrenim düzeyinin çocukların davranış sorunları üzerinde bir anlamlı bir farklılık yaratmadığını bulmuşlardır. Araştırma sonucu ile paralellik göstermektedir.

Farklı olarak anne babanın yaşına göre okul öncesi dönem çocuklarının saldırgan davranışlarında farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Annelerden “41-50” arasında olanların çocuklarının daha saldırgan davranışlar gösterdiği gözlenirken, “20-30” arası annelerin çocuklarında daha az saldırgan davranışlar gözlenmiştir. Babalardan “51 ve üstü” yaş aralığındaki babaların çocuklarında daha saldırgan davranışlar gözlenirken en düşük düzeyde saldırgan davranışlar gözlenen çocukların babalarının “41-50” yaş arasındaki babalar olduğu görülmüştür.

4.2.2 Endişeli/Ağlamaklı Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda, örnekleme katılan okul öncesi dönem çocuklarının endişeli davranışları çocuğun cinsiyetine, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, anne babanın çalışma durumuna, anne ve babanın eğitim durumuna göre değişmediği gözlenmiştir. Kanlıkılıçer (2005) okul öncesi dönemdeki çocukların cinsiyetlerine göre endişeli olmalarının değişmediğini gözlemlemiştir. Benzer şekilde Sertbaş

(2006) çalışmasında kız ve erkek çocukların davranış problemlerinin farklılaşmadığını gözlemlemiştir.

Çocukların sahip olduğu kardeş sayısına göre bakıldığında üç kardeş olanların endişeli/ağlamaklı davranışlar gösterdikleri, en düşük ortalamanın da kardeşi olmayan çocuklar olduğu görülmüştür. Şehirli (2007) okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili yaptığı araştırmasında çocukların kardeş sayısının arttıkça endişeli ve kaygılı davranışlarının arttığını belirtmiştir. Bu durum tek çocuğa sahip ailelerin bütün ilgiyi tek çocuklarına vermeleri fakat kardeşlerin olduğu durumlarda ilginin bölünmesi ev içi rekabet ve anne babanın kardeşler arası ilişkisinin iyi düzeyde olması için çabalamamaları gibi sebepler bu çocukların daha fazla davranış problemleri göstermesi olarak ortaya çıkabilir.

Anne babanın yaşına göre çocuklarda görülen endişeli/ağlamaklı davranışlara bakıldığında, annelerden “41-50” yaş arasında olanların çocuklarında endişeli davranışlar gösterdiği bulunmuştur. En düşük ortalamanın da “31-40” yaş arası olan annelerin çocuklarına ait olduğu saptanmıştır. Babaların yaşı ele alındığında, babalardan “51 ve üstü” yaş aralığında olanların çocukların endişeli/ağlamaklı davranışları olduğu bulunmuştur. Kanlıklıçer (2005) annelerden yaşı 46 ve üstü olanların çocuklarının daha endişeli olduğunu belirtmiştir. Bunun nedeni olarak yaşları büyük annelerin daha korumacı bir tutuma sahip olması çocuğun anneye bağımlılığını artırabilir bunun sonucunda da çocuğun annenin yanında olmadığı zamanlarda daha kaygılı olması ve kendine güvenememesi olarak açıklanabilir. Araştırma sonucu ile tutarlık göstermektedir.

4.2.3 Aşırı Hareketli/ Dikkatsiz Olma Alt Boyutuna İlişkin Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda okul öncesi dönemdeki çocukların aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışlarının babanın çalışma durumuna, ailenin sosyo-ekonomik düzeyine, kardeş sayısına, annenin ve babanın yaşına, annenin ve babanın eğitim durumuna göre değişmediği görülmüştür. Araştırma sonucunda ailenin sosyo-

ekonomik düzeyine göre çocuklarda görülen davranış problemlerinin değişmediği görülmüştür. Bunun nedeni örnekleme katılan ailelerin genellikle orta düzey gelire sahip aileler olduğu düşünülebilir. Araştırma bulgusundan farklı olarak Lonigan ve diğerleri (1999) yaptıkları çalışmalarında orta sosyoekonomik düzeydeki ailelerden gelen okul öncesi dönem çocukları düşük sosyoekonomik düzeydeki çocuklara göre daha fazla davranış sorunları gösterdikleri ve daha hareketli oldukları saptanmıştır.

Çocuğun aşırı hareketli/dikkatsiz olması çocuğun cinsiyetine göre değişmektedir. Bu çalışmada erkek çocuklarının aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı, kız çocuklarına daha çok görülmektedir. Gürşimşek ve diğerleri (2006), Kanlıkılıçer (2005), Peren ve diğerleri (2007) okul öncesi dönemdeki çocuklarla yaptıkları çalışmalarda erkeklerin kızlara oranla daha yüksek düzeyde aşırı hareketli olduklarını gözlemlemişlerdir. Bu sonuç kız çocuklarının daha sakin yetiştirilmeleri, erkek çocukların ise daha çok büyük kas becerilerini kullandıkları oyunlar tercih etmeleri olarak açıklanabilir.

Annelerin çalışma durumuna göre bakıldığında, çalışmayan annelerin çocuklarında aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışının çalışan annelerin çocuklarına göre daha çok görülmektedir.

Sonuç olarak tüm alt boyutlara bakıldığında çocuklarda görülen davranış problemlerinin ailenin sosyo-ekonomik düzeyine göre değişmediği görülmüştür. Çocukların davranış problemlerinin belirleme de öğretmenlerin görüşleri alındığı için, eğitimcilerin tüm çocuklara eşit yaklaşımla ve objektif davrandıklarını düşünülebilir. Yapılan araştırmalar (Kanlıkılıçer, 2005; Balat ve diğer.,2008) ile paralellik göstermektedir.

4.3 Aile Hayatı Ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği (PARI) ile Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ) Arasındaki İlişkiye Ait Tartışma ve Sonuçlar

Araştırma sonucunda, anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri arasında zayıf da olsa pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Alt boyutlara göre bakıldığında;

Aşırı annelik (aşırı kontrol) gösteren anne babaların çocuklarında kavgacı/saldırgan olma davranışı gözlenmiştir. Benzer şekilde aşırı annelik gösteren anne babaların çocuklarında aşırı hareketli/ dikkatsiz olma davranışı görülmüştür. Farklı olarak ise aşırı annelik gösteren anne babaların çocukların endişeli/ağlamaklı olma davranışı görülmemiştir.

Demokratik tutum gösteren anne babalar ile okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Yapılan araştırmalar demokratik tutuma sahip anne babaların çocuklarında yüksek özgüvene ve sorumluluğa sahip, sosyal ilişkileri güçlü olan, akademik başarıları yüksek çocuklar olduğu görülmüştür (Steinberg et al.,1992; Steinberg et al.,1994). Bu araştırma da demokratik tutum sergileyen anne babaların çocuklarında davranış problemleri görülmemektedir.

Ev kadınlığı rolünü reddeden anne ve babaların çocuklarında kavgacı/saldırgan olma, endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı zayıf düzeyde de olsa görülmektedir. Aralarındaki ilişki pozitif yönlü olduğu için anne babanın bu tutumu arttıkça çocuklardaki bu problem davranışların artabileceği söylenebilir. Yurduşen (2004) annelerden ev kadınlığı rolünü reddedenlerin çocuklarında davranış problemleri olduğunu ortaya koymuştur. Özmen (2004: 34) çocuklardaki bastırılmış öfkenin endişe ve mutsuzluğa yol açtığını, yetişkin tepkisinin destekleyici olması, çocuğun olumsuz duygularını azaltmakta, daha iyi baş etme becerileri ve iletişim geliştirmesine yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Destekleyici olmayan tutuma sahip yetişkinlerin çocukta sürekli

olumsuz duyguların ifade edilmesine, başarısız baş etme becerilerine ve düşük sosyal beceriye yol açtığını belirtmiştir.

Anne baba arasındaki geçimsizlik, aile içi çatışma yaşamalarına göre çocuklarda davranış problemlerine bakıldığında çocuklarda endişeli/ağlamaklı olma ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışı arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Sertbaş (2006) çalışmasında aile içi çatışmanın çocuklarda davranış problemlerine yol açtığını vurgulamıştır. Amato ve Cheadle (2008) araştırmalarında aile içi çatışmanın çocuklardaki davranış problemleri ile ilişkisi olduğunu bulmuşlardır ve çalışmalarında aile çatışmasının artmasının çocuklarda problem davranış görülme olasılığını riskini arttırdığını gözlemlemişlerdir.

Sıkı disiplinli anne babalar ile çocuklarda kavgacı/saldırgan olma davranışı ve aşırı hareketli/dikkatsiz olma davranışları arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Anne babanın otoriter tutumu ile bu davranış problemleri arasında düşük düzeyde de olsa var olan bu ilişki pozitif yöndedir. Hatunoğlu (1994) anne baba tutumlarının çocuklardaki saldırganlık düzeyi ile ilişkisine bakmış otoriter tutuma sahip anne babaların çocuklarının saldırganlık eğilimi gösterdiklerini bulmuştur. Petit ve Dodge (2002) okul öncesi dönem çocukları ve aile tutumları ile yaptıkları bir çalışma da çocuklardaki düşmanca davranışların ve problem çözme şekillerinin annelerin sert disiplin tutumları ile ilişki olduğunu bulmuşlardır. Araştırma sonucu göz önüne alındığında, anne babanın otoriter tutumu arttıkça çocuklarda görülen davranış problemlerinin de düzeyinin artabileceği söylenebilir. Yapılan araştırmalar (Baumrind, 1991; Conger & Elder, 1994; Gürşimşek ve diğer., 2006; Scott-jones,1995) bu araştırma sonucu ile tutarlılık göstermektedir.

Bu araştırma sonucunda anne baba tutumları ile çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin düşük düzeyde olmasının sebepleri birçok değişkenin hem anne babanın çocuk yetiştirme tutumunu hem de çocukların davranışlarını etkilediği düşünülebilir. Richman (1977) yaptığı araştırmasında çocuklardaki davranış problemlerinin anne baba ile olumsuz ilişkilerinin, sosyo-ekonomik düzeyin neden olduğunu söylemiştir. Livanage, Prince ve Scott (2003) çalışmasında okul

öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne- çocuk aktiviteleri arasındaki ilişkiye bakmıştır. Sonucunda çocuklarda bulunan davranış problemlerinin anne-çocuk ilişkisinin zayıflığı ile ilişkili olduğunu bulmuştur. Kerr, Lopez, Olson ve Sameroff (2004) okul öncesi dönem çocuklarındaki davranış problemlerini değerlendirmek için yaptıkları çalışmada anne babanın disiplin yöntemleri ile ilişkilendirmişlerdir. Anne babanın çocuğa karşı sıcak ilgisinin ve fiziksel şiddetin çok az olduğu ailelerde daha az davranışsal problemlerin görüldüğünü bulmuşlardır. Aunola ve Nurmi (2005) yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemde çocuklarda görülen davranış problemleri ile baskıcı- kontrollü anne baba tutumları arasında ilişki olduğunu ve her geçen yıl çocuklardaki bu davranış problemlerinin şiddetlendiğini gözlemlemişlerdir. Sertbaş (2006) çalışmasında anne baba tutumları ile çocuklarda görülen davranış problemlerinin ilişkili olduğunu bulmuştur. Kwon (2007) deki çalışmasında annelerden yüksek stres düzeyde olanların okul öncesi dönemdeki çocuklarına olumsuz tutum sergilemelerini bu durumda çocuklarda davranış problemlerine sebep olduğu söylemekte ve araştırma sonucunu desteklemektedir. Farklı olarak Kaya (2003) yaptığı çalışmada anne baba tutumları ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasında bir ilişki bulamamıştır.

ÖNERİLER

Bu araştırma kapsamında aile içi yaşam koşullarının, aile içi etkileşimin çocuğun yetiştirilmesine yansımaları ortaya koyan sonuçlar, ailenin sosyo-ekonomik kültürel ve sosyal birleşenleri ile birlikte bütüncül bir şekilde incelenmesinin önemini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarına ilişkin öneriler aşağıda yer almaktadır:

1. Araştırma sonucunda anne ve babaların eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu, sıkı disiplin tutumları ve aile içi çatışmaların azaldığı görülmüştür. Bu sonuç göz önüne alındığında eğitim düzeyi düşük olan anne ve babalara çocuk yetiştirme tutumları konusunda eğitim verilmesine yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.
2. Araştırma sonucunda okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleri ile anne baba tutumları arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bu nedenle anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenebileceği çalışmalar yapılabilir. Bu doğrultuda anne babanın çocuğun ruh sağlığına katkısı ile ilgili farkındalıklarını arttırmaya yönelik eğitimler düzenlenebilir.
3. Anne babaların, psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri, aile danışma merkezleri, ana baba okulları gibi aileyi yönlendirebilecek kurumlardan destek almaları sağlanabilir.
4. Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemlerini anne baba tutumları haricinde etkileyebilecek faktörlerin incelenebileceği daha geniş kapsamlı çalışmalar yapılabilir.
5. Bu araştırma kapsamında sınırlı sayıda davranış sorunları incelenmiştir. Farklı davranış sorunlarının incelenebileceği araştırmalar yapılabilir.
6. Bu çalışma kapsamında ele alınan bağımsız değişkenlerden farklı olarak okul öncesi dönemde davranış sorunlarına neden olabilecek farklı değişkenler ele alınarak araştırma kapsamı genişletilebilir.
7. Bu çalışmada Burdur İl merkezinden seçilen örneklem grubu ile çalışılmıştır. Türkiye'nin farklı illerine ya da farklı yerleşim birimlerine göre daha geniş örneklemelere uygulanarak elde edilebilecek sonuçlar incelenebilir.

8. Araştırma kapsamına sadece Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda eğitim gören çocuklar alınmıştır. Özel okullarda eğitim gören çocuklarında araştırmaya dahil edilebileceği çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Alisinanoğlu, F. ve Kesicioğlu, O.S.(2010). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği). **Kuramsal Eğitimbilim**,3 (1), 93-110.
- Amato,P.R. & Cheadle,J.E. (2008). Parental Divorce, Marital Conflict and Children's Behavior Problems: A Comparison of Adopted and Biological Children. **Social Forces**,86 (3),1140-1161.
- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2000). **DSM- IV - TR "Cilt 1" Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı**. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Ankay, A.(1992). **Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları**. Ankara:Turhan Kitabevi.
- Atkins,M.S. & Stoff,D.M. (1993). Instrumental and Hostile Aggression in Childhood Disruptive Behavior Disorders. **Journal of Abnormal Child Psychology**,21 (2), 165-178.
- Aunola K. & Nurmi J.E. (2005). The Role of Parenting Styles in Children's Problem Behavior. **Child Development**, 76 (6)1144-1159.
- Aydın, N.H.B. (2004). **Çocuk Ruh Sağlığı**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Aydoğmuş, Kayıhan (2006). **Çocuklarda Uyum ve Davranış Bozuklukları**. Ana Baba Okulu. K. Aydoğmuş, A. Baltaş, Z. Baltaş, Ü. Davaslıgil, O. Güngörmüş, E. Konuk, Ü. Korkmazlar, Ö. Köknel, L. Navaro, A. Oktay, N. Razon, H. Yavuzer ,145-158.İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bakırcıoğlu, R. (2007). **Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balat, G.U., Şimşek, Z. ve Akman, B. (2008). Okul Öncesi Eğitim Alan Çocukların Davranış Problemlerinin Anne ve Öğretmen Değerlendirilmesi Açısından Karşılaştırılması. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 34,263-275.
- Baldwin, A.L., Baldwin,C. & Cole,R.E. (1990). **Stress- resistant Families and Stress Resistant Children**. J. Rolf, A. Masten, D. Cicchetti, K. Neuchterlin ve S. Weintraub (Ed.). Risk and Protective Factors in the Development of Psychopathology, 257-280. Cambridge: Cambrigde University Press.

- Barnett, D.W., Bell, S.H. & Carey, K.T (1998). **Designing Preschool Interventions.** A Practitioner's Guide. New York: The Guilford Pres.
- Barrigo, A.Q.,Doran, J.W., Newell, S.R. Morrison, E.M., Barbetti, V. & Robbins B.D. (2002). Relationship Between Problem Behaviors And Academic Achievement in Adolescents: The Unique Role of Attention Problems. **Journal of Emotional and Behavioral Disorders**, 10, 233-240.
- Başal, H.A. (2007). **Okul Öncesi Eğitim.** İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Baumrind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control on Child Behavior. **Child Development**, 37 (4),887-907.
- Baumrind, D. (1967). Child Care Practices Antecedent Three Patterns of Preschool Behavior. **Genetic Psychology Monographs**,75 (1),43-88.
- Baumrind, D. (1971). Current Patterns of Parental Authority. **Developmental Psychology Monograph**,4,1-103.
- Baumrind, D. (1991). **Parenting Styles and Adolescent Development.** R. Lerner, A. Peterson ve J.Brooks-Gunn (Ed.), Encyclopedia of Adolescence, 746-758. Newyork: Garland.
- Bates, J.E., Olson,S.L., Pettit,G.S. & Bayles,K. (1982). Dimensions of Individuality in the Mother-infant Relationship at Six Months of Age. **Child Development**,53(2), 446-61.
- Bates, J.E., Pettit,G.S., Dodge,K.S. & Ridge,B. (1998). Interaction of Temperamental Resistance to Control and Restrictive Parenting in the Development of Externalizing Behavior. **Developmental Psychology**,34 (5),982-995.
- Behar, L. B. & Stringfield, S. (1974). A Behavior Rating Scale for the Preschool Child . **Developmental Psychology**, 10, 601-610 .
- Behar, D. & Stewart, M.A. (1984). Aggressive Conduct Disorder: The Influence Of Social Class, Sex and Age on The Clinical Picture. **Journal Of Child Psychology& Psychiatry& Allies Disciplines**,25 (1),119-124.
- Bernstein, D.A., Clarke- Stewart, A., Roy, E.J., Srull, T.K. & Wickens, C.D.(1994). **Psychology.** USA :Houghton Mifflin Company.
- Bornstein, L. & Bornstein, M.H. (2007). **Parenting Styles and Child Social Development.** Encyclopedia on Early Childhood Development. 1-4.

- Bronstein, M.H. & Zlotnik, D. (2008). **Parenting Styles and Their Effects**. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*, 496-509. Elsevier Inc.
- Braun, J., Kahn,R.S., Froelich,T., Auinger,P. & Lanphear,B. (2006).Exposures to Environmental Toxicants And Attention Deficit Hyperactivity Disorder in U.S. Children. **Environmental Health Perspectives**, 1904-1909. www.Ehponline.org/docs/2006/9478/abstract.html. (22 Mayıs 2006).
- Campbell, S.B. (1995). Behavior Problems in Preschool Children: A Review Of Recent Research. **Journal of Child Psychology& Psychiatry**,36(1),113-149.
- Campbell, S.B.,Pierce,E., Moore,G., Marakovitz,S. & Newby,K. (1996). Boy's Externalizing Problems At Elementary School Age: Pathways From Early Behavior Problems,Maternal Control And Family Stress. **Development and Psychopathology**,8,701-719.
- Campbell, S.B. (1997). Behavior Problems in Preschool Children: Developmental and Family Issues. **Advances in Clinical Child Psychology**,19,1-26.
- Carlson, G.A. & Kashani, J.H. (1988) Phenomenological of Major Depression from Childhood Through Adulthood. **American Journal of Psychiatry**, 145, 1222-1225.
- Cirhinlioğlu, F.G.(2001). **Çocuk Ruh Sağlığı ve Gelişimi, Okul Öncesi Dönem**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Crnic, K.A., Gaze, C. & Hoffman, C. (2005). Cumulative Parenting Stres Across The Preschool Period: Relations to Maternal Parenting And Child Behavior At Age 5, **Infant and Child Development**, 14,117-132.
- Culp, R.E, Howell, C.S., Culp, A.M. & Blankemeyer, M. (2001). Maltreated Children's Emotional And Behavioral Problems: Do Teachers and Parents See The Same Things? **Journal of Child And Family Studies**,1,39-55.
- Dawkins, M.P., Fullilove,C., & Dawkins,M. (1995). Early Assessment of Problem Behavior Among Young Children in High-Risk Enviroments. **Family Therapy**,22(3),133-141.
- Deater-Deckard, K., Dodge, K.A.,Bates,J.E. & Pettit,G.S. (1998). Multiple Risk Factors in The Development of Externalizing Behavior Problems: Group And Individual Difference. **Development & Psychopathology**, 10 (3), 469-493.

- Demiriz, S. ve Öğretir, A.D.(2007). Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. **Kastamonu Eğitim Dergisi**, 15(1), 105- 122.
- Deutscher, B. & Fewell, R.R. (2005). Early Predictors of Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder And School Difficulties in Low-Birthweight, Premature Children. **Topics in Early Childhood Special Education**, 25 (2), 71-79.
- Drossos,N.T. (2004). Execute Function And Externalizing Behavior Problems in Preschool Children. Doctoral Dissertation ,The Graduate College Of The Illinois Institute Of Technology.
- Durmuş, R. (2006). **3-6 Yaş Arası Çocuğu Olan Ebeveynlerin Kişilik Özellikleri İle Anne Baba Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekşi, A. (1999). **Ben Hasta Değilim**. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Friend, M. (2008). **Special Education, Contempopary Perspective For School Professionals**. Boston: Allyn&Bacon Publisher.
- Frosh, C.A. & Mangelsdorf,S.C. (2001). Marital Behavior, Parenting Behavior And Multiple Reports Of Preschoolers' Behavior Problems: Mediation Or Moderation? **Development And Psychopathology**,37(4),502-519.
- Glassberg, L.A., Hooper,S.R. & Mattison,R.E. (1999). Prevalence Of Learning Disabilities At Enrollment in Special Education Students with Behavioral Disorders. **Behavioral Disorders**,25(1),9-21.
- Gövsä, İ.A.(1998) .**Çocukta Duygusal Gelişim**. İstanbul: Hayat yayımları.
- Grusec, J.E. (2002). **Parental Socialization and Children's Acquisition of Values**. M.H. Bornstein (Ed.), Handbook of Parenting :Practical Issues in Parenting,143-168. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Güneş, G. (2008). **4-6 Yaş Zihin Engelli Çocukların Davranış Sorunlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürşimşek, I., Girgin,G.,Harmanlı, Z. ve Ekinci,D. (2004). **Annenin Ruhsal Belirtileri ile 5-6 Yaş Dönemi Çocuklarının Davranış Problemleri**

- Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.** Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresi. Kongre Kitabı,3, 359-369.
- Hale, R. (2008). **Baumrind Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory.** Doctoral Dissertation, Pace University.
- Harden, B.J., Winslow, M.B., Kendziora, K.T., Shahinfar, A., Rubin,K.H., Fox, N.,Crowley,M.J. & Zahn-Waxler,C. (2000). Externalizing Problems in Head Start Children: An Ecological Perspective. **Early Education& Development**,11(3),357-385.
- Hatunoğlu, A. (1994). **Anne Baba Tutumları ile Saldırganlık Arasındaki İlişkiler.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hill,N.E. & Bush,K.R. (2001). Relationships Between Parenting Environment And Children's Mental Health Among African American and European American Mothers and Children. **Journal Of Marriage and The Family**, 63(4),954-966.
- Jersild, A. T. & Holmes, F.B. (1935). Methods Of Overcoming Childrens Fears. **Journal Psychology**, 1,75-104.
- Johnston, C. (1996). **Addressing Parent Cognition in interventions with Families of Disruptive Children.** K.S. Dobson & K.D. Craig (Ed.) Advances in cognitive- behavioral therapy, 193- 209.London: Sage.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). **Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik Güvenirlik Çalışması.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kargı, E. ve Erkan, S. (2004). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sorun Davranışlarının İncelenmesi. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.** 27. 135-144.
- Kaya, A. (2010). **İlköğretim Öğrencilerinin Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Kişilik Özelliklerine Göre Değişkenliğinin İncelenmesi.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, İ. (2003). **Evlilik Uyumu İle Çocuklardaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Rolü.** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Keane, S.P & Calkins, S.D.(2004). Predicting Kindergarden Peer Social Status From Toddler and Preschool Problem Behavior. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 32(4) 409-423.
- Keenan, K. & Shaw,D.S. (1994). The Development Of Aggression in Toddlers: A Study of Low-Income Families. **Journal of Abnormal Child Psychology**,22(1),53-77.
- Kerr, D.C.R., Lopez, N.L., Olson, S.L. & Sameroff, A.J. (2004). Parental Discipline And Externalizing Behavior Problems in Early Childhood: The Roles Of Moral Regulation and Child Gender. **Journal Of Abnormal Child Psychology**, 32(4) 369-383.
- Kibar, B. (2008). **Büyükanneleriyle Yetişen ve Yetişmeyen 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyo-Duygusal Gelişim Düzeyleri, Davranış Sorunları İle Aile İşlevlerinin Değerlendirilmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kwon, J.Y. (2007). The Relationship Between Parenting Stres, Parental Intellegence and Child Behavior Problems in a Study of Korean Preschool Mothers. **Early Childhood Development and Care**, 177 (5), 449-460.
- Livanage, K.C., Prince, M.J. & Scott,S. (2003). Mother-child Joint Activity and Behavior Problems of Preschool Children. **Journal of Child Psychology Psychiatry**, 44 (7), 1037-1048.
- Lavigne,J.V., Gibbons,R.D. Christoffel,K.K., Arend,R., Rosenbaum,D., Binns,H., Dawson, N.,Sobel,H. & Issacs,C. (1996). Prevalance Rates and Correlates of Psychiatric Disorders Among Preschool Children. **Journal of The American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**,35(2),204-214.
- Lavigne, J.V., Arend,R.,Rosenbaum,D.,Binns,H.J.,Christoffel,K.K. & Gibbons, R.D.(1998). Psychiatric Disorders with Onset in the Preschool Years: II. Correlates and Predictors of Stable Case Status. **Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry**,35(2),204-214.
- Lavigueur, S., Saucier, J.F. & Tremblay, R.E. (1995). Interactional Processes in Families with Disruptive Boys: Patterns of Direct and Indirect Influence. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 23 (3),359-378.

- Levy, F., Hay, D. & Bennett, K. (2006). Genetics of Attention Deficit Hyperactivity Disorder: A Current Review and Future Prospects. **International Journal of Disability, Development And Education**. 53, 5-20.
- Lonigan , J.C. & Bloomfield, B.G., Anthony, J.L., Bacon,D.K., Phillips, B.M. ve Samwel, C.S. (1999). Relations Among Emergent Literacy Skills, Behavior Problems and Social Competence in Preschool Children Low and Middle-income Backgrounds. **Topics in Early Childhood Special Education**. 19,1,40.
- Maccoby, E.E. & Martin, J.A. (1983). **Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction**. P.H. Mussen (Ed.). Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development, 1-101. Newyork: Wiley.
- Mattison, R.E.,Humphrey, F.J.,Kales, S.N., & Walance,D.J. (1986) An Objective Evaluation of Special Class Placement of Elementary Achoolboys with Behavior Problems. **Journal of Abnormal Child Psychology**, 14(2), 251-262.
- McGoey, K.E., Eckert, T.L., & DuPaul, G.J. (2002). Intervention for Preschool-aged Children with ADHD: A Literature Review. **Journal of Emotion and Behavior Disorders**,10,14-28.
- Morris, R.J. , Kratochwill,T.R. & Aldrigde, K. (1998). **Fear ve Phobias**. J.C. Witt, S.N. Eliot, ve F.M. Gresham (Ed). Handbook of Behavior Therapy in Education. 679-717. New York: Plenum Pres.
- Olçay, O. (2008). **Bazı Kişisel ve Ailesel Değişkenlere Göre Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Yetenekleri ve Problem Davranışlarının Analizi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Olson, S.L. & Hoza, B. (1993). Preschool Developmental Antecedents of Conduct Problems in Children Beginning School. **Journal of Clinical Child Psychology**, 22 (1), 60-67.
- Öner, N. (2006). **Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testlerden Örnekler**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Özben, Ş.ve Argun, Y. (2002). Okul Öncesi Çocukların Anne-Babalarının Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlgili Değişkenlerin İncelenmesi. **Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi**, 14, 18-28.

- Özbey, S. ve Alisinanoğlu, F. (2009). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Problem Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2 (6), 493- 517.
- Özdoğan,B., (1982). Dokuz Yaş Çocuklarında Davranış Bozukluklarının Çevresel Nedenleri. **Psikoloji Dergisi**, 14(15), 39-44.
- Özmen, S.K. (2004). Aile İçinde Öfke ve Saldırganlığın Yansımaları. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimler Fakültesi Dergisi**. 37(2). 27-39.
- Öztürk, M.O. (1997). **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları**. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Özyürek, A. (2004). **Kırsal Bölge Ve Şehir Merkezinde Yaşayan 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Anne- Babaların Çocuk Yetiştirme Tutumlarının İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özyürek, A. ve Şahin T., F. (2005). 5-6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. **Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**. 25 (2), 19-34.
- Peren, S., Stadelmann, S., Wyl, A.V. & Klitzing, K.V. (2007). Patways of Behavioral and Emotional Symptoms in Kindergarden Children: What is the Role of Pro-Social Behaviour? **Eur Child Adolesc Psychiatry**, 16,209-214.
- Pettit, G.S. & Dodge, K.A. (2002). Family Adversity, Positive Peer Relationships and Children's Externalizing Behavior: A Longutitunal Perspective on Risk and Resilince. **Child Development**, 73(4), 1220-1237.
- Profeta, Y. (2002). **Çocuğun Davranış Problemleri İle Ebeveyn Çatışmasını Algılayışı Arasındaki İlişki**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Randolph,S.M., Koblinsky,S.A., Beemar,M.A.,Roberts,D.D. & Letiecq,B.L. (2000). Behavior Problems of African American Boys and Girls Attending Head Start Programs in Violent Neighborhoods. **Early Education&Development**, 11(3),339-356.
- Reis, E.M.(2002). Attention Deficit Hyperactivity Disorder: Implacitions For The Classroom Teacher. **Journal of Instructional Psychology**, 29, 175-178.

- Rubin, K. H., Hastings, P. D., Stewart, S. L., Henderson, H. A., & Chen, X. (1997). The Consistency And Concomitants Of İnhibition: Some of The Children, All of the Time. **Child Development**, 68, 467-483.
- Russell,A., Aloa, V., Feder,T.,Glover, A., Miller,H. & Palmer, G. (1998). Sex-Based Differences in Parenting Syles in A Sample with Preschool Children. **Australian Journal of Psychology**,50,89-99.
- Şahin, F.T. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 6(3), 395-414.
- Şahin, H. (2004). **Öfke Denetimi Eğitiminin Çocuklarda Gözlenen Saldırgan Davranışlar Üzerindeki Etkisi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü.
- Şahin, H. (2009). **Psikoseksüel Gelişim**. Y. Özbay ve S. Erkan (Ed.). Eğitim Psikolojisi, 67-130. Ankara : Pegem Akademi.
- Şanlı, D. (2007) **Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Şehirli, N. (2007). **Çocuk Davranışları Değerlendirme Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Selçuk, Z. (2009). Eğitim Psikolojisi (17. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Senemoğlu, N. (2009). **Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya**. Ankara: Pegem Akademi.
- Semerci, B. (1999). “Çocuk ve Adolesanda Tik Bozuklukları”.Ben Hasta Değilim. Aysel Ekşi(Ed). İstanbul:Nobel Tıp Kitapevleri.
- Sertbaş, N.(2006). **İlköğretim Öğrencilerinde Davranış Problemleri ve Yordayan Değişkenler**. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sertelin, Ç. (2003). **Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seven, S. (2008). **Çocuk Ruh Sağlığı**. Ankara: Pegem Akademi.

- Shaw, D.S.,Kenan,K. & Vondra,J.I. (1994). Developmental Presursors of Externalizing Behavior: Ages 1 to 3. **Developmental Psychology**,30(3), 355-364.
- Shaw, D.S.,Owens,E.B.,Vondra,J.I. & Kennan,K. (1996). Early Risk Factors And Pathways in The Development of Early Disruptive Behavior Problems. **Development and Psychopathology**,8(4),679-699.
- Shaw, D.S., Winslow,E.B., Owens,E.B., Vondre,H.I.,Cohn,J.F. & Bell, R.Q. (1998). The Development of Early Externalizing Problems Among Children From Low-income Families: A Transformational Perspective. **Journal Of Abnormal Child Psychology**,26,95-107.
- Sinclair,E. & Alexson, J. (1992). Special Education Placements of Language-Disordered Children in A Psychiatric Population. **Child Psychiatry and Human Development**,23 (2),131-143.
- Steinberg, L.D., Lamborn,S.D. ,Dornbusch,S.M. & Darling,N. (1992). Impact Of Parenting Practices On Adolescent Achievement: Authoritative Parenting, School Involment and Encouragement to Succeed. **Child development**,63,1266-1281.
- Şendil,G. (2003). **Çocuk, Ergen ve Anne Baba**. İstanbul: Çantay Yayınları
- Şendoğdu, M.C. (2000). **Anaokuluna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Anne Babalarını Algılamaları İle Anne Babaların Kendi Tutumlarını Algılamaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tabak, N. (2007). **İlköğretim 1. Kademedeki Davranış Sorunları Olan Çocukların Anne- Baba Tutumları**. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Terzi, E.E. (2009)**Anasının Devam Eden Çocuklarda Görülen Davranış Sorunlarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Turan, Z. (2004). **Ailede Ruh Sağlığı**. Y. Uzuner (Ed.), Çocukta Ruh Sağlığı, Uyum Bozukluğu, 52-53. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Turaşlı, N.K. (2008). **Okul Öncesi Eğitiminin Kapsamı ve Önemi**. G. Haktanır (Ed.), Okul Öncesi Eğitime Giriş, 2-3. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Turner, P.H & Haris, M.B (1984). Parental Attitudes and Preschool Childrens Social Competence, **The Journal of Genetic Psychology**,144,105-113.
- Yavuzer, H. (2006). **Ana-Baba Okulu**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H.(2008). **Çocuk Psikolojisi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yenibaş, R. (2002). **Çocuk Gelişimi, Eğitimi ve Sağlığı**. İstanbul: İsmek Yayınları
- Yılmaz, Y. (2007). **Anne Baba Tutumları ile İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yörükoğlu, A. (1978). **Çocuk Ruh Sağlığı**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Yurduşen, S.A. (2004). **Annelerin Çocuklarına Yönelik Yetiştirme Tutumları'nın Okul Öncesi Çağdaki Çocuklarının İçerik Yönelik ve Dışerik Yönelik Davranış Problemlerine Etkisi: Annenin Psikolojik Uyumunun Oynadığı Aracı Rol**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EK 1

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın anne ve babalar;
Araştırma için bütün soruların içtenlikle cevaplandırılması çok önemli noktadır.
Desteğiniz için teşekkür ederim.

Çocuğun Cinsiyeti: K () E ()

Ölçeği dolduran kişi: Anne () Baba ()

Ekonomik durumunuz:

450 TL ve altı () 451-600TL () 601 – 750TL () 750TL- 1000TL() 1001TL
VE üstü()

Çocuğun sahip olduğu kardeş sayısı:

1 () yaşı: 2 () yaşları: 3 () yaşları: Daha Fazla()
yaşları:

Kaçıncı çocuğunuz: İlk () İkinci () Üçüncü() Diğer.....

Çocuğun ebeveyn bilgileri:**ANNE**

Yaşı: 20-30 ()
31-40()
41-50()
51 ve üstü ()

Eğitim durumu: Yüksek lisans()
Fakülte ()
Önlisans()
Lise ()
Ortaokul ()
İlkokul()

Mesleği:

Medeni durumu: Evli()

Boşanmış()
Ayrı yaşıyor()
Diğer(belirtiniz).....

BABA

Yaşı: 20-30 ()
31-40()
41-50()
51 ve üstü ()

Eğitim durumu: Yüksek lisans()
Fakülte ()
Önlisans()
Lise ()
Ortaokul ()
İlkokul()

Mesleği:

Medeni durumu: Evli()

Boşanmış()
Ayrı yaşıyor()
Diğer(belirtiniz).....

Ayrı yaşıyorsanız çocuk kiminle yaşıyor?

Kendi evinizde mi oturuyorsunuz? Evet () Hayır()

Çocuğunuzun kendine ait bir odası var mı? Evet () Hayır ()

Çocuğunuzun herhangi bir kronik hastalığı var mı? Evet () Hayır ()

Varsa hangi hastalık olduğunu yazar mısınız?.....

EK 2

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ

Görüşünüzü bu sayılardan birini daire içine alarak bildiriniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemli bir noktadır. Onun için, bazı ifadeler birbirine benzer dahi olsa, yine de cevaplandırmanızı rica ederim.

Aşağıda verilen ifadeleri okuyup, şu şekilde değerlendiriniz:

	4	3	2	1
	Çok Uygun	Oldukça Uygun	Biraz Uygun	Hiç
Uygun				
Buluyorum				
Bulmuyorum				

1. Çocuk yorucu ve zor işlerden korunmalıdır.	4	3	2	1
2. Anne ve babalar, çocuklarını dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.	4	3	2	1
3. Çocuk boşa geçen dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.	4	3	2	1
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.	4	3	2	1
5. Çocuk ne kadar erken yürümeyi öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.	4	3	2	1
6. çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.	4	3	2	1
7. çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilemez.	4	3	2	1
8. Babalar biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.	4	3	2	1
9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de, anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür	4	3	2	1

olmasıdır.				
10. Sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan en iyi yetişkinler çıkar.	4	3	2	1
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.	4	3	2	1
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.	4	3	2	1
13. Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün, daha akıcı olur.	4	3	2	1
14. çocuğun en gizli düşüncelerini kesinlikle bilmek bir annenin görevidir.	4	3	2	1
15. anne- babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidirler.	4	3	2	1
16. bütün genç anneler, bebek bakımından beceriksiz olacaklarından korkarlar.	4	3	2	1
17. eğer bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalırsa, hangi anne olursa olsun sonunda çocuklar sinirine dokunur.	4	3	2	1
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasını beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.	4	3	2	1
19. eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi.	4	3	2	1
20. bir çocuğa ne olursa olsun dövüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.	4	3	2	1
21. Çocuklar bencil olduklarında, hep bir şeyler istediklerinde annenin tepesinin atması çok normaldir.	4	3	2	1
22. eğer çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorlarsa, bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.	4	3	2	1
23. anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.	4	3	2	1
24. çocuğu sıkı terbiye ederseniz sonra size teşekkür eder.	4	3	2	1
25. küçük bir çocuk cinsiyet konusundan sakınmalıdır.	4	3	2	1

26. bir annenin çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmesi hakkındır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.	4	3	2	1
27. uyanık bir anne baba, çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.	4	3	2	1
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidirler.	4	3	2	1
29. eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse büsbütün şikayetçi olurlar.	4	3	2	1
30. Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.	4	3	2	1
31. Genç bir kadın henüz gençken yapmak istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış duygusuna kaptırır.	4	3	2	1
32. Anneler çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.	4	3	2	1
33. Babalar daha az bencil olsalar kendilerine düşen görevi yaparlardı.	4	3	2	1
34. İyi bir anne çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.	4	3	2	1
35. Bir çocuğa, anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.	4	3	2	1
36. çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.	4	3	2	1
37. Çocuklardan sık sık kendilerinden ödün vermelerini, anne-babaya uymalarını istemek doğru değildir.	4	3	2	1
38. çoğu anne bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar.	4	3	2	1
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine büyüklerine başvurması öğretilmelidir.	4	3	2	1
40. Anne- baba arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler.	4	3	2	1
41. ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de , kişinin kendi evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.	4	3	2	1
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.	4	3	2	1

43. Oğlan ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmemeleri gerekir.	4	3	2	1
44. Çocukların sorunlarına eğilirsenez, sizi oyalamak için bir çok masal uydururlar.	4	3	2	1
45. Eğer anne-babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirlerse çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.	4	3	2	1
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.	4	3	2	1
47. Bir çocuk eninde sonunda anne-babasınınkinden daha üstün bir akla sahip olamayacağını öğrenir.	4	3	2	1
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştiremiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşen görevi iyi yapmamasından ileri geliyordur.	4	3	2	1
49. Genç bir anne için bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.	4	3	2	1
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoş görü ile karşılanamaz.	4	3	2	1
51. Anne-babalar çocuklarını hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler.	4	3	2	1
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.	4	3	2	1
53. Evde olur bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planması lazımdır.	4	3	2	1
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.	4	3	2	1
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.	4	3	2	1
56. Eğer anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa, tüm aile rahat eder.	4	3	2	1
57. Anne- babalar çocuklarını kendi kendine oluşturdukları	4	3	2	1

güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.				
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.	4	3	2	1
59. Çocukların toplantılarıyla, kız- erkek arkadaşlıklarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne- babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.	4	3	2	1
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.	4	3	2	1

EK 3

OKUL ÖNCESİ DAVRANIŞ SORUNLARI TARAMA ÖLÇEĞİ

Lenore Behar, Ph.D.

Copyright 1974 by Lenore Behar, PH.D.

Çocuğun İsmi: _____	Okulunun Adı: _____
Çocuğun Soyadı: _____	
Cinsiyeti: K E	
Değerlendiren: _____	Günün Tarihi : _____
Unvanı: _____	Ç. Doğumgünü : _____
	Çocuğun Yaşı : _____
Değerlendiren kişinin çocukla çalıştığı süre (ay veya hafta) : _____	

Aşağıda okul öncesi çocuklarda sıklıkla gözlemlenen davranışların tanımları sıralanmıştır. Her cümleden sonra üç ayrı sütun vardır. “Doğru Değil”, “Bazen Doğru”, “Kesinlikle Doğru”. Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta sıklıkla veya yüksek derecede bulunuyorsa, “Kesinlikle Doğru” sütünün altındaki bölüme **X** işareti koyunuz. Eğer çocuk cümlede tanımlanan davranışta daha az sıklıkla veya daha az derecede bulunuyorsa, “Bazen Doğru” sütünün altındaki bölüme **X** işareti koyunuz. Eğer çocuk sizin gözlemlerinize göre cümlede tanımlanan davranışta bulunmuyorsa, “Doğru Değil” sütünün altındaki bölüme **X** işareti koyunuz.

Her cümlemin karşısına sadece bir **X** işareti koyunuz.

	Doğru Değil	Bazen Doğru	Kesinlikle Doğru	Yalnızca puanlayanın kullanımı için
1) Sakince duramaz. Koşturur veya olduğu yerde zıplar.	_____	_____	_____	
2) Kıpır Kıpırdır.	_____	_____	_____	
3) Kendisinin ya da başkalarının eşyalarına zarar verir.	_____	_____	_____	
4) Diğer çocuklarla kavga eder.	_____	_____	_____	
5) Diğer çocuklar tarafından çok sevilmez.	_____	_____	_____	
6) Endişelidir. Pek çok şeyi	_____	_____	_____	
7) İşlerini kendi başına yapmaya meyillidir. Yanlızlığı sever.	_____	_____	_____	
8) Çabuk kızabilir. Kafasının tası çabuçak atar.	_____	_____	_____	
9) Perişan , ağlamaklı veya üzüntülüdür.	_____	_____	_____	

	Doğru Değil	Bazen Doğru	Kesinlikle Doğru	Yalnızca puanlayanın kullanımı için
10) Vücüdünde veya yüzünde seğirme, tik ve kişisel özellikler vardır.	_____	_____	_____	
11) Parmaklarını ve tırnaklarını yer.	_____	_____	_____	
12) Söz dinlemez.	_____	_____	_____	
13) Konsantrasyonu iyi değildir, dikkat süresi kısıtlıdır.	_____	_____	_____	
14) Yeni şeylerden ve durumlardan korkmaya meyillidir.	_____	_____	_____	
15) Huysuz veya aşırı titizdir.	_____	_____	_____	
16) Yalan söyler.	_____	_____	_____	
17) Bu okul yılında çişini ya da kakasını kaçırdı.	_____	_____	_____	
18) Kekeliyor veya pepeliyor	_____	_____	_____	
19) Başka bir konuşma bozukluğu var.	_____	_____	_____	
20) Diğer çocuklara zorbalık ediyor.	_____	_____	_____	
21) Dikkatsiz	_____	_____	_____	
22) Oyuncaklarını paylaşmaz.	_____	_____	_____	
23) Kolayca ağlar.	_____	_____	_____	
24) Diğerlerini suçlar.	_____	_____	_____	
25) Kolayca vazgeçer.	_____	_____	_____	
26) Diğerlerine karşı bencildir.	_____	_____	_____	
27) Alışılmadık seksüel davranışları var.	_____	_____	_____	
28) Diğer çocukları tekmeler, ısırır onlara vurur.	_____	_____	_____	
29) Boşluğa bakar.	_____	_____	_____	
30) Sizce bu çocukta davranış sorunları var mıdır?	_____	_____	_____	
TOPLAM				TOPLAM 1 2 3

EK 4

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.15.00.05.510/ 13638
Konu : Anket uygulama izni

.../02/2009
23 EKİM 2009

MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Fakültesi Dekanlığı)

İlgi :10/09/2009 tarih ve 2047 sayılı yazınız.

Fakülteniz İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim elemanı Araştırma Görevlisi Aylin DURSUN'un "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları ve anaokullarında uygulamasına dair Valilik Makamının 20.10.2009 tarih ve 13439 sayılı olurları örneği, araştırma değerlendirme formu ve anket örnekleri ilişikte gönderilmiştir.

Konunun ilgiliye tebliğ edilerek, Millî Eğitim Bakanlığı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi ekindeki "Araştırma Tamamlandıktan Sonra Araştırma Teslimine İlişkin Ek-1 Formu"nun CD ile birlikte Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda gereğini rica ederim.

Hüseyin ÇELİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

EKLER :
1- Araştırma değ.for.(1 adet)
2- Olur örneği (1 adet)
3- Anket örneği (3 adet-6 sayfa)

NOT : Anketlerin okullarımızda uygulanırken parafı ve mühürlü olanların uygulanması gerekmektedir.

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Bahçelievler Mh.Şeker Cad. 15100 BURDUR
Telefon : (0248) 233 11 19-120
Faks : (0248) 233 13 43
Ayrıntılı bilgi:M.KUYUMCU MD.YRD.

FORM: 2

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Arş.Gör.Aylin DURSUN
Kurumu / Üniversitesi	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Fakültesi Dekanlığı
Araştırma yapılacak iller	Burdur
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Burdur ili merkez ilçe ilköğretim okulları ve anaokulları
Araştırmanın konusu	Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	
Veri toplama araçları	Anket (2 adet -6 sayfa)
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Araştırmacının başvurusu Millî Eğitim Bakanlığı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesine uygun olarak hazırlanmış olup, "İlköğretim Okullarının I.Kademesinde Uygulanmakta Olan İngilizce Öğretim Programının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi" konulu araştırma önerisi anketinin uygulanması kararı;	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalf üyenin Adı ve Soyadı:	-

KOMİSYON

14/10/2009
Komisyon Başkanı
Mehmet KUYUMCU
Millî Eğitim Md. Yrd.

Üye
Nuri DÜDEN
Suna Uzal İlköğ. Ok. Md.

Üye
Erdal SERTKAYA
Kışla Mh. İlköğ. Ok. Md.

T.C.
BURDUR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : B.08.4.MEM.4.15.00.05.510/ 17439

.../10/2009

Konu : Anket uygulama izni

20 Ekim 2009

VALİLİK MAKAMINA

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Fakültesi Dekanlığı İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim elemanı Araştırma Görevlisi Aylin DURSUN'un "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları ve anaokullarında uygulamak istemesi ile ilgili Eğitim Fakültesi Dekanlığınının 10.09.2009 tarih ve 2047 sayılı yazıları örneği ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

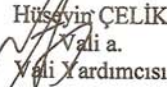
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Rektörlüğü Eğitim Fakültesi Dekanlığı İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı öğretim elemanı Araştırma Görevlisi Aylin DURSUN'un "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Davranış Problemleri ve Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını ilimiz merkez ilçe ilköğretim okulları ve anaokullarında uygulaması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Recep YİĞİT
Millî Eğitim Müdürü

OLUR

20/10/2009

Hüseyin ÇELİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Burdur Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Bahçelievler Mh.Şeker Cad. 15100 BURDUR
Telefon : (0248) 233 11 19-120
Faks : (0248) 233 13 43
Ayrıntılı bilgi: M.KUYUMCU MD. YRD.

www.egitimdestek.meb.gov.tr

http://haydi.kurultu.meb.gov.tr/

www.bilgiyaysegitimdestek.org

EĞİTİMDE REFORM
Daha aydınlık
gelecek!